

ศึกษาการบริจาคทานของพุทธศาสนิกชน

กรณีศึกษา : ตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

A STUDY THE DONATION OF BUDDHISTS : A CASE STUDY OF RAINOI
COMMUNITY, MAUNG DISTRICT, UBONRATCHATHANI PROVINCE

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

ศึกษาการบริจาทานของพุทธศาสนิกชน
กรณีศึกษา : ตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

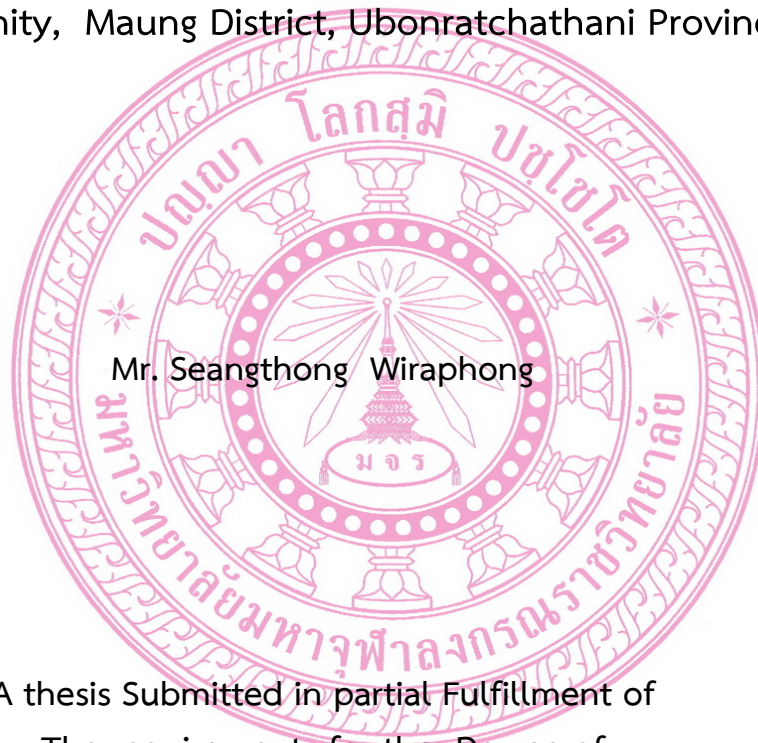
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

A Study the Donation of Buddhists : A Case Study of Rainoi
Community, Maung District, Ubonratchathani Province

Mr. Seangthong Wiraphong

A thesis Submitted in partial Fulfillment of
The requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2013

(Copyright by Mahachulalongkornrajavedyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเรื่อง
“ศึกษการบริจาทานของพุทธศาสนิกชน กรณีศึกษา : ตำบลไรร้อย อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี”
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

	(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.) คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย	
คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์	ประธานกรรมการ
	(พระมหาทวี มหาปัญญา, ผศ.ดร.)	
	กรรมการ
	(พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ผศ.ดร.)	
	กรรมการ
	(ผศ.สุพิมล ศรศักดิ์)	
	กรรมการ
	(ดร.เรืองเดช เขจรศาสตร์)	
	กรรมการ
	(รศ.สมหมาย ชินนาค)	
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ผศ.ดร.	ประธานกรรมการ
	ผศ.สุพิมล ศรศักดิ์	กรรมการ
	ดร.เรืองเดช เขจรศาสตร์	กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

.....

(นายวีระพงษ์ แสงทอง)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเรื่อง
“ศึกษาการบริจาคนของพุทธศาสนิกชน กรณีศึกษา: ตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี”
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

.....
(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(พระมหาทวี มหาปัญญา โณ ผศ.ดร.)

..... กรรมการ
(พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ผศ.ดร.)

..... กรรมการ
(ผศ.สุพิมล ศรีศักดิ์ดา)

..... กรรมการ
(ดร.เรืองเดช เขจรศาสตร์)

..... กรรมการ
(รศ.สมหมาย ชินนาค)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ผศ.ดร. ประธานกรรมการ

ผศ.สุพิมล ศรีศักดิ์ดา กรรมการ

ดร.เรืองเดช เขจรศาสตร์ กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

.....
(นายวีระพงษ์ แสงทอง)

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : ศึกษาการบริจาทานของพุทธศาสนิกชน
กรณีศึกษา : ตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
- ผู้วิจัย** : นายวีระพงษ์ แสงทอง
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน, ผศ.ดร. พธ.บ., M.B.A, Ph.D. (Pali)
 - : ผศ.สุพิมล ศรศักดิ์, พธ.บ. (การสอนสังคมศึกษา),
กศ.ม. (การบริหารการศึกษา)
 - : ดร. เรืองเดช เขจรศาสตร์, พธ.บ. (ปรัชญา), ศษ.ม. (บริหารการศึกษา),
พบ.ม. (พัฒนาสังคม), ปร.ด. (ไทศึกษา)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๑๘ เมษายน ๒๕๕๗

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ศึกษาการบริจาทานของพุทธศาสนิกชน กรณีศึกษา ตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. ศึกษาการให้ทานตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท ๒. เพื่อศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับการบริจาทานทางพุทธศาสนา ในพื้นที่ตำบลไร่น้อย ๓. เพื่อศึกษาเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดการบริจาทานในพื้นที่ ตำบลไร่น้อย การให้ทานโดยทั่วไป คือการเสียสละ ลดความเห็นแก่ตัว มุ่งประโยชน์ของผู้อื่น ช่วยเหลือสังคมตามโอกาสสำหรับทานในทางพระพุทธศาสนา คือการให้ ให้อะไรในสิ่งที่ควรให้ ให้แก่บุคคลที่ควรให้ แบ่งปันความสุขให้สังคมส่วนรวมประเภททานที่ให้ ได้แก่ อามิสทาน การทานด้วยปัจจัย ๔ ธรรมทาน เป็นการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามพุทธบัญญัติ อภัยทาน คือ การให้ความปลอดภัย ความไม่มีภัยแก่ตนและผู้อื่น ไม่ถือโทษโกรธเคืองในการล่วงเกินของผู้อื่น ไม่มีเวรไม่ผูกเวรกับผู้ใด ทั้งยังมีจิตเมตตาปรารถนาดีต่อผู้อื่นเป็นนิตย์

ทานในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการทำความดีขั้นต้น โดยมีหลักหลักปฏิบัติ คือ ศีล ๕ เป็นมาตรฐานวัดการทำความดีของสังคม และสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลในการสร้างเสริมสิ่งดีงามเป็นรากฐานที่จะก้าวขึ้นไปในธรรมที่ระดับสูงขึ้นไม่มี ๓ ระดับ

๑. ทานระดับต้น คือ การให้ปันสงเคราะห์กันด้วยวัตถุสิ่งของหรือปัจจัย ๔
๒. ทานระดับกลาง คือ การงดเว้นจากการทำบาปโดยปฏิบัติตามศีล ๕
๓. ทานระดับสูง คือ การไม่ผูกพยาบาทอาฆาตจองเวร การชนะความชั่วด้วยความดี ส่วนธรรมทานมีอยู่ ๒ ระดับ คือ ระดับโลกียะและระดับโลกุตระ ผลของทานก้าวล่วงวิภวสังขารได้ ผลทาน ๓ ระดับนี้ เป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นแห่งการหลุดพ้น

การให้ทางพุทธศาสนา เชื่อเรื่องกรรม และผลของกรรม ที่สอดคล้องกับการให้ทานใน พระพุทธศาสนา จึงหมายรวมถึงอามิสทานและธรรมทานการให้ทานมีจุดประสงค์ ๒ อย่างคือส่วนตน เพื่อกำจัดกิเลสคือความโลภ และ ความตระหนี่ในจิตสันดานส่วนสังคม คือการช่วยเหลือผู้อื่นการให้ ทานเป็นการผูกมิตรไมตรีและความสามัคคีต่อกัน จุดหมายที่พุทธศาสนิกชนให้ทาน คือให้ความสำคัญ แก้ววัตถุทาน และตัวผู้รับเช่นให้ทานด้วยความเคารพ ให้ทานด้วยศรัทธา ให้ทานโดยไม่เบียดเบียนตน และผู้ตนให้ทานโดยมีจิตอนุเคราะห์ ต้องการช่วยเหลือผู้อื่นเป็นต้น

ทานจะมีอานิสงส์มาก ต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลัก๓ประการ คือผู้ให้ผู้รับ และวัตถุ สิ่งของที่ให้ผู้ให้ต้องมีเจตนาดี ก่อนให้กำลังให้ และหลังให้ทานไปแล้ว การให้ทานยังมีความสำคัญ คือ มีความสำคัญต่อบุคคล ความสำคัญต่อส่วนรวม ความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา รวมทั้งเป็นการทำนุ บำรุงพระพุทธศาสนา ให้คงอยู่ตลอดไปด้วยการให้ทานของพุทธศาสนิกชน

Thesis's title : A Study the Donation of Buddhists : A Case Study of Rainoi Community, Maung District, Ubonratchathani Province.

Researcher : Mr. Seangthong Wiraphong

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Committee of Thesis controllers:

: PHAKRU DHAMMATHHORNSIRIWAT SIRIWATTHANO, PHD. M.A.(SOC.), PH.D.(Pali)

: ASST.PROF.SUPIMON SORNSAKDA, BA.(SOCIAL STUDIES), M.A.(EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

: DR.RUANGDET KHECHORNSART, B.A. (PHILOSOPHY), M.A.(EDUCATIONAL ADMINISTRATION), M.A. (SOCIAL DEVENLOPMENT), PH.D.(TAI STUDIES)

Graduated Date : April 18, 2014

ABSTRACT

The research A study the donation of Buddhist case study Rainoi communiity Mueng ditric Ubon Ratchathani provinc. the education researches quality manner by have the objective 1. for study giving alms traditionally 2. doctrine Buddhisms for studies the understanding about the alms has Buddhism in 3 the way of Rainoi community areas for study factor cause that causes the alms has in the area Rainoi community. giving alms generally be the devoting decrease. the selfishness be bound for the advantage of other help. the social follows a chance for have in the sense of the Buddhism. be the alms give for what should give to a person that should give apportion. the happiness gives public kind social has that give for example. the remuneration has having with 4 dharma factors has be understanding. alms that are correct follow regulation Buddha. forgive have be safety alms. the no danger to the self and others do not take offence angry in bingrude to of others. have no who is the retribution doesn't hold grudge against with both of still. have the mind is kind-hearted wish well to. others regularly.

have in the position that is a tool in doing goodness the preliminary by have practice pillar. be 5 religious precepts happen temple doing goodness. base s of the social and the environment. that help in reinforcing good is will. the base to will step to go up in high-level dharma go up to have 3 the level.

1. The preliminary be the alms divides to aid with thing material or the factor is 4 2. Middle level be refrain from the perpetration a sin by follow 5 religious precepts. 3. High-level be vengeance grudging engages in endless retribution. smalignance winning with the goodness. dharma part has to exist 2 the level be worldly level and world level of have to progress can pity have 3 this level. be the precept at the beginning the release.

The donation of Buddhism believe in karma and of karma at correspond giving alms in the Buddhism. then encompass arrive at the remuneration has and the dharma. have giving alms have 2 purposes bely self part for eradicate. the passion are the greed and the saving in inborn trait part social mind. be the assistance others giving alms is friend friendship tying and the unity each other. the objective that the Buddhist donates. be give precedence old the offering and male take such as donate respectfully. donate with believe in donate by don't exploit. the self and person the self donates by have the mind helps want to help others etc

The donation of result of many. merits must depend on 3 pillar points elements be receiver giver and thing material that give the giver must have honest intention. before give and the back has donated to go to already giving alms still is significant be significant a person. the importance the public the importance the Buddhism and Buddhism maintenance give remain forever with giving alms of the Buddhist.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลืออนุเคราะห์ของบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอ
ระบุนามเพื่อเป็นการกล่าวขอขอบพระคุณท่านเหล่านี้เป็นอย่างสูง ดังนี้ ประธานกรรมการ
พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิฑฒโน ผศ.ดร. กรรมการควบคุม ผศ.สุพิมล ศรศักดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษา
ดร.เรืองเดช เขจรศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษา รศ. สมหมาย ชินนาค กรรมการ ท่านที่กล่าวมานี้เป็นผู้
ที่ให้คำแนะนำขั้นตอน แนวทางการทำงานมาตลอดจนสำเร็จด้วยดี

ขอขอบพระคุณ คณะสงฆ์ในเขตตำบลไทรน้อย และพุทธบริษัท อันประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน
ทายก ผู้สูงอายุ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลไทรน้อย ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามให้
คำสัมภาษณ์ ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์กับงานวิจัย

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตศึกษา คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัยทุกท่าน เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
ห้องสมุดประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี ห้องสมุดโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์อุบลราชธานี ที่
เอื้อเพื่ออำนวยความสะดวกในการสืบค้นข้อมูล พร้อมกันนี้ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ที่ได้ช่วย
ค้นคว้าเกี่ยวกับข้อมูลด้านเอกสาร รวบรวมข้อมูล พิสูจน์อักษร ให้คำแนะนำจนผู้วิจัยสามารถนำมาใช้
ให้เกิดประโยชน์ได้

ขอขอบพระคุณในความมีเมตตาของทุกๆ ท่านที่กล่าวมา จนเกิดผลสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้
จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

นายวีระพงษ์ แสงทอง

๑๘ เมษายน ๒๕๕๗

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
คำชี้แจงการใช้อักษรย่อและหมายเลขย่อ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
๑.๓ คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๕ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๗
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๗
บทที่ ๒ การให้ทานตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท	๘
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับทาน	๘
๒.๑.๑ ความหมายของทาน	๘
๒.๑.๒ องค์ประกอบหลักของทาน	๑๐
๒.๑.๓ ลักษณะของทาน	๑๐
๒.๑.๔ ประเภทของทาน	๑๓
๒.๑.๕ ทานในทางพุทธศาสนา	๑๔
๒.๑.๖ ความสำคัญของทาน	๑๙
๒.๑.๗ หลักคำสอนเกี่ยวกับทานบารมี	๒๓
๒.๑.๘ การบริจาคตานที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพุทธศาสนา	๓๐
๒.๑.๙ สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการทาน	๓๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการให้	๓๘
๒.๒.๑ ความหมายของการให้	๓๘
๒.๒.๒ รูปแบบการให้	๓๙
๒.๒.๓ องค์ประกอบหลักของการให้	๔๐
๒.๒.๔ ประเภทของการให้	๔๒

๒.๒.๕ จุดหมายของการให้	๔๓
๒.๒.๖ สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการให้	๔๖
บทที่ ๓ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริจาทานของพุทธศาสนิกชน ตำบลไทรน้อย	๔๘
๓.๑ ความเข้าใจในความหมายการให้ทาน	๔๘
๓.๒ ความเข้าใจในความหมายของทาน	๕๐
๓.๓ ความเข้าใจในประเภทของทาน	๕๑
๓.๔ ความเข้าใจในลักษณะของการให้ทาน	๕๒
๓.๕ ความเข้าใจในจุดประสงค์ของการให้ทาน	๕๒
๓.๖ สรุปความเข้าใจเกี่ยวกับทาน	๕๓
บทที่ ๔ เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการบริจาทานของพุทธศาสนิกชน ตำบลไทรน้อย	๕๕
๔.๑ เหตุปัจจัยในความเชื่อ	๕๕
๔.๒ เหตุปัจจัยความศรัทธา	๕๘
๔.๓ เหตุปัจจัยเพื่อบูชาคุณ	๕๙
๔.๔ เหตุปัจจัยในการบำเพ็ญกุศล	๖๐
๔.๕ เหตุปัจจัยสร้างบุญบารมี	๖๐
๔.๖ สรุปเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการบริจาทาน	๖๑
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๘๑
สรุปผลการวิจัย	๘๒
อภิปรายผล	๘๔
ข้อเสนอแนะ	๘๖
บรรณานุกรม	๘๗
ภาคผนวก	๙๐
ประวัติผู้วิจัย	๙๗

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาเถรสมาคม พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในการอ้างอิง โดยระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.สี. (บาลี) ๕/๑๒๘/๔๓. หมายถึง ทีฆนิกาย สีลก.ชน.ธวค.ค พระไตรปิฎกภาษาบาลีเล่ม๕ข้อ๑๒๘หน้า๔๓. ที.สี. (ไทย) ๔/๑๓๖/๙๓. หมายถึง ทีฆนิกาย สีลักข์นธวรรค พระไตรปิฎกภาษาไทยเล่ม ๔ข้อ๑๓๖ หน้า๙๓.

พระสุตตันตปิฎก				
ที.ปา.	(ไทย)	=สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎิกวรรค (ภาษาไทย)
ม.อุ.	(ไทย)	=สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริปณาสก (ภาษาไทย)
ม.อุ.	(บาลี)	=สุตตันตปิฎก	มช.ฌิมนิกาย	อุปริปณาสกป (ภาษาบาลี)
อง.จตุกก.	(ไทย)	=สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.ปญ.จก.	(ไทย)	=สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต (ภาษาไทย)
ช.ชา.ทุกก.	(ไทย)	=สุตตันตปิฎก	ชุต.ทกนิกาย	ชาดก (ภาษาไทย)
ช.พุทธ.	(ไทย)	=สุตตันตปิฎก	ชุต.ทกนิกาย	พุทธวงศ์ (ภาษาไทย)
ช.จริยา.	(ไทย)	=สุตตันตปิฎก	ชุต.ทกนิกาย	จริยาปิฎก (ภาษาไทย)
อง.ทก.	(ไทย)	=สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทกนิบาต (ภาษาไทย)
ช.ชา	(บาลี)	=สุตตันตปิฎก	ชุต.ทกนิกาย	ชาดก (ภาษาบาลี)

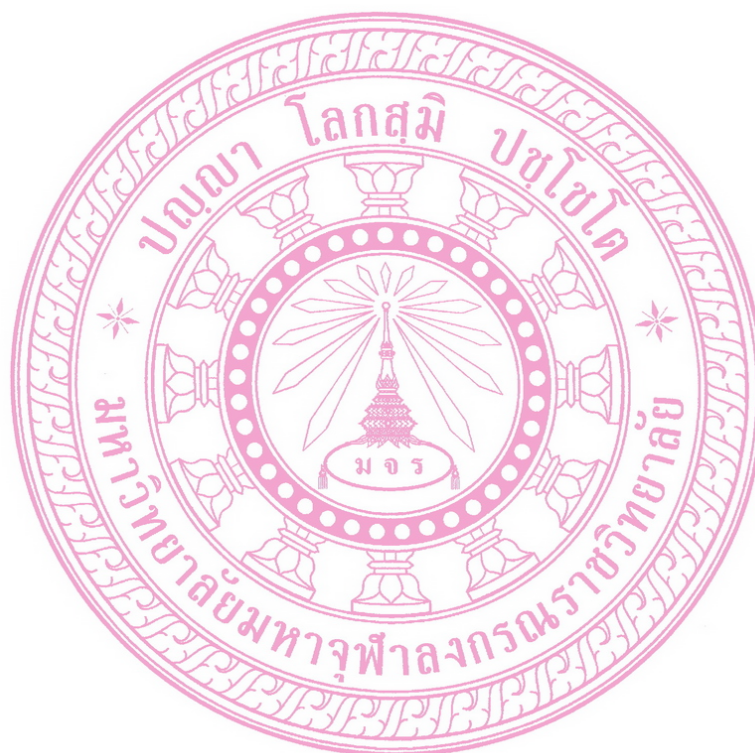
พระอภิธรรมปิฎก				
อภิ.ธ.	(ไทย)	=อภิธรรมปิฎก	กถาวัตถุ	(ภาษาไทย)

ข. คำย่อเกี่ยวกับคัมภีร์อรรถกถา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้คัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และอรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการอ้างอิง โดยระบุเล่ม/หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.สี.อ. (บาลี) ๑/๒๗๖/๒๔๐ หมายถึง ทีฆนิกาย สมุข.คลวิลาสินี สีชนธวค.ค อฎฐกถา ภาษาบาลี เล่ม ๑ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๒๔๐ ส่วนฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะระบุดังนี้ เช่น ช.ธ.อ. (ไทย)๑/๒/๒/๙๘ หมายถึง พระสูตรและอรรถกถาแปล ชุต.ทกนิกายธรรมบท เล่มที่ ๑ ภาคที่๒ ตอนที่๒ หน้า ๙๘

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ที.สี. (ไทย) =สุตตันตปิฎก	สีลขันธวรรค		(ภาษาไทย)
อง.ปญจก.อ. (บาลี) =อังคุตตรนิกาย	มโนรสปุรณี	ปญจกนิบาตอฏฐกถา	(ภาษาบาลี)
อง.อฏฐก.อ. (ไทย) =อังคุตตรนิกาย	มโนรสปุรณี	อฏฐกนิบาตอรรถกถ	(ภาษาไทย)
ช.ธ.อ. (บาลี) =ชุตกนิกาย		ธมมปทอฏฐกถา	(ภาษาบาลี)
ช.อิติ. (บาลี) =ชุตกนิกาย		อิติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฏฐก. (บาลี) =องคฺตรนิกาย		อฏฐกนิบาต	(ภาษาบาลี)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การให้ทานถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างหนึ่งในพุทธศาสนา ครั้งบรรพกาลการให้ทานทำบุญก่อนที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอุบัติขึ้น คนอินเดียโบราณถือการให้ทานทำบุญที่ได้อันสูงศักดิ์คือการฆ่าคนและสัตว์คราวละมากๆ เพื่อบูชาเทพเจ้า เชื่อและปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างนั้น จนกระทั่งพระพุทธรูปอุบัติขึ้น พระองค์จึงตรัสและสอนใหม่ว่า คนและสัตว์ทั้งหลายต่างรักตัวกลัวตาย รักสุขเกลียดทุกข์เหมือนกัน การทำทานที่ได้บุญต้องไม่ใช่ด้วยการเบียดเบียน หากแต่ต้องการฆ่าต้องฆ่ากิเลสตนหาของตนเอง จึงจะเป็นบุญหรือเป็นทานที่มีแต่ความสุข โดยการให้ เพื่อตนเองและผู้อื่นอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การทานในทางพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ ระดับสามัญจัดเป็นทานบารมี ระดับสูงขึ้นไปจัดเป็นทานอุบารมี และระดับสูงสุดจัดเป็นทานปรมัตถบารมี^๑ การทำบุญให้ทานผู้ให้ย่อมก่อให้เกิดความปิติ ความสุขทางใจ ในทางพุทธศาสนาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสผลของการให้ทานในทานานิสังสสูตร ๕ ประการ^๒

- ๑.ผู้ให้ทานย่อมเป็นที่รักที่พึงพอใจของคนหมู่มาก
- ๒.สัตว์บุรุษผู้สงบยอมคบหาผู้ให้ทาน
- ๓.กิตติศัพท์อันงามของผู้ให้ทานย่อมขจรไป
- ๔.ผู้ให้ทานย่อมไม่ห่างเหินจากธรรมของคลุหัสถ์
- ๕.ผู้ให้ทานหลังจากตายแล้วย่อมเกิดในสุคติโลกสวรรค์

การให้ทานของคนไทยก็มีการประพฤติดุปฏิบัติสืบตามรอยพุทธศาสนา มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา จนถึงยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นก็ยังคงความเป็นพุทธ จุดหมายยังเป็นไปเพื่อพระนิพพาน แม้กระทั่งเด็ดดอกไม้บูชาพระก็ยังมุ่งถึงพระนิพพาน การบริจาคทานนอกจากจะหมายถึงอามิสทานแล้วยังหมายเอาอภัยทานและวิยาทานด้วย ซึ่งอามิสทาน อภัยทาน และวิยาทานนี้ใช้เพื่อหวังประโยชน์เพื่อพระนิพพานเท่านั้น ยังย่อมเป็นที่รักของคนหมู่มาก ย่อมได้รับเกียรติ เจริญด้วยศเป็นคุณธรรมสำคัญของพระโพธิสัตว์ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา แสดงไว้ว่า “การบริจาคที่ยิ่งใหญ่มี๕

^๑ช. จริยา.(ไทย)๓๓/๗๗๖-๗๗๘.

^๒องปญจก.(ไทย)๒๒/๓๕/๕๖.

ประการ เรียกว่า ปัญญาบริจาต”^๓คือ บริจาคทรัพย์ บริจาคอวัยวะ บริจาคบุตรธิดา บริจาคภรรยา และบริจาคชีวิต ที่พระโพธิสัตว์ที่ได้เสวยพระชาติทรงบำเพ็ญบารมีอันเนื่องในปัญญาบริจาตเป็น คุณธรรมที่พระโพธิสัตว์จะขาดเสียมิได้ ทานเป็นก้าวแรกแห่งการบำเพ็ญทานบารมีของพระโพธิสัตว์ผู้ ปารถนาจะเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต^๔ในคัมภีร์ชินาลังการฎีกา

พระพุทธรัชิตาจารย์ได้อธิบายไว้ว่า พระพุทธองค์ได้บริจาคพระมั่งสละและพระโลหิตเป็น ทานเพื่อนำประโยชน์สุขแก่สรรพสัตว์ตลอดกาลทั้งปวง^๕ การบำเพ็ญบารมีต่างๆของพระพุทธเจ้า กำหนดนับไม่ได้ โดยกล่าวเป็นคาถาไว้ว่า

พระโพธิสัตว์นั้นได้ให้โลหิตมากกว่าน้ำทะเล

ได้ให้เนื้อของตนเป็นทานจนชนะแผ่นดิน

ได้ให้นัยน์ตามากกว่าดวงดาวในท้องฟ้า^๖

จากหลักฐานทางคัมภีร์ทางพุทธศาสนาทำให้ทราบถึงความสำคัญของการบริจาคทานหลาย ประการ แต่สถานการณ์ปัจจุบันความคิดอ่านของคนเปลี่ยนไป เนื่องจากสภาวะทางสังคมเปลี่ยนไป โดยเฉพาะชาวตำบลไทรน้อย อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี เปลี่ยนไปด้วยเหตุปัจจัยหลายอย่างเช่น พระไม่เคยสอนการบริจาคทานให้พุทธศาสนิกชนได้รับรู้อย่างถูกต้อง และการศึกษาที่กว้างขึ้น แนวความคิดก็เปลี่ยนไปตามความเจริญทางสังคม จึงเป็นเหตุให้พุทธศาสนิกชนมีความเข้าใจใน หลักการทางพุทธศาสนาคลาดเคลื่อน ด้วยเหตุนี้วิทยานิพนธ์ของข้าพเจ้าจึงมุ่งศึกษาทัศนคติของ พุทธศาสนิกชนต่อการบริจาคทานของพุทธศาสนิกชนตำบลไทรน้อย อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี ว่าเป็นไปตามหลักการทางพุทธศาสนาหรือมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริจาคทานผิดไปจากเดิมมาก น้อยเพียงใด และเพื่อเป็นแนวทางศึกษาสืบไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการให้ทานตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับการบริจาคทานในทางพุทธศาสนา ในพื้นที่ตำบลไทร น้อย อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการบริจาคทานของพุทธศาสนิกชน ในพื้นที่ตำบล ไทรน้อย อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี

^๓ข. พุทธ.อ.(ไทย)๙/๒/๔๔.อ้างใน นาวาเอกกานต์ ประทุมทอง, “ศึกษาวิเคราะห์ปัญญาบริจาตที่ปรากฏ ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,(บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๔๙).

^๔ที.สี.อ.(ไทย)๑/๑/๑๗๒.

^๕พระพุทธรัชิตาจารย์, คัมภีร์ชินาลังการฎีกา, แปลโดย รังสี สุหนต์ และคณะ, (กรุงเทพมหานคร:โรง พิมพ์วิญญาน,๒๕๔๘),หน้า ๒๑๙.

^๖เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๒๙.

๑.๓ คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

เหตุปัจจัย หมายถึง สิ่งกระตุ้นที่ก่อให้เกิดการบริจาคตานในทางพุทธศาสนา

พุทธศาสนิกชน หมายถึง ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

บริจาคตาน หมายถึง การสละ การให้ปัน การสละให้หมดความเห็นแก่ตัว (สละซึ่งกิเลส)
ทาน หมายถึง การให้ การเสียสละ

อามิสทาน หมายถึง การให้วัตถุเป็นทานหรือให้ด้วยสิ่งของ เช่น ข้าว น้ำ ผ้า ยาน
 ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พัก และเครื่องประทีป

อภัยทาน หมายถึง การให้อภัยเป็นทาน การไม่ผูกเวรกับผู้ใด การมีเมตตาปรารถนาดีต่อ
 ผู้อื่น

ธรรมทาน หมายถึง การให้ธรรมเป็นทาน การสั่งสอนเกี่ยวกับธรรม ให้ความรู้เรื่องธรรม
 อย่างถูกต้อง

ทายก หมายถึง ผู้ให้ ในทางพุทธศาสนา

ปฏิคาหก หมายถึง ผู้รับในทางพุทธศาสนา

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ด้านเนื้อหา

ศึกษาหลักการให้ทานในทางพุทธศาสนา โดยศึกษาข้อมูลเอกสารจาก พระไตรปิฎก
 อรรถกถา ฎีกา และคัมภีร์ทางพุทธศาสนา รวมทั้งการสัมภาษณ์พุทธศาสนิกชนในพื้นที่ ตำบลไร่น้อย
 อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

๑.๔.๒ ด้านพื้นที่

เขตพื้นที่ในการศึกษาคือตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งหมดจำนวน
 ๑๙ หมู่บ้าน

๑.๔.๓ ด้านประชากรผู้ให้ข้อมูล

ประชากรที่ให้ข้อมูลในการศึกษานี้จำนวน ๖๘ คน ประกอบด้วย

๔.๓.๑ ผู้นำชุมชน	๑๙	คน
๔.๓.๒ พุทธศาสนิกชนผู้สูงอายุ	๑๙	คน
๔.๓.๓ พุทธศาสนิกชนทั่วไป	๓๐	คน

๑.๕ การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ศึกษาทัศนคติของพุทธศาสนิกชนต่อการบริจาคทาน กรณีศึกษาตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานีมีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ได้เขียนหนังสือเรื่อง **วิธีสร้างบุญบารมี** ไว้ว่า วิธีสร้างบุญบารมีในพระพุทธศาสนามีอยู่ ๓ ขั้นตอน คือ การให้ทาน การถือศีล และการเจริญภาวนา ที่นิยมเรียกกันว่า ทาน ศีล ภาวนา ซึ่งการให้ทานหรือการทำทานนั้นเป็น การสร้างบุญ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้ว่า แม้วัตถุทานจะบริสุทธิ์ดี เจตนาในการทำทาน บริสุทธิ์ดี จะทำให้ทานนั้นมีผลมากหรือน้อยย่อมขึ้นอยู่กับเนื้อนาบุญ การถวายสังฆทาน ถวายวิหาร ทาน ให้ธรรมทาน แม้จะมากถึง ๑๐๐ ครั้ง ก็ยังได้บุญน้อยกว่าการให้อภัยทาน แม้จะให้เพียงครั้ง เดียวก็ตาม การให้อภัยทาน คือการไม่ผูกโกรธ ไม่อาฆาตจองเวร ไม่พยาบาทคิดร้ายผู้อื่นแม้แต่ศัตรู ซึ่งได้บุญกุศลแรงและสูงมากในฝ่ายทานเพราะเป็นการบำเพ็ญเพียรเพื่อละโทษกิเลส เป็นการเจริญ เมตตาธรรม พรหมวิหารธรรม อันเป็นพรหมวิหารข้อหนึ่งในพรหมวิหาร ๔ ให้เกิดขึ้น อยากรู้ดี การให้อภัยทาน แม้จะมากเพียงใด แม้จะชนะการให้ทานอื่นๆทั้งหมด ผลบุญนั้นก็อยู่ในระดับต่ำกว่าฝ่าย ศีล เพราะเป็นการบำเพ็ญบารมีคนละขั้นต่างกัน^๗

พุทธทาสภิกขุ ได้เขียนหนังสือเรื่อง **การทำทาน** กล่าวถึงความจำเป็นและความสำคัญของ วัฒนธรรมการให้ไว้ว่า การทำทานเป็นของที่โลกต้องการอย่างจำเป็นอย่างยิ่ง โลกได้อาศัยการบำเพ็ญ ทานมานานแล้ว แม้พระพุทธศาสนาที่มีอายุยืนมาได้ถึงปัจจุบันนี้ก็อาศัยการบำเพ็ญทานเป็นส่วนใหญ่ และบัดนี้มนุษย์ก็เริ่มขยายรูปของการบำเพ็ญทานให้โตขึ้น มีสมาคม สภา กษัตริย์ สันนิบาตชาติเป็น พยานข้อนี้ ซึ่งสมัยต่อไปอันเป็นสมัยที่วิทยาศาสตร์เจริญยิ่งขึ้นจนถึงกับแบ่งฐานะของคนให้สูงต่ำ กว่ากันมาราวกับว่า นรกกับสวรรค์ การบำเพ็ญทานก็คือ การที่มนุษย์ทั้งหลายมีใจเผื่อแผ่กันและกัน พระพุทธเจ้าท่านมองเห็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องฝึกหัดให้คนทุกคนในโลกมีใจเผื่อแผ่ จึงทรงบัญญัติทาน ขึ้นสำหรับเป็นบทเรียนให้โลกฝึกฝนไปโดยไม่จำกัดเวลาและฐานะ เป็นของที่พวกเราควรฝึกไว้ให้ ชำนาญ เพราะนอกจากจะเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นและศาสนาแล้วยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ทำเองด้วย^๘

พระศรีมิ่งคลาจารย์ ได้รจนาหนังสือ **มงคลดื่บปีนยา พุติโย ภาโค** ได้กล่าวถึงเหตุเกิดของ ทานที่เรียกว่า ทานูปัตติ ว่า บุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมให้ข้าว น้ำ ยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พักและสิ่งเป็นอุปกรณ์แก่ประทับ ให้เป็นทานแก่สมณะ หรือพราหมณ์ เขาย่อมมุ่งหวังในสิ่งที่ ตนถวายไป เขาเห็นกษัตริย์ พราหมณ์ หรือคฤหบดีมหาศาล เป็นผู้เพียบพร้อม พรั่ง พร้อมได้รับการ บำรุง บำเรอด้วยกามคุณ ๕ อยู่ เขาจึงคิดว่า ถ้าตายจากโลกนี้ไปแล้วเขาพึงเข้าถึงความเป็นสหายของ

^๗ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. *ดูรายละเอียดใน, วิธีสร้างบุญบารมี*, กรุงเทพมหานคร: มปป.

^๘ พุทธทาสภิกขุ. *ดูรายละเอียดใน, การทำทาน*, กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เอ.ลิฟวิง จำกัด ๒๕๕๐.

กษัตริย์ พราหมณ์หรือคฤหบดีมหาศาล เขาตั้งจิต อธิษฐานจิตอธิษฐานนั้นไว้ จิตของเขาอ่อนนุ่มไปในสิ่งที่เลว มิได้อบรมเพื่อคุณเบื้องสูง ย่อมเป็นไปเพื่อเกิดในที่นั้นและข้ออื่นอีก บุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมถวายเป็นทาน ข้าว น้ำ ผ้า ยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พักและเป็นสิ่งที่อุปการณแก่ประทีปเป็นทุนแก่สมณะ หรือพราหมณ์ เขาย่อมมุ่งหวังในสิ่งที่ตนถวายเป็น เขาได้ยินว่า พวกเทพจาตุ มหาราชิกา เทวดาชั้นดาวดึงส์ พวกเทพเหล่ามายา พวกเทพเหล่าดุสิต พวกเทพเหล่านิมมานนรดี พวกเทพเหล่าปรนิมมิตวสรัตตี และพวกเทพที่นับเนื่องในหมู่พรหม มีอายุยืน มีวรรณะมากด้วยความสุขดังนี้ เขาจึงคิดอย่างนี้ว่า ถ้าเราตายจากโลกนี้ไปแล้ว ขอให้เราเข้าถึงความเป็นสหายของเหล่าเทพทั้งหลายเหล่านั้น เขาตั้งจิตอธิษฐาน อบรมจิตไว้ จิตของเขาอ่อนนุ่มไปในสิ่งที่เลว มิได้รับอบรมเพื่อคุณเบื้องสูง ย่อมเป็นไปเพื่อเกิดในที่นั้น^{๕๓}

จากเอกสารดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การให้การทานนั้นเป็นคติความเชื่อของชาวพุทธที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ลักษณะของความเชื่อเกิดขึ้นทั้งจากผลของการให้ทาน และการปลูกฝังตามหลักคำสอนของพระสงฆ์หรือผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา และเป็นการสืบทอดกันทางตระกูลโดยพ่อแม่ ปู่ย่า ตายายก็จะปลูกฝังให้กับลูกหลานของตนเองให้มีความรู้เกี่ยวกับการให้ทานและจะปฏิบัติ ตามที่ตนเองทำให้เป็นตัวอย่างโดยเฉพาะเรื่องผลของการให้ทานแล้วก็จะพบแต่ความสุข หากตายไปก็จะตกไปสู่สถานที่ดี เรียกว่าสวรรค์

พระมหาบุญทัน อานนโท(พาหา) ได้ศึกษาเรื่อง “เวสสันดรชาดก ศึกษาเฉพาะทานบารมี การบำเพ็ญทานบารมีของพระโพธิสัตว์” ผลการวิจัยพบว่า การให้ทานในบุญกิริยาวัตถุถือว่าเป็นการสั่งสมบารมี ใครก็ตามเมื่อทำบุญด้วยการให้ทานอย่างถูกต้อง การกระทำนั้นเป็นการเพิ่มบารมีให้แก่ตนเอง เราชาวพุทธมีความเข้าใจตรงกันว่า การให้ทานเป็นการแสดงออกถึงความมีน้ำใจใฝ่บุญ มีความเมตตา รู้จักแสวงหาความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังสุภาษิตว่า “การสั่งสมบุญนำความสุขมาให้” เราจะเห็นการกระทำทานของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปว่า มีการให้ทานด้วยสิ่งของต่างๆ เช่นเดียวกับการให้ทานของพระเวสสันดร หรือพระโพธิสัตว์ทั้งหลาย เป็นต้นว่า ให้อาหาร น้ำดื่ม ผ้า ยานพาหนะ ดอกไม้ ที่นอน ที่พักอาศัย^{๕๔}

พระมหาจรัญ การบรรจง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การถวายสังฆทานในทัศนะของชาวพุทธไทย” ผลวิจัยพบว่า หลักคำสอนทางศาสนามีความสำคัญในฐานะที่สามารถนำมาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติและสังคมได้ เพราะคำสอนทางพุทธศาสนามุ่งประโยชน์และความสุขของสังคม บุญกิริยาวัตถุเป็นหลักคำสอนสำคัญข้อหนึ่งทางพุทธศาสนา มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและ

^{๕๓}มหามกุฏราชวิทยาลัย.ศุภรายละเอียดยุคใหม่, มง.คต.ถทีปปียา ทุติโย ภาค, กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหา มกุฏราชวิทยาลัย๒๕๐๘.

^{๕๔}พระมหาบุญทัน อานนโท(พาหา) “เวสสันดรชาดก ศึกษาเฉพาะทานบารมี การบำเพ็ญทานบารมีของพระโพธิสัตว์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย),๒๕๔๐.

จิตวิญญาณเป็นสิ่งสำคัญ พระพุทธเจ้าทรงวางทานไว้เป็นหลักพื้นฐานเบื้องต้นแห่งการปฏิบัติ ทาน ศีล ภาวนา ต่างมีความเกี่ยวข้องและส่งเสริมกันอย่างกลมกลืน แต่ชาวพุทธในสังคมไทยนิยมทำบุญโดยเน้นหนักในเรื่องทานมากกว่าการรักษาศีลและเจริญภาวนา ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะทานเป็นเบื้องต้นแห่งการทำดีทั้งปวง^{๑๑}

พระมหาอนันท์ ชวนาภิภู(แสนแป้) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎกที่มีต่อสังคมไทย” ผลวิจัยพบว่า ชาวพุทธไทยในปัจจุบันยังไม่เข้าใจเรื่องการทำทานในพุทธศาสนา ส่วนมากเข้าใจว่า การให้ทานคือการถวายทานแก่พระสงฆ์และชอบถวายทานแบบเจาะจงบุคคลเป็นส่วนมาก ซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา การให้ทานที่ควรยกย่องคือ ให้เพื่อประโยชน์ส่วนรวมเท่านั้น เพราะทานธรรมขั้นแรกที่ควรบำเพ็ญ เหมือนอย่างพระโพธิสัตว์ทั้งหลายที่ปารณาพระสัพพัญญู ก็ต้องบำเพ็ญทานบารมีข้อแรกก่อน ต่อมาจึงบำเพ็ญข้ออื่นๆต่อไป^{๑๒}

นาวาเอกกานต์ ประทุมทอง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ปัญหาจมหาบริจาคที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท” สรุปความว่า การสร้างจิตสำนึกของความรับผิดชอบให้แก่ทุกคนมีส่วนช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยการสละโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ส่วนการวิจัยทางพุทธศาสนาพบว่าหลักพุทธศาสนาสันสนุนการบริจาค ซึ่งการให้ทานสอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนาที่ถือปฏิบัติในหัวข้อธรรม บุญกิริยาวัตถุ ๓ ได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา นอกจากนี้บุญการให้ทานต้องประกอบด้วยเจตนา ๓ อย่าง คือ ทายก ปฏิคาหก และไทยธรรม ซึ่งจะทำให้ทานบังเกิดประโยชน์สูงสุด^{๑๓}

จุฑามาศ วารีแสงทิพย์ ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาหลักธรรมของพุทธศาสนาที่มีต่อการบริจาคอวัยวะในสังคมไทย” สรุปความว่า จำนวนผู้บริจาคอวัยวะจำนวนน้อยมาก ไม่เพียงพอกับความต้องการที่จะทำประโยชน์และสร้างสรรค์สังคมให้ก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๔}

อภิญา ทองสุขโชติ ได้ศึกษาเรื่อง “พุทธศาสนากับการบริจาคโลหิต ศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มาบริจาคโลหิตที่ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ” สรุปความว่า การบริจาคอวัยวะ เลือดเนื้อ เป็นทานเพื่อสงเคราะห์ผู้อื่นถือเป็นบรมสุข มุ่งหวังต่อพระนิพพาน นอกจากนี้ผู้ให้ยอมได้รับอานิสงค์ อายุ วรรณะ สุขะ พละ และปฏิภาณอันเป็นผลพลอยอีกด้วย หลักคำสอนทางพุทธศาสนาที่สอนให้มนุษย์ปฏิบัติตนอยู่ในความดี ทำจิตใจให้หมดจดจากกิเลส เครื่องเศร้าหมอง มีสติสัมปชัญญะ

^{๑๑} พระมหาจรัญ การบรรจง “การถวายสังฆทานในทัศนะของชาวพุทธไทย” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๕๕.

^{๑๒} พระมหาอนันท์ ชวนาภิภู(แสนแป้) “การศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎกที่มีต่อสังคมไทย” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๘.

^{๑๓} นาวาเอกกานต์ ประทุมทอง “ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาจมหาบริจาคที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๙.

^{๑๔} จุฑามาศ วารีแสงทิพย์ “การศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีต่อการบริจาคอวัยวะในสังคมไทย” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๙

ครองกำกับตัวเองอยู่เสมอ มีปัญหาเป็นแสงสว่างและมีชีวิตอยู่ด้วยความไม่ประมาท มีความเชื่อมั่นใน กุศลกรรม ที่ตนเองได้กระทำและสั่งสมเป็นเสบียงไว้นั้น จะต้องมีส่วนช่วยผลักดันจิตหรือวิญญาณของตนให้ไปเกิดแห่งสุคติโลกสวรรค์^{๑๕}

จากผลการวิจัยดังกล่าว พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับหลักการให้ทาน การถวายสังฆทาน การบริจาคตานที่มีทั้งเป็นวัตถุสิ่งของ อดิวิญญา หรือสิ่งอื่นๆ โดยถือปฏิบัติกันมาจาก บรรพบุรุษจนมีทัศนคติที่ดีว่าการให้ทานนั้นทำให้รู้จักการเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว ทำให้สังคมอยู่ร่วมกัน อย่างเป็นสุข ผู้ให้ทานย่อมจะได้รับอานิสงค์คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ และหากเมื่อตายไปแล้วก็จะ ไปสู่พระนิพพาน

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ ทำให้ทราบการให้ทานตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท ของพุทธศาสนิกชนในพื้นที่ ตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

๑.๖.๒ ทำให้ทราบความเข้าใจเกี่ยวกับการบริจาคตานในทางพุทธศาสนา ของ พุทธศาสนิกชน ในพื้นที่ตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

๑.๖.๓ ทำให้ทราบเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการบริจาคตานในทางพระพุทธศาสนา ของ พุทธศาสนิกชนในพื้นที่ตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ

๑.๗.๑ การวิจัยเอกสาร โดยการรวบรวมข้อมูลจากบทความ ตำราทางวิชาการ และ ข้อมูลเอกสารที่นำมาศึกษา คือ

-เอกสารหลักได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย และ ภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

-เอกสารรองได้แก่ วรรณคดี ฎีกา อนุฎีกา เอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับการให้ทานใน พุทธศาสนา

๑.๗.๒ การสัมภาษณ์ โดยการศึกษาจากการสัมภาษณ์ข้อมูลจากกลุ่มต่างๆ ในด้าน หลักการให้ทาน ความเข้าใจเรื่องทาน ความหมายของทาน วัตถุประสงค์ของทาน ลักษณะของทาน อานิสงค์ของทาน เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการบริจาคตาน ของพุทธศาสนิกชนในพื้นที่ตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

^{๑๕} อภิญา ทองสุขโชติ “พระพุทธศาสนากับการบริจาคโลหิต ศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มาบริจาค โลหิตที่ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

บทที่ ๒ การให้ทานตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง ศึกษาการบริจาคทานของพุทธศาสนิกชน กรณี ศึกษา ตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้ศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และ คัมภีร์ทางพุทธศาสนาและเอกสารทางวิชาการอื่น ได้แก่ ๑)แนวคิดเกี่ยวกับทาน ประกอบด้วย ความหมายของทาน องค์ประกอบหลักของทาน ลักษณะของทาน ประเภทของทาน หลักคำสอน เกี่ยวกับทานบารมี ทานที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพุทธศาสนา สรุปหลักการของทานในทางพุทธศาสนา ๒)แนวคิดเกี่ยวกับการให้ทางพุทธศาสนา ประกอบด้วย ความหมายของการให้ รูปแบบการให้ องค์ประกอบหลักของการให้ ความสำคัญของการให้ จุดประสงค์ของการให้ ประเภทของการให้ สรุป แนวคิดเกี่ยวกับการให้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับทาน

๒.๑.๑ ความหมายของทาน

ทาน มีรากศัพท์มาจาก ทา ธาตุ ในภาษาบาลี หมายถึงการให้ การบริจาค การเสียสละ^๑ คัมภีร์อภิธานวรรณา^๒ ให้ความหมายของทานไว้ว่า ทาน หมายถึง การสละ การให้ (ทา ทานะ + ยุ)

ทาน,การสละ การให้, (เทียบเตติ ทาน)การให้ชื่อว่า ทานะ

ทาน หมายถึง การให้ และเป็น การให้เพื่อบูชาคุณ เพื่อตอบแทนคุณเพื่อสงเคราะห์^๓

ทาน หมายถึง การให้อภัย^๔ อันได้แก่ การรักษาศีลซึ่งเป็นการให้ทานอย่างหนึ่งที่ยิ่งใหญ่ เพราะเป็นการให้ความปลอดภัยในชีวิตของสัตว์ทั้งหลาย

ทาน หมายถึง การบำเพ็ญบุญเพื่อสั่งสมบารมีให้มากขึ้น และเพื่อเป็นการกำจัดความตระหนี่ ซึ่งเป็นมลทินของจิตใจ ในหมวดธรรม บุญกิริยาวัตถุ^๕

หรือการทำความดีต่อผู้อื่นถือเป็นการสร้างความสุขพื้นฐานประการหนึ่งซึ่งมิได้เกิดจากการ บริโภคเพราะโดยธรรมชาติของมนุษย์ย่อมมีความดีใจเมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุขหรือมีความดีใจเมื่อเห็น ผู้อื่นพ้นทุกข์ ซึ่งเป็นความเมตตา กรุณา และมุทิตาตามหลักธรรมพรหมวิหาร ในพระพุทธศาสนาหรือ แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักในยุคหลัง ก็เห็นว่า การให้คือกิจกรรมหนึ่งซึ่งช่วยมนุษย์ให้ได้นำ ความพึงพอใจของผู้อื่นมาใส่ไว้ในสมการหรือบัญชีความสุขของตนเองเมื่อสมาชิกในสังคมมีการปฏิบัติ

^๑เทพธรรมานุศิษย์, หลวง.พระคัมภีร์ธาตุปทีปิกา, กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๒๗๔

^๒พระมหาสมปอง มุทิต, คัมภีร์อภิธานวรรณา, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๒), หน้า

^๓สุชีพ ปุญญานุภาพ, พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๔๙

^๔ช.ชา.(บาลี)๕/๕๔.

^๕บุญกิริยาวัตถุ๓.ที.ปา.(ไทย)๑๑/๓๐๕/๒๕๙.

ต่อกันโดยการให้ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่องเป็นทั้งผู้รับและผู้ให้การให้จะกลายเป็นส่วนสำคัญของการก่อให้เกิดความสัมพันธ์อย่างสมานฉันท์ในสังคมคนไทยก็มีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการให้ทาน การบริจาคทานตั้งแต่เกิดจนตายกล่าวคือ ตื่นนอนตอนเช้าก็ได้มีโอกาสทำบุญต่กบาตรกับพระที่บิณฑบาตในตอนเช้าแต่งงานก็ยังมีการทำบุญงานแต่ง กระทั่งตายไปก็มีการทำบุญอุทิศไปให้ซึ่งพิธีกรรมเหล่านี้ได้สร้างระบบความสัมพันธ์ ระหว่างสมาชิกในสังคมผ่านกิจกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการให้อยู่ตลอดวัฏจักรชีวิต

นอกจากความเชื่อในเรื่องทาน เป็นการสั่งสมบุญที่เชื่อมโยงกับความเชื่อในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดกระบวนการดังกล่าว ก็ยังทำให้เกิดกิจกรรมในชุมชนที่กลายเป็นประเพณีและวัฒนธรรมของไทยที่ส่งเสริมให้เกิดการบริจาคทานอื่นๆตามมา เช่นการทอดผ้าป่า ทอดกฐินก็นับเป็นพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงคุณลักษณะของคนไทย ที่มีความเป็นผู้ให้เพื่อสังคมในบริบทสังคมตะวันตกมีจุดร่วมที่คล้ายกันอีกประการหนึ่งคือการที่กลุ่มพ่อค้าหรือผู้มีฐานะเป็นผู้นำ ในการบริจาคระดมทุนจากผลกำไรจากธุรกิจของตน จัดตั้งเป็นองค์กร สมาคมมูลนิธิเพื่อให้การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผ่านทางองค์กรศาสนาเพื่อรับบริจาคและนำเอาทุนดังกล่าวไปช่วยเหลือผู้เดือดร้อน และชุมชนขณะที่การให้เพื่อสังคมตามรูปแบบในสังคมไทยที่เรียกว่า การทำบุญทำทาน นั้น จึงมีนัยยะที่เชื่อมโยงกับทางพระพุทธศาสนา ที่หมายถึงการทำให้ตัวตนลดความตระหนี่ เมื่อบุคคลได้บริจาคเป็นทานวัตถุ เพื่อกำจัดความโลภความโกรธ ความหลง เมื่อบริจาคเป็นอภัยทาน และธรรมทานการให้ในลักษณะนี้จึงเป็นการให้ที่มีดีที่หลากหลาย ทั้งในแง่ประโยชน์ตนเอง (กำจัดหรือลดความตระหนี่ลงไปได้) และสร้างประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น (ผู้ที่ได้รับทาน)และเชื่อมโยงไปถึงการเวียนว่ายตายเกิดในอนาคตชาติด้วยความเชื่อในการทำบุญให้ทานเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุดต่อการระดมทุนการให้เพื่อสังคมในบริบทประเทศไทยแต่การให้ในลักษณะดังกล่าวของสังคมไทยนั้นเป็นการให้ที่อยู่ในส่วนขององค์กรศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งรูปแบบการให้ดังกล่าวอาจจะไม่เพียงพอต่อการนำมาเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาชุมชน และสังคมท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสังคมสมัยใหม่ เนื่องจากมีวัฒนธรรมต่างชาติแพร่เข้ามาอย่างไร้ขีดจำกัด จึงต้องมีการปรับรูปแบบการให้เพื่อให้สัมพันธ์กับการเป็นอยู่ของสังคมในปัจจุบัน

ขณะเดียวกัน อาจถือได้ว่าการให้เพื่อสังคม เป็นคุณธรรมทางสังคมประการหนึ่งที่องค์กรและหน่วยงานหลายหน่วยงาน ในประเทศไทยได้พยายามผลักดันให้เป็นวาระแห่งชาติเพื่อจะส่งเสริมและปลูกฝังให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ที่มุ่งพัฒนาและขัดเกลาให้ผู้คนในสังคมโดยเฉพาะในสถาบันการศึกษาและองค์กรภาคธุรกิจได้นำเอามาเป็นประเด็นสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมที่ใส่ใจต่อสังคมมากกว่าที่จะมุ่งแต่แสวงกำไรจนเกินงาม โดยใช้แนวคิดที่เรียกว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของ การให้เพื่อสังคม ประกอบกับทางพุทธศาสนามุ่งจุดหมายสู่การยึดเหนี่ยวจิตใจกันไว้ในหมวดธรรมวัตถุ ^๖

ทาน หมายถึง การให้อภัย ^๗ อันได้แก่ การรักษาศีลซึ่งเป็นการให้ทานอย่างหนึ่งที่ยิ่งใหญ่ เพราะเป็นการให้ความปลอดภัยในชีวิตของสัตว์ทั้งหลาย

^๖สังคหวัตถุ๔.องจตุก.(ไทย)๒๑/๓๒/๕๐-๕๑.

^๗ข.ชา.(บาลี)๕/๕๔.

ทาน หมายถึง การบำเพ็ญบุญเพื่อสั่งสมบารมีให้มากขึ้น และเพื่อเป็นการกำจัดความตระหนี่ ซึ่งเป็นมลทินของจิตใจ ในหมวดธรรม บุญกิริยาวัตถุ^๘

๒.๑.๒.องค์ประกอบหลักของทาน

องค์ประกอบของทานมี ๓ ส่วน คือ “ผู้ให้ทาน ผู้รับทาน และวัตถุทาน หรือเรียกว่า ๑.ทายก คือผู้ให้ทาน ๒.ปฏิคาหก คือผู้รับทาน ๓.ไทยธรรม คือวัตถุที่ให้ทาน”

๑. ทายก องค์ประกอบของทายกมี ๓ ประการ คือ

-บุพเจตนา คือ ความตั้งใจก่อนที่จะให้ทาน ผู้ให้ทานมีความยินดี ว่าเราจักให้ทาน เจตนาเกิดขึ้นตั้งแต่ความคิดเช่นนี้ จนกระทั่งเตรียมอุปกรณ์สำหรับให้ทานก่อนมัจจุณเจตนา มีจิตยินดีในขณะนั้น ว่า “เราจะฝังขุมทรัพย์อันเป็นเหตุสมบัติที่จะติดตามเราไปได้

-มัจจุณเจตนา คือ ความตั้งใจขณะที่กำลังให้ทาน ขณะที่ทายกกำลังให้ทานนั้นมีจิตผ่องใส บรรจงวางวัตถุลงที่มีอหิขณียบุคคล ทำจิตให้เลื่อมใสว่า “เรากำลังทำการถือเอาสิ่งที่เป็นแก่นสาร มีสาระจากทรัพย์ที่ไม่มีสาระไม่มีแก่นสาร

-อปราปรเจตนา คือ ความตั้งใจหลังจากทำทานไปแล้ว ทายกย่อมยินดีเสมอเมื่อระลึกถึงทานที่ตนได้ให้ไปแล้ว มีจิตชื่นบาน เกิดปีติโสมนัสว่า “ทานที่ท่านบัณฑิตบัญญัติไว้ เราได้กระทำตามแล้ว ทานของเราสำเร็จประโยชน์ด้วยดีแล้ว”^๙

๒. ปฏิคาหกหรือผู้รับทานเป็นผู้ประพฤดี ประกอบด้วยคุณธรรม ปฏิคาหกที่จะต้องมศีลปราศจากอาสวกิเลสทั้งหลาย จึงชื่อว่าบุญเขต เพื่อให้ได้อานิสงส์ที่สมบูรณ์ ในทางพุทธศาสนาถือว่า พระสงฆ์เป็นนอานาบุญที่ดี^{๑๐}

๓. ไทยธรรมสิ่งของที่จะนำมาให้ เป็นของบริสุทธิ์ ได้มาโดยชอบ และเหมาะสมเป็นประโยชน์แก่ผู้รับ ไทยธรรมสมบัติ ได้แก่ทานวัตถุ๑๐ประการ อันได้แก่ ข้าว น้ำ เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น^{๑๑}

สรุปได้ว่า การทำทานเป็นเหตุความสุขมาให้แก่ผู้กระทำเป็นไปเพื่อประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและเบื้องหน้า ดังนั้น ผลอันเลิศของทาน จึงต้องประกอบด้วย ผู้ให้ทาน สิ่งที่ให้ทาน และผู้รับทาน จึงจะสัมฤทธิ์ผลตามกระบวนการของการให้ทาน โดยต้องมีเจตนาเป็นสำคัญ และโดยเฉพาะการให้ทานด้วยการบริจาคอวัยวะ ผู้มีจิตเจตนาที่บริสุทธิ์แอบแฝงไว้ด้วยความเมตตา กรุณา อย่างแท้จริงโดยมิได้หวังสิ่งตอบแทน ตัวเจตนาอันแรงกล้านี้ ผู้ให้ย่อมได้รับอานิสงส์มาก

๒.๑.๓ ลักษณะของทาน

๑.อามิสทาน คำว่า "อามิส" หมายถึงสิ่งของหมายถึง ปัจจัย ๔อันได้แก่

อาหาร เพราะว่าเป็นเครื่องยังชีวิตให้คงอยู่

เครื่องนุ่งห่มเพราะเป็นเครื่องป้องกันอุณหภูมิ ทำอุณหภูมิให้เหมาะสมกับที่เราจะทนได้

ที่อยู่อาศัยที่จะบังแดดบังฝน ให้ร่างกายนั้นทนอยู่ได้ ไม่เจ็บไม่ป่วย

^๘บุญกิริยาวัตถุ๓.ที.ปา.(ไทย)๑๑/๓๐๕/๒๕๙.

^๙อภิ.ก.(ไทย)๓๗/๖๖/๕๑๒.

^{๑๐}พระเทพเวที(ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๑), หน้า๑๒๓

^{๑๑}เรื่องเดียวกัน. หน้า.๑๒๓.

ยารักษาโรคเป็นปัจจัยที่ช่วยให้ร่างกายบรรเทาความทุกข์ทรมานชั่วคราว

๒.ธรรมทาน ซึ่งหมายความถึง การให้ความรู้เป็นทานความรู้ในที่นี้ ไม่ว่าจะ เป็นความรู้ ในทางโลกก็ดี หรือทางธรรมะก็ดี จัดอยู่ในประเภทธรรมทานทั้งสิ้นแบ่งเป็น ๒ประเภท

๒.๑ธรรมะซึ่งเป็นธรรมะแท้ๆเป็นธรรมในขอบเขตของพระพุทธศาสนา หรือ วิทยาทานนั้น ไม่ขัดต่อศีลธรรม อันดีนั้นเป็นทางที่ถูกต้อง ซึ่งเข้าลักษณะของธรรมทานที่ถูกต้องเป็น บุญเป็นกุศล

๒.๒.อธรรมความไม่เป็นธรรม ซึ่งขัดต่อศีลธรรมอันดี ซึ่งจะเห็นได้ในปัจจุบันนี้ ใน สังคมสมัยนี้ โดยเฉพาะธรรมนอกพุทธศาสนาไม่ว่ามงคลตื่นข่าวก็ดี วัตถุมงคลก็ดีความหลงใหลยึดมั่น ถือมั่นในตัวบุคคลก็ดี เหล่านี้ ไม่ใช่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

๓.อภัยทาน ซึ่งหมายถึง การให้อภัย ในการกระทำความผิดต่อผู้อื่นที่มีการให้เป็น ๒ นัยสำคัญ คือ

๓.๑.เป็นการให้ในหลักของพุทธศาสนาคือให้ด้วยกุศลจิตคือมหากุศลจิต ๘ดวง นั้นเอง โดยประกอบไปด้วย เจตนา ๔ให้ครบองค์

๓.๒.เป็นการแสดงออกทางสังคมคือเป็นการให้อภัยกันโดยมารยาทในทางสังคม นอกจากอามิสทาน ธรรมทาน อภัยทานดังกล่าวแล้ว ยังมีสิ่งที่สงเคราะห์ เข้าเป็นทานอีกตัวหนึ่งซึ่งอยู่ใน บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ซึ่งเราเรียกว่าปิตติทานมัย หรือ การอุทิศส่วนกุศลให้แก่สรรพสัตว์ เป็นการแสดงความกตัญญู แก่เขา เป็นคุณธรรมอันหนึ่ง

นอกจากนั้นแล้ว ยังเป็นการให้เพื่อลดอกุศลกรรม ที่เราได้สะสมไว้ในวัฏฏะก็คือการแผ่ให้แก่ เจ้าเวรนายกรรม ทั้งๆ ที่แม้แต่เขา จะไม่ได้มาทวงเราก็ทำตามเราก็ให้เขาอันนี้ เป็นการให้เพื่อลด อกุศลกรรม อีกประการหนึ่ง เป็นการให้ด้วยมหากุศลจิตเป็นกุศลผลที่ได้รับตอบแทนกุศลที่เราให้เขา นอกจากนี้ ยังมีอีก ซึ่งสงเคราะห์เข้าในทาน เรียกว่าเวैयाวัจจมัย คือ การช่วยเหลือในกิจที่ชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อส่งเสริมธรรม หรือพุทธ ศาสนาในทางที่ถูกที่ควร อันนี้ เรียกว่า เวैयाวัจจมัย ผลที่เราจะได้รับจากทานนี้ แยกออกไปเป็นประเภทดังนี้

ประการที่ ๑ ก็คือ อามิสทาน

- ๑.ได้แก่ อาหาร ผล ก็คือความสมบูรณ์ในทรัพย์สิน ไม่อดไม่ยาก
- ๒.เครื่องนุ่งห่ม ก็ได้แก่ความสมบูรณ์ในทรัพย์สิน ความสง่างาม
- ๓.เรื่องยารักษาโรคก็ความเป็นผู้แข็งแรง ปราศจากโรคภัย
- ๔.เรื่องที่อยู่อาศัย หรืออาคารกุฎิพระ โบสถ์ ความมั่นคงในฐานะความเป็นอยู่

ประการที่๒ก็ได้แก่ธรรมทาน

ธรรมทานถ้าเป็นธรรมทานในขอบเขตพระพุทธศาสนา หรือ วิทยาการที่ไม่ขัดต่อศีลธรรม ผล ก็คือความเฉลียวฉลาด รอบรู้ในวิทยาการ และธรรมะ มีความเห็นที่ถูกต้อง ที่เราเรียกว่าสัมมาทิฐิ และเข้าถึงธรรมได้โดยง่าย

ธรรมนอกพุทธศาสนาหรือวิทยาการที่ขัดต่อศีลธรรม ผล ที่ได้รับ ก็คือ ความโง่ ความอับเฉา ปัญญาความหลงผิด ซึ่งเรียกว่า โมหะ และการเข้าถึงธรรมได้โดยยาก

นอกจากธรรมทานแล้ว สิ่งที่สงเคราะห์เข้าเป็นทานนั้นคือปิตติทานมัย หรือการแผ่กุศลนั้น ผล ก็คือความเจริญรุ่งเรืองและการเป็นมิตรของอมนุษย์และมนุษย์ทั้งหลาย

ประการที่ ๓ ได้แก่ อภัยทาน

อภัยทาน ก็คือการไม่มีศัตรู และการไม่มีเวรต่อกันและกันนั่นเอง ไม่มี ผู้ถูกเวรกันต่อไปที่นี้ ประเภท เวรยาวัจจมาย หรือการช่วยเหลือ ในสิ่งที่ชอบที่ควรนั้น ก็ถึงพร้อมด้วยบริวารและการช่วยเหลือของมนุษย์และอมมนุษย์ทั้งหลายองค์ท่านที่แท้จริงนั้นองค์ท่านที่ประกอบในขอบเขตของพุทธศาสนานั้น ประการแรก

๑.การเลือกประเภททาน อันควรแก่สมัยนั้นเรียกว่าญาณสัมปยุตต์คือประกอบด้วยปัญญาซึ่งมันจะปรากฏในมหากุศลจิตดวงที่ ๑ โสมะนั้นสะหะคะตั้ง ญาณสัมปะยุตต์ตั้ง

๒.การเลือกประโยชน์อันพึงเกิดแก่ปฏิคาหกในขอบเขตในพุทธศาสนานั้นก็ต้องเหมาะสมกับปฏิคาหก ผู้ที่เขาจะได้รับด้วยนอกจากนั้นแล้วการให้อภัยทาน ที่ไม่ขัดต่อศีลธรรมและเป็นประโยชน์กับผู้รับ นี่คือ เป็นการเลือกประโยชน์ให้แก่ปฏิคาหก

การเลือกความไม่มีโทษ หรือความบริสุทธิ์ของท่านนั้น

ถ้าเป็นอามิสทานเราก็ต้องได้มาด้วยความสุจริต ถ้าเป็นทาน ธรรมทานก็ต้องเป็นธรรมทานในพุทธศาสนา อันถูกต้องถ้าเป็นอภัยทาน ก็เป็นการให้อภัยที่บริสุทธิ์ปราศจากความกังวลในจิตใจ

เจตนาในความคิดในการให้ทาน

ประการที่ ๑เจตนาก่อนที่จะทำทานนั้นๆ

ประการที่ ๒เจตนาที่กำลังทำทานนั้น

ประการที่ ๓เจตนาเมื่อทำทานนั้นเสร็จสิ้นแล้ว

ประการที่ ๔เจตนาเมื่อเวลาผ่านการทำทานนั้นไปแล้ว

เจตนาบริสุทธิ์ต้องประกอบด้วยองค์ ๔และเป็นมหากุศลจิตอันยิ่งใหญ่ตามที่ปรากฏอยู่ในทานสูตร หรือทานวัตตสูตรคือ

ทำทาน เพราะต้องการบุญ

ทำทาน เพราะกลัวบาป ที่ตนมีอยู่

ทำทาน เพราะต้องการตอบแทนที่เราได้รับเขา

ทำทาน เพราะต้องการผลตอบแทนที่ปฏิคาหกจะพึงให้

ทำทานเพราะคิดว่าการให้ทานเป็นการดี

ทำทาน เพราะคิดว่าเรามี เขาไม่มีเราก็ให้เขา

ทำทาน เพราะคิดว่ารู้ไปถึงไหนก็มีเกียรติยศชื่อเสียงแพร่สะพัดไปถึงนั้น

ทำทานเพราะปฏิคาหกผู้นั้นเป็นญาติชอบพอกัน

ทำทาน เพราะความรำคาญใจที่เขามากวนใจขอยู่เสมอ

ทำทาน เพราะความเชื่อ ในโฆษณาตามสื่อต่างๆ เชื่อว่า จะเกิดผลเช่นนั้นก็ทำไป เรียกว่า

ลักษณะของความมมมาย

ทำทาน เพราะว่าบรรพบุรุษเคยทำ พ่อ แม่ ปู่ย่า ตา ยาย เคยทำมาอย่างไร ก็ทำไปแบบนี้

ทำทาน เพราะคิดว่าพวกตนทำมานานแล้วทุกข์ภัย ทุกข์กาย ทุกข์ใจจะได้หมดสิ้นหายไป คือ

ทำทานแบบสะเดาะเคราะห์

องค์ประกอบในการทำทานสุดท้าย สิ่งที่สำคัญยิ่ง ก็คือ ปฏิภาหหรือผู้รับผู้รับนั้นย่อมมีส่วนสำคัญ ในการที่กุศลเราจะได้ สิ่งนั้นก็คือ

๑. สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถ้าใครไปทำทานแก่พระองค์โดยตรง ได้กุศลบุญแรง ปฏิภาหที่ดีที่ ๑

๒. คือ พระปัจเจกโพธิพุทธเจ้า ที่ ๒

๓. คือ พระอรหันต์ ที่ ๓

๔. ก็คือ พระอนาคามี นี่เป็นอริยบุคคล

๕. พระสภิกาคามี ที่ ๕

๖. สุดท้าย ก็คือพระโสดาบัน

๗. คือ ผู้ที่มานสมาบัติ หมายถึงผู้ที่ทรงไว้ซึ่งรูปฌาน และ อรูปฌานอันสมบูรณ์

๘. คือ ผู้ที่ได้วิปัสสนาฌานหรือปัญญาชน ซึ่งเห็นถูกในทางพุทธศาสนา

๙. คือผู้ที่ได้รับฌาน

๑๐. คือผู้ที่มีศีลอันบริสุทธิ์

๑๑. คือสัตบุรุษ

๑๒. คือผู้เป็นสัมมาทิฐิ

๑๓. คือปุถุชนทั่วไป

๒.๑.๔ ประเภทของทาน

อามิสทาน ได้แก่ การให้วัตถุที่ควรให้

อภัยทาน ได้แก่ การไม่ผูกโกรธ ไม่อาฆาตจองเวร ไม่คิดร้ายผู้อื่นแม้แต่ศัตรู^{๑๒}

ธรรมทาน ได้แก่ การให้ธรรมะ^{๑๓}

อามิสทาน คือ การให้วัตถุสิ่งของ การให้ปัจจัย๔(คืออาหาร,ที่อยู่อาศัย,เครื่องนุ่งห่ม,ยารักษาโรค) ซึ่งเป็นสิ่งของที่ให้กันได้ง่าย ได้แก่ทานวัตถุ๑๐ประการ ได้แก่ ข้าว น้ำ ผ้า ยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พัก และเครื่องประทีป^{๑๔}

อามิสทาน แบ่งได้๒อย่าง คือ แบ่งตามผู้ให้(ทายก) และแบ่งตามเจตนาผู้ให้ อามิสทานที่แบ่งตามผู้ให้มี๓ประเภทคือ

๑. สามีทาน การให้ของที่คิดว่าตนเองบริโภคใช้สอย คือ ของเหล่าใดที่ตนเองไม่ค่อยได้ใช้ ก็ให้ของเหล่านั้นไป ทานเช่นนี้มีผลมาก

๒. สหายทาน การให้ของที่เหมือนกับที่ตนบริโภคใช้สอย ทานเช่นนี้มีผลปานกลาง

๓. ทาสทาน การให้ของที่เลว หรือของตนเองที่ไม่ใช้แล้ว เช่น ให้แก่คนที่ใช้ หรือให้กับสัตว์เดรัจฉาน ทานเช่นนี้มีผลน้อย^{๑๕}

อามิสทานที่แบ่งตามเจตนาผู้ให้มี๒ประเภท^{๑๖} คือ

^{๑๒} สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, กรุงเทพมหานคร:มปป.

^{๑๓} อ.ทก.(ไทย)๒๐/๑๔๒/๑๒๐.

^{๑๔} อ.อ.อ. (ไทย)๒๓/๓๕/๒๕๒.

^{๑๕} อ.ปญ.จก.อ.(ไทย)๓/๘๑.

^{๑๖} อ.ทก.(ไทย)๒๑/๑๔๒/๑๒๐.

๑.สังฆทาน คือ ทานที่ให้เพื่อส่วนรวม ไม่เจาะจงผู้รับ เช่น การบริจาคอวัยวะ หรือให้แก่พระสงฆ์ตั้งแต่๔รูปขึ้นไป จึงจะเรียกได้ว่าเป็นสังฆทาน เป็นบุญมากกว่าทานทั่วไปจึงมีอานิสงส์มากกว่าการให้แบบปาฏิภคติกทาน

๒.ปาฏิภคติกทาน คือ ทานที่ให้เจาะจงแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง^{๑๗} การให้เฉพาะบุคคลที่เราเลือกไว้แล้ว ที่เรามีความเลื่อมใส มีความศรัทธาในบุคคลนั้นจึงให้ จะให้แก่บุคคลทั่วไป หรือให้แก่พระสงฆ์ก็ได้

อภัยทาน คือ การให้ความปลอดภัย ความไม่มีภัยแก่ตนเองและผู้อื่น^{๑๘} ไม่มีเวรไม่ผูกเวรกับผู้ใด ทั้งยังมีจิตเมตตา ปาณาติต่อผู้อื่นเป็นนิത്യ การให้อภัยเป็นการให้ที่ไม่ลงทุน เป็นการให้ที่ง่าย แต่คนเราทำได้ยาก เพราะมีกิเลสอยู่ในใจ ต้องอาศัยการฟังธรรม ประพฤติธรรมอยู่บ่อยๆจนเกิดความเข้าใจอย่างถูกต้องเห็นคุณประโยชน์ของการให้อภัย การให้อภัยเป็นการให้ประโยชน์แก่ผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นมีความสุขสบายใจ ตามความเป็นจริงแล้วผู้ที่ได้รับประโยชน์มากที่สุดคือตนเอง เพราะทุกครั้งที่ได้รับอภัยได้ จะรู้สึกปลอดภัยโปร่งเบากายเบาใจ สดชื่น แจ่มใส มีความสุข^{๑๙}

ธรรมทาน คือ การให้ธรรม การสั่งสอนเกี่ยวกับธรรม การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง^{๒๐} การให้ธรรมทานนั้นเปรียบได้กับการให้ขุมทรัพย์ที่เป็นอมตะติดตัวไป หรือเป็นประตูสองทางชีวิต ให้ดำเนินไปในทางที่ถูกต้องดีงาม นำชีวิตไปสู่ความเจริญ ย่อมมีชีวิตที่ดีงามเกิดในสุคติภพ เมื่อบารมีแก่กล้าแล้วย่อมละกิเลสได้โดยสิ้นเชิงเข้าถึงนิพพานได้ด้วยเหตุนี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงตรัสว่า “การให้ธรรมย่อมชนะทั้งปวง”^{๒๑}

สรุปได้ว่า ทาน คือ การให้ สละ การแบ่งปัน โดยมีได้หวังสิ่งตอบแทนซึ่งสามารถให้ได้ทั้งวัตถุ สิ่งขิง เงินทอง อันเป็นของนอกกายแล้วยังให้ทานด้วยการทานด้วยการบริจาคอวัยวะ ซึ่งจัดเป็นการให้ทานประเภทอามิสทาน และยังรวมถึงการให้อภัยทานและธรรมทาน ที่นอกเหนือจากการให้ทานประเภทอื่นๆ ดังนั้นการให้ทานจึงควบคู่ไปกับ ศีล และภาวนาตามหลักของ บุญกิริยาวัตถุ เพราะทานเป็นองค์ประกอบแรกของศีลและภาวนาและที่สำคัญคือการควบคุมความโกรธของตัวเองให้ได้เพียงเท่านี้เราก็จะได้ชื่อว่าเป็นผู้ให้อภัยทาน

๒.๑.๕ ทานในทางพระพุทธศาสนา

วิเจยยะ ทานัง สุกะตปปะสัสถัง การเลือกให้อันพระสุคตทรงสรรเสริญเป็นพระ พุทธพจน์ในเรื่องพระสูตรอันเกี่ยวกับ การเลือกให้ หมายถึงการเลือกในการทำทาน ซึ่งอยู่ในบุญกิริยาวัตถุ ๑๐อัน ประกอบด้วยทิวฐุชุกรม

๑.การเลือกประเภทของทาน อันควรแก่สมัย

^{๑๗} ม.อ. (บาลี) ๑๔/๓๗๖-๓๘๑/๓๒๑-๓๐๖.

^{๑๘} พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์, กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙, หน้า ๓๘๐

^{๑๙} พระมหาทองเก็บ ญาณพโล(สุขพล), “การบำเพ็ญทานของพระพรหมคุณาภรณ์(ไพบูลย์ กตปุญโญ) วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต,(บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^{๒๐} พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๐๘

^{๒๑} ข.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๕๔/๑๔๕.

๒. หมายถึงการเลือกความไม่มีโทษของท่านที่ให้
 ๓. การเลือกในที่นี้ หมายถึงประโยชน์อันพึงได้รับแก่ปฏิคาหก โดยไม่มีโทษ
 ๔. การเลือกประการที่ ๔ คือเจตนาในการทำทานด้วยความคิดชอบ
 ๕. การเลือกในที่นี้ หมายถึงการเลือกมหากุศลจิต ในการทำทาน เป็นมหากุศลจิต
 ๖. การเลือกในที่นี้ หมายถึง การเลือกปฏิคาหก หรือผู้ได้รับอันสมควรแก่ทาน เป็น
 ความหมายของพุทธภาษิตในที่นี้ที่พระองค์ได้ตรัสว่าการเลือกให้ อันพระสุคตทรงสรรเสริญนั้นก็
 หมายความว่าพระพุทธเจ้ายกย่องผู้ที่ทำทาน ซึ่งประกอบด้วยทิฏฐุชกรรม
 ความหมายของท่าน ก็คือการให้หรือการเสียสละ อันประกอบไปด้วยทิฏฐุชกรรม คือ การทำ
 ความเห็นให้ถูกซึ่งอยู่ในประเภทบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ จะเห็นได้ว่าทิฏฐุชกรรม นี้เป็นตัวสุดท้าย ไม่ว่าท่าน
 ก็ดี ไม่ว่าศีลก็ดี หรือภาวนาก็ดี เราจะต้องทำความเห็นให้ถูกต้อง ถ้าเราไม่ถูก ผลแห่งทานนั้น มันก็ไม่
 บังเกิดทานนั้นเป็นกุศลประเภท กามาวจรกุศลซึ่งอยู่ในบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ คำว่ากามาวจรกุศลหมายถึง
 กุศลที่มีผลตอบแทน เมื่อตอบแทนแล้ว กุศลนั้นมันก็หมดไปส่วนการตอบแทนนั้นจะตอบแทน ใน
 ปัจจุบันชาติ หรืออนาคตชาตินั้นแล้วแต่ความรุนแรง ของกรรมที่เรากระทำลงไป ก็คือเจตนา ๔
 ครบถ้วนและประกอบด้วยหลักการ อื่นๆด้วย

บุญ ๑๐ วิธี ตามแนวทางพุทธศาสนา

ในศาสนาพุทธ มีหลักธรรมที่พูดถึงการให้ที่เรียกว่าบุญ คนส่วนใหญ่มักเข้าใจว่า การทำบุญ
 คือการให้เงินหรือสิ่งของแต่เพียงอย่างเดียว แต่แท้จริงแล้ว การทำบุญมีความหมายมากกว่านั้น ตาม
 หลักพุทธศาสนา มีการทำบุญด้วยกัน ๑๐ วิธี ที่เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ แปลว่าสิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่ง
 การทำบุญ ๑๐ ประการ คือ

๑. ให้ทาน แบ่งปันผู้อื่นด้วยสิ่งของ ไม่ว่าจะให้ใครก็เป็นบุญ (ทานมัย) การให้ทาน เป็นการ
 ช่วยขัดเกลา ความเห็นแก่ตัว ความคับแคบ ความตระหนี่ถี่เหนียว และความติดยึดในวัตถุ นอกจากนี้
 สิ่งของที่เราแบ่งปันออกไป ก็จะเป็นประโยชน์กับบุคคล หรือชุมชนโดยส่วนรวม

๒. รักษาศีล ก็เป็นบุญ (ศีลมัย) เป็นการฝึกฝนที่จะ ลด ละ เลิก ความชั่ว ไม่ไปเบียดเบียนใคร
 มุ่งที่จะทำความดี เอื้อเพื่อแผ่แผ่ผู้อื่น เป็นการหล่อเลี้ยงบ่มเพาะให้เกิดความดีงาม และพัฒนา
 คุณภาพชีวิตไม่ให้เกิดต่ำ

๓. เจริญภาวนา ก็เป็นบุญ (ภาวนามัย) การภาวนา เป็นการพัฒนาจิตใจ และปัญญา ทำให้
 จิตสงบ ไม่มีกิเลส ไม่มีเรื่องเศร้าหมอง เห็นคุณค่าสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง ผู้ที่ภาวนาอยู่เสมอย่อม
 เป็นหลักประกันว่า จิตจะมีความสงบ ชีวิตมีความสุข คุณภาพชีวิตดีขึ้น สูงขึ้น

๔. อ่อนน้อมถ่อมตน ผู้น้อยอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ก็แสดงออกในความมีเมตตาต่อ
 ผู้น้อย และต่างก็อ่อนน้อมต่อผู้มีคุณธรรม รวมถึงการให้เกียรติ ให้ความเคารพในความแตกต่างซึ่งกัน
 และกัน ทั้งในความคิดความเชื่อ และวิถีปฏิบัติ ของบุคคลและสังคมอื่น เป็นการลดความยึดมั่นถือมั่น
 ในความเป็นตัวตน ก็เป็นบุญ (อปจายนมัย)

๕. ช่วยเหลือสังคมรอบข้าง ช่วยเหลือสละแรงกายเพื่องานส่วนรวม หรือช่วยงานเพื่อนบ้าน
 ที่ต้องการความช่วยเหลือ ก็เป็นบุญ (ไวยาวัจจมัย)

๖. เปิดโอกาสให้คนอื่น มาร่วมทำบุญกับเรา หรือในการทำงาน ก็เปิดโอกาสให้คนอื่น มีส่วนร่วมทำ - ร่วมแสดงความคิดเห็น รวมไปถึงการอุทิศส่วนบุญ ให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วด้วย ก็เป็นบุญ (ปัตติทานมัย)

๗. ยอมรับและยินดีในการทำความดี (หรือทำบุญ) ของผู้อื่น เป็นการเปิดโอกาสร่วมใจอนุโมทนา ในการกระทำความดีของผู้อื่น ก็เป็นบุญ (ปัตตานุโมทนา)

๘. ฟังธรรม บ่มเพาะสติปัญญาให้สว่างไสว ฟังธรรมะ ฟังเรื่องที่ดี มีประโยชน์ต่อสติปัญญา หรือมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตที่ดี เป็นความจริง ความดี ความงาม ก็เป็นบุญ (ธรรมสวนมัย)

๙. แสดงธรรม ให้ธรรมะ และข้อคิดที่ดี กับผู้อื่น แสดงธรรม นำธรรมะไปบอกกล่าว เพื่อแผ่ให้คนอื่นได้รับฟัง ให้เขาได้รู้จักวิธีการดำเนินชีวิตที่ดี เป็นเรื่องของความจริง ความดี ความงาม ก็เป็นบุญ (ธรรมเทศนามัย)

๑๐. ทำความเห็นให้ถูกต้อง และเหมาะสม มีการปรับทัศนคติ แก้ไขปรับปรุงพัฒนาความคิดเห็น ความเข้าใจให้ถูกต้องตามธรรม ให้เป็นสัมมาทัศนะอยู่เสมอ เป็นการพัฒนาปัญญาอย่างสำคัญก็เป็นบุญ (ทิกฺขุชุกฺกมม)

ทั้งนี้ ทิกฺขุชุกฺกมม หรือ สัมมาทัศนะ คือ การเห็นให้ถูกต้อง หรือมีจิตเป็นกุศล เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการทำบุญทุกชนิด และทุกโอกาส จะต้องประกบและประกอบเข้ากับบุญกิริยาวัตถุข้ออื่นทุกข้อ เพื่อให้งานบุญข้อนั้น ๆ เป็นไปอย่างถูกต้องตามความหมายและความมุ่งหมาย พร้อมทั้งได้ผลถูกทาง สำหรับศาสนาพุทธคำสอนเรื่องการให้ ไม่ได้เป็นข้อบังคับแต่อย่างใด ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของแต่ละคน

ผลบุญที่จะเข้าถึงพระนิพพานได้

พระพุทธเจ้าตรัสว่า คนทุกคนมีความดี ที่จะเข้าถึงพระนิพพานได้ทุกคน และยังตรัสอีกว่า “การที่จะไปนิพพานได้ ไปได้หมด คือ พรหมก็ไปนิพพานได้ เทวดาก็ไปนิพพานได้ มนุษย์ก็ไปนิพพานได้ แม้แต่สัตว์ก็ไปนิพพานได้” คำว่า “สัตว์ก็ไปนิพพานได้” ในที่นี้พระพุทธเจ้าหมายความว่า สัตว์ทุกตัวที่เกิดเป็นสัตว์ ตั้งแต่สัตว์ใหญ่หรือสัตว์เล็กก็ตาม นั่นคือ คน คนที่สร้างกรรมที่เป็นอกุศล สร้างความชั่ว ถ้ากำลังของกรรมหนักจริงๆ พาดคนลงนรกไปก่อน เป็นสัตว์นรกก่อน เมื่อกรรมเบาขึ้นมาหน่อยหนึ่ง ผ่านจากนรกก็มาเป็นเปรต จิตใจก็ยังมีความรู้สึกอย่างคน เมื่อกรรมเบาขึ้นมาอีกขั้นหนึ่งก็พ้นจากความเป็นเปรต มาเป็นอสุรกาย ความรู้สึกของจิตใจก็ยังเหมือนคน เพราะใจมันใจคน จากอสุรกายมาเป็นสัตว์เดรัจฉาน จากสัตว์เล็กถึงสัตว์ใหญ่ แต่ความรู้สึก ความต้องการของใจก็เท่าคน คือ จิตเป็นคน ดังนั้น ขึ้นชื่อว่า สัตว์ เราจะคิดว่าเป็นสัตว์ต่ำทรมาน เสมอไปไม่ได้ คือ ด้วยมีจิตใจเป็นคน การที่พระพุทธองค์ตรัสว่า แม้แต่สัตว์ก็สามารถจะไปนิพพานได้ ก็เพราะว่า ถ้าสัตว์ทั้งหมด เขาชำระกฎของกรรมเดิมหมดสิ้นแล้ว สัตว์เหล่านี้ก็กลับมาเกิดเป็นคน สามารถบำเพ็ญกุศลเข้าถึงนิพพานได้

วิธีการเข้าถึงพระนิพพาน พระพุทธเจ้าตรัสไว้มี ๔ แบบ

แบบที่ ๑ สุขขวิปัสสโก

แบบที่ ๒ เทววิโซ

แบบที่ ๓ ฉฬภิญโญ

แบบที่ ๔ ปฏิสัมพันธ์ปิดโต

สำหรับแบบที่ ๑ สุขทวีปัสสโก ได้ชื่อว่า ง่าย แต่ทำยาก คือปฏิบัติแล้ว ไม่เห็นอะไร เหมือนคนเอาผ้าดำผูกตาเดิน ซึ่งเหมือนกับพุทธบริษัททั้งหลายส่วนใหญ่ ที่ทำกันอยู่ในเวลานี้ ถ้าไม่เลิกปฏิบัติก็ถึงนิพพานเหมือนกัน ก็ได้แก่ปฏิบัติ ทาน ศีล ภาวนา

ทาน การให้ การถวายสิ่งของกับพระก็ดี ให้แก่คนยากจนก็ดี ให้แก่คนที่ลำบากก็ดี ให้แก่สัตว์เดรัจฉานก็ดี ก็ชื่อว่าเป็นทาน และการให้ทาน ถ้ามีความมุ่งหมายอย่างอื่น ก็จะพลาดจากนิพพานไปได้ ฉะนั้นการให้ ทานจึงควรตั้งใจ โดยเฉพาะ เพื่อตัดกิเลสให้เป็นสมุจเฉทปทาน ให้คิดว่าทานนี้ ให้เพื่อตัด โลภะ ความโลภที่อยู่ในจิตใจของเรา เป็นสิ่งไม่ดี การให้ทานไปไม่หวังผลตอบแทนใดๆในชาติปัจจุบัน สำหรับผู้รับไป เขานำไปใช้ เขาจะไปให้คนอื่นต่อหรือเพื่อประสงค์ใด เมื่อให้ไปแล้วไม่ผูกพันธัมมในทรัพย์สมบัติ สิ่งของที่เรานำไปหมดสิ้นแล้ว อย่างนี้พระพุทธองค์ตรัสว่า เป็นการชนะความโลภ เป็นการตัดกิเลสตัวสำคัญ ตัดรากเหง้ากิเลสได้รากหนึ่ง

ศีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล การรักษาศีลตามประเพณีมีประโยชน์น้อยเต็มที่ สักแต่ว่าสมาทานศีลก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร จะให้เกิดประโยชน์ต้องรู้พื้นฐานของศีล จะทำให้ ศีลเป็นตัวตัดโทสะ ความโกรธ รากเหง้ากิเลสตัวที่ ๒ ได้ ศีล จะมีขึ้นกับใจ ต้องอาศัยเหตุ ๓ ประการ คือ

๑.เมตตา ความรัก จิตคิดไว้เสมอว่า เราจะเป็มิตรที่ดีของคนและสัตว์ทั่วโลก จะไม่เป็นเวร เป็นภัยกับใครจะไม่ใช่ศัตรูกับใคร จะคบหากับบุคคลอื่นเหมือนคบหาตัวเอง เราจะรักคนอื่นเหมือนกับรักตัวเราเอง

๒.จิตคิดสงสาร หวังจะเกื้อกูลให้มีความสุข ให้คิดว่าถ้าเราสงสารตัวเราเองเท่าไร เราก็สงสารเขาเท่านั้น เว้นไว้แต่เรื่องผิดระเบียบวินัยประเพณี ก็ต้องลงโทษกันตามระเบียบประเพณี อย่างพระพุทธเจ้าทรงลงโทษพระ เพราะความเมตตาปรานี เกรงว่าจะเลวไปกว่านั้น แบบนี้ไม่ถือว่าเป็นความโกรธ

๓.สันโดษ ยินดีเฉพาะทรัพย์สิน ที่เรามีอยู่โดยชอบธรรม และยินดีเฉพาะคนรักที่เรามีอยู่โดยชอบธรรม ไม่ล่วงเกินคนรักของบุคคลอื่น การรักษาศีลให้ดี พระพุทธเจ้าตรัสว่า ค่อยๆรักษาไปเรื่อยๆ ทำใจสบาย กิเลสคือความโกรธ ก็ค่อยๆลดไป ในที่สุดมันก็จะหมดไปเอง เป็นการปฏิบัติด้านสุขทวีปัสสโก

ภาวนามัย พระพุทธองค์ตรัสว่า เรื่องการภาวนาด้าน สุขทวีปัสสโกนี้ มีแดนเบื้องต้น ไม่สูง โดยเริ่มต้นใช้อารมณ์ พิจารณาตั้งแต่ ขณิกสมาธิ คือยามปกติ เมื่อเราให้ทานก็ให้ คิดว่า คนที่เราให้ทาน ทุกคนเมื่อเขารับทานที่ให้แก่แล้ว เขาก็มีความสุขในการบริโภคทาน แต่ว่าเราผู้ให้ทานก็ดี ผู้มารับทานก็ดี คนทั้งหลายทั้งหมดนี้ ไม่มีชีวิตอยู่ตลอดเวลาตลอดสมัย เกิดขึ้นมาเมื่อไรก็ค่อยๆเสื่อมไปทุกวันๆ ในที่สุดก็ตายเหมือนกันหมดทุกคน ไม่มีอะไรจริงยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นคน เป็นสัตว์เป็นวัตถุก็ดี ในโลกนี้ไม่มีอะไรเหลือ นี่เป็นด้านวิปัสสนาญาณควบสมณะของสุขทวีปัสสโก トラบไตเรายังหวังความเกิดเป็นมนุษย์ก็ดี เทวดาก็ดี เป็นพรหมก็ดี เราต้องเวียนว่ายตายเกิดเช่นนี้ หาที่สิ้นสุดไม่ได้ พระพุทธเจ้าตรัสว่า สถานที่พระนิพพานเป็นแดนที่มั่นคง เป็นแดนอมตะ เรายอมเชื่อพระพุทธเจ้า ทำจิตให้หลุดพ้นจากกิเลสเป็นสมุจเฉทปทาน คือ ทำลายความโลภด้วยการให้ทาน ทำลายความโกรธด้วยศีล คือมีความเมตตาปรานีเป็นที่ตั้ง ทำลายความหลงด้วยปัญญา ให้เห็นความจริงว่า โลกนี้ไม่เที่ยง ผู้ที่เกิดมาแล้วก็ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ในที่สุด ในที่สุด กระทั่งจิตของเรา ก็ปลอด

ปราศจากกิเลส ทั้ง ๓ ประการ คือความโลภไม่มี ความโกรธไม่มี ความหลงไม่มี อย่างนี้ได้ชื่อว่าเป็น “นิพพานันท์ปรหมังสุญญัง” นิพพานเป็นธรรมว่างอย่างยิ่งในเมื่อเชื้อสายความเร่าร้อนไม่มี จิตก็เป็นสุข อย่างนี้ท่านเรียกว่านิพพานตัดกิเลส มีเบญจขันธ์เหลือต่อจากนี้ก็เป็นรายละเอียดในด้าน เทววิโช หรือ ด้านวิชาสาม อภิญญาหก ปฏิสัมภทธานุสส ซึ่งป็นวิธีปฏิบัติที่เข้าถึงพระนิพพานได้รวดเร็วและได้มากกว่า มีกำลังดีกว่า ไม่สงสัยในคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่พระพุทธเจ้าบอกว่า สวรรค์มีจริง เรา เจอะสวรรค์แล้ว พรหมโลกมีจริง เราเจอะพรหมโลกแล้ว พระนิพพานมีจริง เราเจอะพระนิพพานแล้ว นรก เปรต อสุรกาย มีจริง เราพบแล้ว ทั้งหมด เป็นอันว่าทุกคนไม่สงสัยคำสอนของพระพุทธเจ้า ถ้าบุคคลใดไม่สงสัยคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างหนึ่ง มีศีล ๕ บริสุทธ้อย่างหนึ่ง มีจิตรักพระนิพพานเป็นอารมณ์อย่างหนึ่ง อย่างนี้ท่านเรียกว่า พระโสดาบัน หรือ สกิทาคามี และเมื่อทำให้จิตว่างจากกิเลส เป็นสมุจเฉตปหานตายเมื่อใดก็ถึงนิพพานเมื่อนั้น

รูปแบบที่ ๒ อชฌาสัยเทววิโชหมายถึงท่านที่มีอุตมคติในด้านวิชาสาม คือทรงคุณสามประการ ในส่วนแห่งการปฏิบัติได้แก่คุณธรรมดังต่อไปนี้

๑. ปุเพนิวาसानุสสติญาณการระลึกชาติที่แล้วๆมาได้
๒. จุตูปปาตญาณรู้ว่าสัตว์ที่ตายไปแล้ว และเกิดมานี้ ตายแล้วไปไหน ก่อนเกิดมาจากไหน
๓. อาสวกักขณญาณรู้จักทำอาสวกิเลสให้สิ้นไป

เมื่อพิจารณาตามคุณพิเศษสามประการนี้แล้ว แสดงให้เห็นว่าท่านที่มีอุตมคติในด้านเทววิโช นี้ ท่านเป็นคนอยากรู้อยากเห็นเมื่อพบเห็นอะไรเข้าก็เป็นเหตุให้คิดนึกถึงสมมติฐานที่เกิดว่าสิ่งนั้นสิ่งนี้ เกิดมาจากอะไรเดิมก่อนจะเป็นอย่างนั้นเป็นอะไรมาก่อน เช่นเห็นของที่มีวัตถุปกปิดก็อยากจะแก้วัตถุ ที่ปกปิดนั้นออกเพื่อสำรวจตรวจดูของภายใน เห็นของภายในว่าเป็นอะไรแล้ว ก็อยากจะรู้ต่อไปว่า ภายในของนั้นมีอะไรบ้าง ทำด้วยอะไร เมื่อรู้แล้วก็อยากจะรู้ต่อไปว่า สิ่งนั้นๆ เกิดมาได้อย่างไร อย่างนี้เป็นต้น ท่านประเภทเทววิโชนี้จะให้ท่านทำตนเป็นคนหวังผลอย่างเดียว โดยไม่ให้พิสูจน์ค้นคว้าเลย นั้น ท่านประเภทนี้ทันไม่ไหว เพราะอชฌาสัยไม่ชอบประเภทคลุมหน้าเดินโดยที่ไม่ได้พิสูจน์ค้นคว้าใจหยุดเอาเฉย ๆ คนประเภทนี้มีจำนวนมาก ประเภทเทววิโชนั้นส่วนใหญ่มักชอบรู้อยู่ชอบเห็น พอให้ วิปัสสนาล้วนเธอเข้าเธอก็บ่นอุ้อว่าไม่รู้ไม่เห็นอะไรเลย ต่อเมื่อให้กรรมฐานประเภททิพยจักขุ ญาณ หรือมโนมยทิ เธอก็พอใจทำได้โดยไม่เห็นแก่เห็นดเห็นน้อย จะยากลำบากก็ทนทำจนสำเร็จผลทางที่ได้พิสูจน์มาเป็นอย่างนี้

รูปแบบที่ ๓ อชฌาสัยฉฬภิญโญ ท่านที่ชอบมีฤทธิ์มีเดช ทำอะไรต่ออะไรเกินกว่าสามัญชนจะทำได้เรียกว่า อชฌาสัยของท่านผู้มีฤทธิ์ หรือท่านผู้ทรงอภิญญา ๖ อภิญญา ๖ นี้เป็นคุณธรรมพิเศษ สำหรับนักปฏิบัติอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งจะต้องฝึกฝนตนเป็นพิเศษให้ได้คุณธรรมห้า ประการก่อนที่จะได้ บรรลุผลผลหมายความว่าในระหว่างที่ทรงฌานโลกีย์นั้นต้องฝึกฝนให้สามารถทรงคุณสมบัติห้า ประการดังต่อไปนี้

๑. อิทธิฤทธิ์แสดงฤทธิ์ต่างๆได้
๒. ทิพยโสตมิมูเป็นทิพย์สามารถฟังเสียงในที่ไกลหรือเสียงอมมนุษย์ได้ยิน
๓. จุตูปปาตญาณรู้การตายและการเกิดของคนและสัตว์
๔. เจโตปริยญาณรู้ความรู้สึกในใจของคนและสัตว์
๕. ปุเพนิวาसानุสสติญาณระลึกชาติต่างๆที่ล่วงมาแล้วได้

ทั้งห้าอย่างนี้ จะต้องฝึกให้ได้ในสมัยที่ทรงมานโลภียต่อเมื่อฝึกฝนคุณธรรมหกประการนี้ คล่องแคล่วว่องไวดีแล้วจึงฝึกฝนอบรมในวิปัสสนาญาณต่อไป เพื่อให้ได้อภิญญาข้อที่ ๖ คือ อาสวัชย ญาณ ได้แก่การทำอาสวะให้หมดสิ้น

รูปแบบที่ ๔ อัชฌายีสัมปatti ต่อกันผู้มีความต้องการในความรู้พิเศษ ที่มีความรู้รอบตัวยิ่งกว่าท่านผู้ทรงอภิญญา ๖ เรียกว่าอัชฌายีของท่านผู้ทรงปฏิสัมภิตที่ปัดโตนี่ แปลว่ามีความรู้พร้อม คือท่านทรงคุณธรรมพิเศษกว่าท่านเดววิโชหณญาณหลายประการ เช่น

๑.มีความสามารถทรงความรู้พร้อมไม่บกพร่องในหัวข้อธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้ ได้โดยครบถ้วน แม้ท่านจะย่างเข้ามาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเพียงวันเดียวต่างๆ ที่ไม่เคยศึกษาคำสอนมาก่อนเลย ตามนัยที่ปรากฏในพระสูตรต่างๆ ที่มาในพระไตรปิฎกว่า มีมากท่านที่มีความเลื่อมใสในสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้วพอฟังเทศน์จบ ท่านก็ได้บรรลุอรหัตตสันปฏิสัมภิตาญาณท่านทรงพระไตรปิฎก คือเข้าใจในข้อวัตรปฏิบัติครบถ้วนทุกประการได้ทันท่วงที

๒.มีความฉลาดในการขยายความในธรรมภาษิต ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้โดยย่อให้พิสดารได้อย่างถูกต้อง

๓.ย่อความในคำสอนที่พิสดารให้สั้นเข้าโดยไม่เสียใจความ

๔.สามารถเข้าใจ และพูดภาษาต่างๆ ได้ทุกภาษา ไม่ว่าจะภาษามนุษย์หรือภาษาสัตว์จากคุณลักษณะที่น่าปรารถนาของนิพพานที่กล่าวมา ๓ ประการนั้นเป็นการกล่าวเฉพาะคุณลักษณะเด่น เพื่อให้เห็นความน่าปรารถนาของนิพพานที่ควรแก่การปฏิบัติไปให้ถึงนิพพานในอนาคตให้ได้ซึ่งความจริงแล้วยังมีคุณลักษณะที่น่าปรารถนาของนิพพานอีกมาก เช่นไม่มีการทะเลาะวิวาท ไม่มีการเบียดเบียน เป็นที่สงบเย็น เป็นต้น

๒.๑.๖ ความสำคัญของทาน

ทานเป็นการทำบุญที่สำคัญประการแรกของชาวพุทธ เนื่องจากยังต้องดำรงชีวิตอยู่ในสังคัม และปัจจัย๔เป็นเครื่องเลี้ยงชีวิต ปัจจัยเหล่านี้จำเป็นสำหรับการมีชีวิตทุกคนต่างก็ต้องการปัจจัย๔เพื่อเลี้ยงชีวิตเช่นกัน การแสวงหาให้ได้มาซึ่งสิ่งเหล่านี้จึงจำเป็นที่ต้องทำอยู่เสมอเพราะชีวิตยังต้องดำเนินไปตามความจำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายปัจจัยนั้น ในหลักคำสอนเรื่องทาน ทำให้พุทธศาสนิกชนมีใจเมตตา กรุณา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือสังคัม นับได้ว่ามีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนเป็นอย่างมาก ซึ่งในอดีตชาติพระพุทธองค์ได้ทรงบำเพ็ญทานบารมีทุกประการ โดยเฉพาะทานบารมี ยังรวมไปถึงการบริจาคเลือด เนื้อ อวัยวะต่างๆในร่างกายของพระองค์และทรงบำเพ็ญเป็นอันดับแรก ต่อมาจึงบำเพ็ญข้ออื่นๆจนเปี่ยมด้วยบารมี จึงได้บรรลุอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณเป็นพระพุทธเจ้า ท่านจึงมีความสำคัญมาก

การให้ทานไม่ใช่เพียงแต่ในทางพุทธศาสนาเท่านั้นที่มีความสำคัญ ความจริงแล้วการให้ทานยังมีความสำคัญต่อตัวบุคคลทั้งผู้ให้และผู้รับอีกด้วย รวมถึงทางด้านสังคัมก็มีความสำคัญของการให้ทานเช่นกันเพราะประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธ มีหลักธรรมคำสอนต่างๆที่มีคุณประโยชน์ต่อวิถีชีวิตของชาวพุทธค่อนข้างสูง เพราะเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ง่ายและได้ผลแห่งบุญมาก ในทางพุทธศาสนาจึงให้ความสำคัญเป็นหลักธรรมประการแรกในหลักธรรมอื่นๆ สรุปได้ดังนี้

ความสำคัญต่อบุคคล

วิถีชีวิตของชาวพุทธนั้น จำเป็นต้องอาศัยซึ่งกันและกันเพื่อการดำรงอยู่ในสังคม แต่ปัจจุบันนี้ วิกฤตการณ์การเจริญก้าวหน้าอย่างไร้พรมแดนผู้คนยังต้องการที่จะแสวงหาในสิ่งที่ตนต้องการโดยเฉพาะ เครื่องอุโภคบริโภค จนบางครั้งทำให้เกิดความเห็นแก่ตัวขึ้น และถ้าทุกคนเป็นอย่างนั้นก็ทำให้ไม่มีผู้ให้ทานและผู้รับทาน จึงมีหลักคำสอนเพื่อให้คนเรารู้จักที่จะแบ่งปันให้กับผู้อื่น การให้ทานจึงเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการทำความดี เพื่อกำจัดกิเลสที่ครอบงำจิตใจ โลภะเป็นอกุศล ซึ่งต้องอาศัย ทาน ศีล ภาวนาเป็นแนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติ

หลักของการพัฒนาตน ๔ ประการในทางพุทธศาสนา คือ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา

กายภาวนา หมายถึง พัฒนากาย เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอก

ศีลภาวนา หมายถึง การพัฒนาศีล เป็นการพัฒนาความประพฤติให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี

จิตตภาวนา หมายถึง การพัฒนาจิตเป็นการฝึกฝนอบรมจิตให้เข้มแข็ง มั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย

ปัญญาภาวนา หมายถึง การพัฒนาปัญญา เป็นการฝึกอบรมปัญญาให้เข้าใจให้รู้สิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง สามารถทำให้จิตเป็นอิสระทำคนให้บริสุทธิ์จากกิเลสทั้งปวงได้^{๒๒}

หลักในการพัฒนาตนเองทั้ง ๔ ประการข้างต้น ต้องประกอบด้วยองค์ธรรมอัน ได้แก่ “มงคลชีวิต” มงคล หมายถึง เหตุแห่งความสุข ความก้าวหน้าในการดำเนินชีวิต ที่พระพุทธองค์ตรัสตอบปัญหาเทวดาที่ถามว่า “คุณธรรมอันใดที่ทำให้ชีวิตประสบความเจริญ ได้แก่ “มงคลสูตร”^{๒๓} ข้อที่ ๑๕ ในองค์ธรรม ๓๘ ประการ คือ การบำเพ็ญทาน เพื่อให้คนรู้จักสละทรัพย์สิ่งของตนเองให้แก่ผู้ที่สมควรได้รับ เป็นการกำจัดความตระหนี่ สัมบุญญกุศล เป็นการสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นแก่สังคมเนื่องจากมนุษย์จำเป็นต้องผูกพันกับสมาชิกในสังคม และการที่ความสงบสุขในสังคมจะเกิดขึ้นได้ก็เพราะคนในสังคมปฏิบัติต่อกันอย่างเหมาะสม ซึ่งนอกจากจะต้องรู้จักบำเพ็ญประโยชน์ต่อตนเองแล้วต้องมีหน้าที่บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือสังคมส่วนรวมอีกด้วย เพราะระบบสังคมที่ดีมีความสงบสุข ย่อมจะสะท้อนกลับมาเป็นความสุขถึงบุคคลได้ในที่สุด และเมื่อสังคมเข้มแข็งนั้นแสดงถึงรากฐานสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของสังคมทุกๆด้าน

เหตุแห่งความสุขในบทมงคลสูตรนี้ เป็นหมวดธรรมะที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจและนำไปปฏิบัติ เพราะเป็นหมวดธรรมะที่เป็นขั้นเป็นตอนเกี่ยวเนื่องกัน และสามารถนำไปใช้กับชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะทำให้ผู้ปฏิบัติมีความสมบูรณ์พร้อม คือ ฝึกให้เป็นคนดี สร้างความพร้อมในการฝึกฝนตนเอง ฝึกตนให้เป็นคนสมบูรณ์มีประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคม และยังประโยชน์สูงสุดของการปฏิบัติให้เกิดขึ้น

^{๒๒} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), “พัฒนาตน”, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๕๐

^{๒๓} พ.บ. ๒๕/๓-๑๒/๗-๘.

สรุปได้ว่า เรื่องของท่านนับว่ามีความสำคัญกับบุคคลทุกระดับ ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใดมีสิทธิที่จะให้ท่านเพื่อสั่งสมบารมี โดยนำองค์ธรรมมงคลสูตร๓๘ประการดังกล่าวมาปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติถูกต้องตามหลักคำสอนในมงคลสูตรอย่างสมบูรณ์แล้ว ย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้พัฒนาตนอย่างแท้จริง

ความสำคัญต่อสังคม

ปัจจัย๔คือสิ่งจำเป็นที่สุดที่ขาดไม่ได้ในการดำรงชีวิต คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย เมื่อเกิดขาดแคลนสิ่งเหล่านี้ คนที่ขาดแคลนก็จะเกิดความทุกข์ยาก คนที่ไม่ขาดแคลนก็กลัวจะขาดแคลน จนทำให้ไม่คิดที่จะให้สิ่งใดเลยแก่ผู้อื่น ฉะนั้น การให้ท่านจำเป็นต้องเกื้อหนุนกันสำหรับผู้ที่เพียบพร้อมด้วย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย กับผู้ด้อยโอกาส ที่ไม่มีสิ่งทั้งหลายเหล่านั้น สังคมก็จะไม่เกิดการทะเลาะวิวาทเพื่อแย่งชิงสิ่งต่างๆกันเกิดขึ้น ในพุทธศาสนา มีหลักธรรมคำสอนมากมายสำหรับหล่อเลี้ยงจิตใจชาวพุทธ ดังนั้นการให้ท่านจึงมีความสำคัญต่อสังคมดังที่แสดงในสังคหวัตถุ ๔ ดังนี้

- ๑.ทาน การให้ปันสิ่งของ
- ๒.ปิยวาจา วาจาเป็นที่รัก
- ๓.อัตถจริยา การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์
- ๔.สมานัตตา การวางตนสม่ำเสมอ^{๒๔}

๑)ทาน การให้ปัน การช่วยเหลือจุนเจือ ไม่คิดเอาเปรียบกันเพื่อประโยชน์ตน ไม่ว่าจะป็นทางวัตถุ ความรู้ หรือความดี เพื่อการดำรงอยู่ร่วมกัน หลักการข้อนี้จะช่วยให้เกิดลักษณะความสมดุลทางสังคม

๒)ปิยวาจา การกล่าวถ้อยคำที่เหมาะสมต่อกัน เป็นหลักมนุษยสัมพันธ์ที่ดีงามต่อกันช่วยให้ทุกฝ่ายประสานกันได้อย่างสนิท ไม่เกิดช่องว่างระหว่างกลุ่มบุคคลที่มีหน้าที่ต่างกัน ในสังคม เป็นเรื่องเสริมสร้างความมั่นคงตั้งแต่ระดับครอบครัว จนถึงระดับชาติและระดับโลก

๓)อัตถจริยา การปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่สังคม อยู่ที่ใต้อะไรก็ตามตนเป็นคนไร้ประโยชน์ การทำตนเป็นคนไร้ประโยชน์นั้น จัดว่าเป็นการมีชีวิตแบบประทุษร้ายสังคม เป็นการเอาเปรียบสังคม

๔)สมานัตตา การวางตนเหมาะสม ไม่เป็นคนลุ่มๆดอนๆ แม้ให้ของผู้อื่น ถ้าวางตนเหมาะสมเป็นการช่วยเสริมคุณค่าของสิ่งนั้นให้สูงขึ้น ส่วนการวางตนไม่เหมาะสมเป็นการทำลายของที่มีค่ามากให้กลายเป็นของมีค่าน้อย เป็นการทำลายความดีและลบความดีเสียด้วยตน^{๒๕} การให้ท่านนับว่าเป็นฐานรากของพุทธศาสนา และดำรงอยู่ได้ตลอดระยะเวลากว่า๒๕๐๐ปี ที่พุทธบริษัทได้ช่วยกันทั้งอามิสทาน อภัยทาน และธรรมทาน ทำให้ประเทศไทยมีความร่มเย็นเป็นสุขจนถึงทุกวันนี้ หลักสังคมสงเคราะห์ทั้ง๔ข้อนี้ เปรียบเหมือนเชือกที่ทำหน้าที่มัดใบรับลมติดไว้กับเรือ สังคมที่ขาดหลักการเหล่านี้เปรียบได้เหมือนกับใบรับลมที่หลุดจากเรือ และนั่นคือ เส้นทางตันของสังคม ผู้รักความมั่นคง

^{๒๑} อดจตุกก.(ไทย)๒๑/๓๒/๕๐-๕๑

^{๒๕} พระมหาอนันท์ ชวนาภิภู(แสนแป้), “การศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎกที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,(บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๔๘).

ของชีวิตในสังคม ความสำเร็จ ก่อเกิด อื้ออามร ต่อกัน มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีงามต่อกัน ย่อมเป็นที่รักและทำให้สังคมสงบสุข

วิบัติ ๔ ประการที่เกิดขึ้นจากการทำบุญไม่ถูกวิธี

ทุกวันนี้เราไม่เข้าใจวิธีทำบุญที่ถูกต้องเหมาะสมในทางพระพุทธศาสนาท่านจัดไว้ว่า การทำความดีที่ไม่ถูกต้อง ๔ ประการเป็นเหตุทำให้วิบัติ เป็นทางเสื่อมไม่เจริญ ได้แก่ ทำความดีไม่ถูกที่ ทำความดีไม่ถูกบุคคล ทำความดีไม่ถูกกาลเวลาและทำความดีแล้วไม่ตามความดีของตนการทำความดีไม่ถูกที่ท่านว่า การทำความดีไม่ถูกที่ ก็คือเราจัดอะไรต่าง ๆ เช่นอาหารการกิน เครื่องใช้สอยต่าง ๆ ว่าเอาไปทำบุญ บูชาบวงสรวงผีसाนางไม้ ไร่นาเรือนสวน ต้นไม้ ภูเขา หอผี ศาลพระภูมิ ทำเอาไว้ในสถานที่ต่าง ๆ เราก็คิดว่าเราพากันไปทำบุญที่ถูกต้อง แล้วเราก็จะได้บุญตามที่คณะศรัทธาญาติโยมทั้งหลายพากันทำอยู่เป็นส่วนมาก แต่นักปราชญ์ทั้งหลายมีพระพุทธเจ้าเป็นต้นตรัสว่า เราทำบุญบูชาไม่ถูกต้องเราจะไม่ได้รับผลบุญนั้นเลย เพราะเราพากันทำบุญไม่ถูกที่นั่นเอง การทำความดีไม่ถูกบุคคล คือตัวบุคคลผู้รับสิ่งของที่เรานำไปให้เขาไม่ได้ เราก็กินความดีกับเขาเช่นตัวอย่างบุคคลเหล่านั้นเป็นคนพาล ไม่รู้บาปบุญคุณโทษจิตใจหยาบช้า บัณฑิตทั้งหลายเรียกว่าคนพาลถ้าหากพวกเราท่านทั้งหลายไปสังเคราะห์ทำความดี ขวนขวายช่วยเหลือดูแลอุปถัมภ์ บำรุงส่งเสริม ให้กำลังแก่คนพาลเหล่านั้น เช่นอาหารการกินไปบำรุงให้กินอิ่มเรานำเอาสิ่งของไปให้เขา ช่วยเขา บำรุงส่งเสริมให้เขามีกำลังมากขึ้นทุก ๆ วัน บัณฑิตเจ้าทั้งหลายจึงเรียกว่าเราทำความดีผิดคน

การทำความดีผิดกาลเวลานั้นทำความดีผิดกาลเวลากับบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งบุคคลยังไม่เคยเข้าวัดจึงทำบุญกราบไหว้บูชาพระก็ไม่เป็นจึงจำเป็นต้องให้คำแนะนำเขาให้เข้าวัดทำบุญ กราบไหว้บูชาพระ เขาไม่ทำเพราะเขาไม่รู้เรื่อง คนยังไม่พร้อมด้วยการพิจารณาธรรมะ พยายามชักชวน อธิบายให้พิจารณาธรรมะ เขาก็พิจารณาธรรมะไม่ได้ ไม่รู้เรื่องเมื่อเราอยากแนะนำสั่งสอนเขาเหล่านั้น มีเมตตาต่อเขา อยากให้มีความสุขความเจริญแต่เราก็ไม่รู้กาลเวลาที่ควรสอน หรือยังไม่ถึงเวลาที่ควรสอนเขา เพราะยังไม่พร้อมยังไม่ถึงเวลาที่เขาจะทำบุญ เข้าวัด กราบไหว้บูชาได้ยังไม่ถึงกาลเวลาจะรักษาศีลได้ยังไม่ถึงเวลานั่งทำสมาธิภาวนาได้บุคคลผู้จิตใจของเขายังไม่เป็นสมาธิหนักแน่นเขาก็ยังไม่ถึงเวลาที่พิจารณาธรรมะให้เข้าใจได้บุคคลทั้งหลายเหล่านั้นแต่ละคน มีภูมิฐานสติปัญญาต่างระดับกัน เมื่อเข้าไปพูดคุยกันสนทนากันเรื่องต่าง ๆ หรือสนทนาธรรมะก็เหมือนกันไม่รู้กาลเวลาที่ควรสอนเขาหรือไม่ควรสอนเขาก็ไปสอนคนอื่นบังคับคนอื่น ให้เชื่อตามตนเอง คล้อยตามตนเอง สนทนาไม่หยุดก็เกิดไม่พอใจ เปลา่ประโยชน์เพราะทำความดีผิดกาลผิดเวลา

การทำความดีแล้วไม่ติดตามความดีของตนเช่นเคยกระทำความดีต่าง ๆ เคยพิจารณาสังขารต่าง ๆ ทางภายนอกและภายในอะไรเที่ยง อะไรไม่เที่ยง สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นสุขสิ่งใดเป็นอัตตา สิ่งใดเป็นอนัตตาที่เคยพิจารณามาแล้วบ้างแต่ก่อนก็กลับมาละเลิกถอนเสีย ไม่พิจารณาต่ออีกสติปัญญาก็ไม่เกิดขึ้นผลออกมาแล้วจึงเรียกว่า ทำความดีแล้วแต่ไม่ติดตามความดีก็ไม่เกิดผลดีอะไรขึ้นมา มีแต่วิบัติอย่างเดียว ซึ่งเป็นไปในทางเสื่อมเสียเท่านั้น

เรื่องทั้งหมดนี้จึงเรียกว่าวิบัติ ๔ ประการคือ การทำความดีไม่ถูกที่ การทำความดีไม่ถูกบุคคล การทำความดีไม่ถูกกาลเวลา การทำความดีแล้วไม่ติดตามความดีของตน

เหตุนี้ชาวพุทธบริษัททั้งหลายควรพากันศึกษาให้รู้เพราะเป็นสิ่งที่ทุก ๆ คนไม่ควรนำไปปฏิบัติ เพราะเป็นทางวิบัติเสื่อมเสียไม่เจริญทั้งแก่ตนเองและบุคคลอื่นด้วย

สรุปได้ว่า การบริจาคถือเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งในส่วนบุคคลและสังคม ในส่วนบุคคลก็เพื่อเป็นการพัฒนาจิตของตนให้พ้นจากกิเลส ในส่วนสังคมก็เพื่อให้สังคมอยู่รอดปลอดภัย โดยเฉพาะการบริจาคอวัยวะ เป็นการทำความประโยชน์ให้กับสังคมเป็นอย่างมาก เนื่องจากอวัยวะสามารถช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้มีโอกาสได้มีชีวิตอยู่เพื่อช่วยเหลือสังคมต่อไปได้ ทั้งนี้เพราะมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุดในการพัฒนาสังคม

๒.๑.๗ หลักคำสอนเกี่ยวกับทานบารมี

บารมี หมายถึง คุณความดีที่บำเพ็ญอย่างยิ่งยวดเพื่อบรรลุจุดหมายอันสูงยิ่ง บารมีที่พระโพธิสัตว์ต้องบำเพ็ญให้ครบบริบูรณ์ จึงจะบรรลุโพธิญาณเป็นพระพุทธเจ้า^{๒๖}

ทานบารมี หมายถึง คุณความดีที่บำเพ็ญอย่างยิ่งยวด ทานบารมีข้อทาน การให้ทานสละอย่างยิ่งยวด ที่เป็นบารมีขั้นปกติเรียกว่า ทานบารมี^{๒๗}

ผู้ที่จะมีบารมีได้นั้น จะต้องเป็นผู้ทรงธรรมอย่างยิ่ง โดยเฉพาะบารมี^{๒๘} หรือ ทศบารมี หมายถึง ปฏิปทาอันยวดยิ่ง คุณธรรมที่ประเสริฐปฏิบัติอย่างยิ่งยวด คือ ความดีที่บำเพ็ญอย่างพิเศษเพื่อบรรลุซึ่งจุดหมายอันสูงสุด เช่น ความเป็นพระพุทธเจ้า ความเป็นมหาสาวก เป็นต้น ซึ่งมี ๑๐ ประการ

- ๑) ทาน ได้แก่ การให้ สละให้
- ๒) ศีล ได้แก่ การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย มีความประพฤติดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัย
- ๓) เนกขัมมะ ได้แก่ การออกบวช การปลีกตัว ปลีกใจจากกาม
- ๔) ปัญญา ได้แก่ ความรอบรู้ ความหยั่งรู้ เหตุผล เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง
- ๕) วิริยะ ได้แก่ ความเพียร ความแก่กล้าไม่เกรงกลัวอุปสรรค พยายามบากบั่นอุตสาหะก้าวหน้าเรื่อยไป ไม่ทอดทิ้งธุระหน้าที่
- ๖) ขันติ ได้แก่ ความอดทน ความทนทานของจิต สามารถใช้สติปัญญาควบคุมตนให้อยู่ในอำนาจเหตุผล และแนวทางความประพฤติที่ตั้งไว้เพื่อจุดหมายอันชอบ ไม่ลุอำนาจกิเลส
- ๗) สัจจะ ได้แก่ ความจริง คือ พูดจริง ทำจริง และจริงใจ
- ๘) อธิษฐาน ได้แก่ ความตั้งมั่น การตัดสินใจเด็ดเดี่ยว วางจุดหมายแห่งการกระทำของตนไว้แน่นอน และดำเนินตามนั้นแน่วแน่
- ๙) เมตตา ได้แก่ ความรักใคร่ ความปรารถนาดี มีไมตรี คิดเกื้อกูลให้ผู้อื่นและเพื่อนร่วมโลกทั้งปวงมีความสุขความเจริญ

^{๒๖} พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๘๐

^{๒๗} พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์, กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๒๙

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน

๑๐)อุเบกขา ได้แก่ ความวางใจเป็นกลาง ความวางใจสงบราบเรียบ สม่่าเสมอเที่ยงธรรม ไม่เอนเอียงไปด้วยความยินดียินร้ายหรือชอบชัง^{๒๙}

บารมีทั้ง๑๐นั้น จะบำเพ็ญให้บริบูรณ์ต้องครบ๓ขั้นตอน คือ

๑.บารมี คือ บารมีระดับสามัญ เช่น ทานบารมี ได้แก่ ทรัพย์สินเงินทอง สมบัตินอกกาย

๒.อุปัชฌายะ คือ บารมีระดับรอง หรือจวนจะสูงสุด เช่น ทานอุปัชฌายะเป็นทาน

๓.ปรมัตถทานบารมี คือ บารมีระดับสูงสุด เช่น ทานปรมัตถบารมีได้แก่การสละชีวิตเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น^{๓๐}

ทานรวมอยู่ในบารมี๑๐ประการ ที่พระโพธิสัตว์บำเพ็ญเพื่อตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าบารมี๑๐ หรือทศบารมี (ปฏิบัติอันยอดเยี่ยม,คุณธรรมที่ประเสริฐปฏิบัติอย่างยิ่งยวด คือ ความดีที่บำเพ็ญอย่างพิเศษ) เพื่อบรรลุซึ่งจุดหมายอันสูงสุด เช่น ความเป็นพระพุทธเจ้า และความเป็นมหาสาวก เป็นต้น

การบำเพ็ญของทานบารมี

๑. ให้แก่คนหรือสัตว์ เพื่อประโยชน์แก่เขาในชีวิตที่เป็นจริง

๒. ให้ด้วยจิตที่เสียสละอย่างแท้จริง โดยไม่หวังอะไรตอบแทน

๓. การให้นั้นเป็นส่วนหนึ่งของการก้าวไปในกระบวนการฝึกฝนพัฒนาตนให้ปัญญาเจริญบริบูรณ์ เพื่อจะได้บำเพ็ญประโยชน์สุขแก่สรรพสัตว์ได้บริบูรณ์

๔. ผู้ให้จะเป็นใครก็ได้ ไม่ว่าจะใหญ่โตหรือต่ำต้อย ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า ความเข้มแข็งและความเด็ดเดี่ยวแน่วแน่ไปในกระบวนการศึกษาพัฒนาตน^{๓๑}

สรุปได้ว่า เหตุที่บุคคลต้องทำทานบารมี ก็เพื่อต้องการมนุษยสมบัติ และนิพพานสมบัติ พระพุทธองค์จึงแสดงทานกถาแก่นุชย์ทั้งหลาย เพื่อให้บรรลุประโยชน์เหล่านี้ กล่าวคือ ประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในอนาคต และปรมัตถประโยชน์ ดังนั้นจึงถือได้ว่า การบริจาคเป็นเบื้องต้นแห่งการทำความดีทั้งปวง สามารถปฏิบัติได้ง่าย โดยเฉพาะการบริจาคอวัยวะเป็นทาน เป็นการบริจาคที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ สละซึ่งกิเลส ไม่ยึดติดในตัวตน สามารถเป็นเหตุปัจจัยที่จะนำไปสู่ธรรมขั้นสูงต่อไปได้ง่าย

คนเรานอกจากจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจที่ได้บำเพ็ญทาน เพื่อให้บุคคลได้รู้จักเสียสละ เพื่อสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นแก่สังคม เพราะระบบสังคมที่ดีมีความสงบสุข ย่อมจะสะท้อน กลับมาเป็นความสงบสุขถึงบุคคลได้ในที่สุด ผู้รักความมั่นคงของชีวิต ควรได้เกื้อกูลเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน บำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม ย่อมเป็นที่รัก ผู้ให้ย่อมเกิดปิติความสุขและเป็นเหตุปัจจัยในการพัฒนาชีวิตพัฒนาบุญให้เข้าถึงโลกแห่งความสุขได้

^{๒๙} พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๑), หน้า๓๒๖

^{๓๐} พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์**, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๑), หน้า๑๘๐

^{๓๑} จุฑามาต วาริแสงทิพย์ “การศึกษาหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่มีต่อการบริจาคอวัยวะในสังคมไทย” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย),๒๕๔๙.

บุญกิริยาวัตถุ๓ หมายถึง ที่ตั้งแห่งการทำความดี๓ประการ คือ ทาน ศีล ภาวนา พุทธพจน์สำคัญซึ่งเป็นที่มาของหลักการทำบุญ๓อย่างนี้ ความว่า ทาน หมายถึงการให้โดยไม่หวังผลตอบแทน ศีล คือ การปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงาม ภาวนา คือ การศึกษาอบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งเป็นพื้นฐานที่มนุษย์ต้องอาศัยเพื่อก้าวต่อไปในการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้สูงขึ้นเพื่อพัฒนาชีวิตให้ก้าวสู่ความหลุดพ้น และเข้าถึงพระนิพพาน

บารมี๑๐ประการ หรือ ทศบารมี เป็นบารมีที่พระโพธิสัตว์บำเพ็ญมาอย่างยืงยวด ตั้งแต่ “ทานบารมี” “อุปัชฌายบารมี” “ปรมัตถบารมี” ยังประโยชน์ปัจจุบัน ประโยชน์ภายหน้า และประโยชน์อย่างยิ่งจึงได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคต

อานิสงส์หรือผลของการบริจาคทาน

ผลของการให้ทาน หรือที่ทางศาสนาเรียกว่า “อานิสงส์” ก็คือประโยชน์หรือผลที่เกิดจากการให้ทาน ซึ่งจะมีผลเกิดขึ้นทั้งผู้ให้ทานและผู้รับทาน ถ้ากล่าวถึงอานิสงส์ของการให้ทาน จะหมายถึงผลทานที่เกิดขึ้น มีขึ้นแก่ผู้ให้ที่สำคัญ เฉพาะผู้ให้ทานไม่ว่าจะให้ด้วยเหตุผลประการใดก็ตาม ผู้ให้ย่อมจะได้อานิสงส์ คือ ผลที่เกิดจากการให้ทานนั้น

พระพุทธองค์ทรงแสดงถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้ให้ทานไว้ ๕ ประการคือ

๑. ผู้ให้ทานย่อมเป็นที่รัก ที่พอใจของคนหมู่มาก
๒. สัตตบุรุษผู้สงบยอมคบหาผู้ให้ทาน
๓. กิตติศัพท์อันงามของผู้ให้ทานย่อมขจรไป
๔. ผู้ให้ทานย่อมไม่ห่างเหินจากธรรมของคฤหัสถ์
๕. ผู้ให้ทานหลังจากตายแล้วย่อมเกิดในสุคติโลกสวรรค์^{๓๒}

การให้ทานจะให้กับทักษิณบุคคลหรือผู้รับทานระดับใดก็ตามผู้ให้ย่อมจะได้รับอานิสงส์หรือผลจากการให้ทานทั้ง๕ประการดังกล่าว แต่ถ้าพูดถึงอานิสงส์ว่าจะได้มากน้อยเพียงใดก็ต้องอาศัยองค์ประกอบอื่นๆอีกเช่น ผู้ให้ทาน ผู้รับทาน วัตถุทาน ยกตัวอย่าง วัตถุทานหากเป็นการให้วัตถุทานก็มีอานิสงส์ระดับหนึ่ง แต่ถ้าให้ธรรมเป็นทานถือว่าชนะการให้ทั้งปวง^{๓๓}

มหาอานิสงส์ของธรรมทาน ๒๕ข้อ

มหาอานิสงส์แปลว่า ผลบุญอันยิ่งใหญ่ มาจากคำว่า มหา (ใหญ่,ยิ่งใหญ่) + อานิสงส์ (ผลที่เกิดจากการกระทำ, ผลบุญ)

๑. มีจิตใจเบิกบานแจ่มใส หน้าตาสดใสมีสง่าราศี
๒. มีสติปัญญาดีเลิศ คิดสิ่งใดก็คิดออกได้ง่ายและ ถูกต้องกว่าแต่ก่อน
๓. ได้คนรอบตัวดีดีมีเพื่อนแท้แก่ทุกข์สูงงานใหญ่
๔. ได้เพื่อนธรรมกัลยาณมิตร ชวนกันคิด ชวนกันทำกรรมดี เพื่อการสั่งสมบุญบารมี
๕. เจ้ากรรมนายเวรไล่ล่าเราไม่ทันเปรียบเสมือนได้ปล้ำหนังเวรกรรม
๖. โรคภัยไข้เจ็บอันเกิดจากเจ้ากรรมนายเวรก็ทุเลาหายไปเพราะเราอุทิศบุญให้
๗. ทำให้ชีวิตตนและครอบครัวมั่นคงทรัพย์สินสมบัติกิจการค้า ตำแหน่งการงาน เจริญรุ่งเรือง

^{๓๒} อัง.ปิฎกจก.(ไทย).๒๒/๒๗/๓๖.

^{๓๓} ขุ.ขุ.(ไทย)๒๕/๓๕๔/๗๖.

๘. ช่วยดึงและดันให้สิ่งสมบุญบารมีขึ้นสูงกว่าคือการรักษาศีลและการเจริญภาวนา เมื่อทำก็ทำได้ง่ายไร้อุปสรรค

๙. ได้สร้างเสริมและเจริญเมตตาธรรมฝึกตนให้เป็นพระพรหมมีจิตใจครบ

๑๐. ๔หน้าคือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เมื่อเป็นผู้ที่มีพรหมวิหารทั้ง ๔

๑๑. ก็ยอมให้อภัย ไม่พยายาม ทำดีได้ง่ายขึ้นเข้าสู่สมาธิและฌานได้ง่ายดี

๑๒. สมาชิกในครอบครัว ในธุรกิจ ในหน่วยงานมีรักสามัคคี มีเมตตาไม่ตรีต่อกันมาก

๑๓. เทวดาคุ้มครอง ปกป้องรักษาความปลอดภัยแก่สมาชิกในครอบครัว ในธุรกิจ ในรถ เรือ บ้านเรือน อาคาร

๑๔. สร้างธรรมทานด้วยหวังขจัดกิเลสและด้วยจิตใจเบิกบานทั้ง ๓ระยะ คือ ก่อนสร้างขณะสร้าง และหลังสร้างบุญธรรมทานชาติหน้าเกิดมาก็จักรวยตั้งแต่เกิด รวยมั่นคงจนถึงปลายชีวิตเพราะชาตินี้สร้างธรรมทานด้วยความยินดี มีจิตเบิกบานตลอด ๓ระยะ

๑๕. อุทิศบุญกุศลให้บุพการีและผู้มีพระคุณบุญส่งให้ท่านเหล่านั้นได้อยู่ในภพภูมิที่ดี

๑๖. คิดหาวิธีเองได้ที่จะทำให้ตนและผู้อื่นพ้นทุกข์น้อยใหญ่ ไล่ความโง่ เพิ่มความงามแก่กายและใจ

๑๗. ช่วยให้คนทั้งโลก แม้ว่าจะต่างเชื้อชาติ ศาสนามีความสุขสงบร่มเย็น เป็นเพื่อนเกื้อกูลกัน

๑๘. ขจัดความตระหนี่ถี่เหนียวลดความยึดมั่นถือมั่น ตัดความงกความเป็นเจ้าของออกจากใจ

๑๙. ไล่ตัวมารแห่งความโลภขจัดความโศกที่เกิดจากการดิ้นรนอยากมีวัตถุสิ่งของเกินความ

จำเป็น

๒๐. เห็นเส้นทางเดินตามพระราชปรีชาญาณแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในเรื่อง "เศรษฐกิจพอเพียง"

๒๑. เพิ่มวิปัสณาปัญญาคือความเห็นความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของสรรพสิ่งดังสมบัติผลัดกันชมผลัดกันใช้

๒๒. ได้เปลี่ยนความคิดเห็นที่ผิดที่ไม่ถูกต้อง (มิจฉาทิฐิ) เป็นความคิดเห็นที่ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ)

๒๓. เมื่อได้เสริมบุญธรรมทาน ด้วยการรักษาศีลและเจริญภาวนาทำสมาธิเป็นเนืองนิตย์ หากตายไปจักได้เกิดเป็นเทวดาอย่างแน่นอนพอจิตอัมบุญบารมีสูงสุดก็จักเข้าสู่นิพพาน ไม่เกิดเป็นอะไรอีกแล้ว

๒๔. สร้างความสุขให้ชาวโลกในอนาคตเต็มชื่อธรรมไว้ในปฐมพี อีก ๑๐๐ปี มีผู้เห็นหนังสือที่พิมพ์แจกเขาก็จักฟื้นฟูดูแลพระพุทธศาสนา เราท่านเกิดมาในชาติหน้าจะเป็นพุทธบริษัทที่สมบูรณ์อยู่ในแดนพุทธที่เจริญ และปลอดภัย

๒๕. หากได้เกิดเป็นมนุษย์อีกจักเกิดในครอบครัวที่อุดมด้วยสัมมาทิฐิ "ริบเร่งสั่งสมบุญบารมีในชาตินี้เกิดไม่เกิดในอบายภูมิได้ง่าย (นรก, เปรต, อสุรกาย, ตีรจฉาน)ช่วยรักษา และเผยแผ่พระพุทธรธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ไม่ให้เสื่อมสูญ"^{๓๔}

นอกจากนั้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงถึงอานิสงส์หรือประโยชน์ของการให้ทานดังข้อความตอนหนึ่งในจุฬหิมมวิภังคสูตรว่า บุคคลบางคนในโลกนี้ จะเป็นสตรีหรือบุรุษก็ตามยอมให้ ข้าว น้ำ ผ้า ยาน

^{๓๔} มงคล กริชติทายาตุ, "พุทธฤทธิ์พิชิตมาร", ในบทความ เรื่องที่ ๙๙๔มหาอานิสงส์ของธรรมทาน ๒๕ข้อ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เลี้ยงเชียง เพื่อพุทธศาสน์, ๒๕๕๕), หน้า ๑-๒

ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย ประทีปโคมไฟ แก่สมณะหรือพราหมณ์ตายไปย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ ณ ที่ได้ก็ตาม จะเป็นผู้มีโภคะมาก^{๓๕}

ประโยชน์ของท่านมี ๒ ประการคือ

๑. การให้ทานเป็นเครื่องเกื้อหนุนให้เป็นผู้มีโภคะมาก การให้ทานจะทำให้เป็นผู้มีโภคะมาก เรื่องนี้พิจารณาจากความจริงที่ปรากฏให้เห็นในชีวิตจริง บางคนเกิดมาในตระกูลที่มีโภคะมากคือมีทรัพย์สมบัติมาก บางคนเกิดมาแทบไม่มีอะไรจะกิน ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง คือ การให้ทานหรือไม่ให้ทานนั่นเอง นอกจากนั้นในนิกายทศสูตร พระพุทธเจ้าท่านทรงแสดงถึงอานิสงส์หรือประโยชน์ของการให้ทาน และการให้ทานก็จัดว่าเป็นการทำบุญอย่างหนึ่งหาดีพิจารณาถึงอานิสงส์ของการให้ทานพอสรุปได้ดังนี้

- ๑). เป็นผู้ผิวพรรณงาม มีเสียงไพเราะ มีทรวดทรงดี และมีบริวาร
- ๒). เป็นพระราชาครองประเทศและได้รับความสุข
- ๓). ได้มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติและนิพพานสมบัติ
- ๔). ได้กัลยาณมิตร ถึงความเป็นผู้รู้(วิชา) และถึงความหลุดพ้น(วิมุตติ)
- ๕). ได้ปฏิสัมภิทา วิโมกข์ สวากขารมัญญาณ ปัจเจกโพธิญาณ และพุทธภูมิ

๒. การให้ทาน เป็นเครื่องเกื้อหนุนให้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ กล่าวคือเมื่อตายไปจะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้อธิบายโลกสวรรค์ไว้ว่า เป็นแดนที่เลิศล้ำด้วยกามคุณทั้ง ๕ หรือเป็นโลกของเทวดาและปกตินี้แล้วก็จะหมายเอา กามาวจรสวรรค์เป็นสวรรค์ที่เกี่ยวข้องด้วยกาม ๖ ชั้น มมีจาตุมหาราชิกา ดาวดึงส์ ยามา ดุสิต นิมมานรดีและปรนิมมิตวสวัตตี^{๓๖}

ผลของท่านที่มีผลมากและมีอานิสงส์มาก พระพุทธองค์ทรงแสดงผลของท่านตามลำดับ ดังนี้

๑. คนบางคนในโลกนี้ มีความหวังแล้วให้ทานมีจิตผูกพันในทาน มุ่งการสั่งสมทาน ด้วยคิดว่าเราตายไปจะได้รับผลของท่านนี้เมื่อตายไปย่อมเกิดเป็นเทวดาชั้นจาตุมหาราช เมื่อสิ้นกรรมก็มาเกิดอย่างนี้อีก

๒. คนบางคนในโลกนี้ ไม่มีความหวังแล้วให้ทาน ไม่มีจิตผูกพันในผลของท่านไม่มุ่งการสั่งสมทาน ไม่คิดว่าตายแล้วจะได้รับผลของท่านนี้ แล้วจึงให้ทานแต่ให้ทานด้วยคิดว่าทานเป็นของดี เมื่อตายไปย่อมเกิดเป็นเทวดาชั้นดาวดึงส์เมื่อสิ้นกรรมก็มาเกิดอย่างนี้อีก

๓. คนบางคนในโลกนี้ไม่ได้ให้ทานด้วยคิดว่า ทานเป็นของดี แต่ให้ทานด้วยคิดว่า บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย เคยให้ เคยทำมา เราก็ไม่ควรทำให้เสียประเพณี แล้วจึงให้ทานเมื่อตายไปย่อมเกิดเป็นเทวดาชั้นยามาเมื่อสิ้นกรรมก็มาเกิดอย่างนี้อีก

๔. คนบางคนในโลกนี้ ไม่ได้ให้ทานด้วยคิดว่า บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย เคยให้เคยทำมาแต่ให้ทานด้วยคิดว่า เราหุงหา กิน พวกนักบวชเหล่านี้ไม่ได้หุงหา กินเราหุงหา กินได้จะไม่ให้ทานแก่ท่านผู้

^{๓๕} ม.อ.(ไทย)๑๔/๒๙๔/๓๕๓-๓๕๔.

^{๓๖} พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์, กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๑), หน้า ๑๐๓-๒๐๖

ไม่หุงหา ความเป็นการไม่สมควร แล้วจึงให้ทานเมื่อตายไปย่อมเกิดเป็นเทวดาชั้นดุสิต เมื่อสิ้นกรรมก็มาเกิดอย่างนี้อีก

๕.คนบางคนในโลกนี้ ไม่ได้ให้ทานด้วยคิดว่า เราหุงหากินแต่นักบวชเหล่านี้หุงหากินไม่ได้ จึงให้ทาน แต่ให้ทานด้วยคิดว่าเราจะเป็นผู้บริจาคทาน เหมือนญาติต่างๆ ในอดีตแล้วจึงให้ทานเมื่อตายไปย่อมเกิดเป็นเทวดาชั้นนิมมานรดีเมื่อสิ้นกรรมก็มาเกิดอย่างนี้อีก

๖.คนบางคนในโลกนี้ไม่ได้ให้ทานด้วยคิดว่า เราจะเป็นผู้บริจาคทาน เหมือนญาติต่างๆ ในอดีตแต่ให้ทานด้วยคิดว่า เมื่อเราให้ทานอย่างนี้ จิตจะเลื่อมใสเกิดความปลื้มใจและโสมนัส แล้วจึงให้ทานเมื่อตายไปย่อมเกิดเป็นเทวดาชั้นปรนิมตสวรรค์เมื่อสิ้นกรรมก็มาเกิดอย่างนี้อีก

๗.คนบางคนในโลกนี้ไม่ได้ให้ทานด้วยคิดว่า เมื่อเราให้ทานอย่างนี้ จิตจะเลื่อมใสแต่ให้ทานเพื่อเป็นเครื่องปรุงแต่งจิต คือเพื่อเลื่อนชั้นทางจิต แล้วจึงให้ทานเมื่อตายไปย่อมเกิดเป็นเทวดาชั้นพรหม เมื่อสิ้นกรรมแล้ว ก็ไม่ต้องกลับมาคือไม่ต้องกลับมาสู่โลกนี้อีกแล้ว

พระพุทธเจ้าทรงเห็นประโยชน์ของการให้ทาน เพราะวัตถุที่บุคคลให้แล้ว ได้ชื่อนำออกดีแล้ว ทานวัตถุที่บุคคลให้แล้วนั้น ย่อมมีสุขเป็นผล บุคคลละร่างกายแล้ว แต่บุญนั้นคงยังติดอยู่ เรียกว่าเป็นอริยทรัพย์ที่ไม่มีสูญหาย ในปัจจุบัน บางคนมีฐานะร่ำรวย มีกิจการที่ดี มียศ มีเกียรติในสังคม มีญาติมิตรบริวารมากมาย และทำไมบางคนเกิดมายากจน ไม่มีญาติมิตร เพราะอะไร พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า “สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาทมีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้เลวและดีต่างกัน”^{๓๗}

โทษของการไม่ให้ทาน มีดังนี้

๑. เกิดเป็นคนจน เกิดในตระกูลต่ำ
๒. ทำให้คนอื่นพลอยเดือดร้อนไปด้วย
๓. มีร่างกายวิกล มีอวัยวะไม่สมประกอบ
๔. มีรูปร่างไม่น่าดูอย่างยิ่ง
๕. มีแต่ความเดือดร้อนใจ^{๓๘}

ทานที่ให้ในสมณะพราหมณ์ผู้ประกอบด้วยองค์ ๘ ประการ^{๓๙} ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก มีความรุ่งเรือง มีความแพร่หลายมาก คือ ๑. เป็นผู้ที่มีสัมมาทัญญู (เห็นชอบ) ๒. เป็นผู้ที่มีสัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) ๓. เป็นผู้ที่มีสัมมาวาจา (เจรจาชอบ) ๔. เป็นผู้ที่มีสัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ) ๕. เป็นผู้ที่มีสัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) ๖. เป็นผู้ที่มีสัมมาวายามะ (พยายามชอบ) ๗. เป็นผู้ที่มีสัมมาสติ (ระลึกชอบ) ๘. เป็นผู้ที่มีสัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ)

ดังนั้น ผู้ให้ทาน เป็นผู้ที่มีศีล ประกอบด้วยวัตถุทานบริสุทธิ์ และผู้รับทานเป็นผู้มีศีลทานก็ยังมีอานิสงส์มากขึ้นตามลำดับ

^{๓๗} ม.อ.(บาลี)๑๔/๒๘๙/๒๖๒,ม.อ.(ไทย).๑๔/๒๘๘/๓๕๐.

^{๓๘} พุ.ธ.อ.(บาลี)๓/๑๒๐/๑๒๒,พ.ธ.อ.(ไทย)๓/๑๘๓-๑๘๖.

^{๓๙} องอุฎฐก.(ไทย)๒๓/๓๔/๒๙๐-๒๙๑.

การบริจาคทาน เป็นกุศลกรรม เป็นพื้นฐานแห่งภavanaทั้งในระดับจิตภavana และปัญญาภavana ฉะนั้นในมงคลสูตร พระพุทธองค์จึงตรัสว่า การให้ทาน กระทบพฤติกรรม การสงเคราะห์ญาติ การงานไม่มีโทษ นี่เป็นมงคลสูงสุด^{๕๐}

อานิสงส์ของการให้ทานย่อมเอื้อประโยชน์ ๓ ประการ

๑. ประโยชน์ในปัจจุบัน (ทิฏฐธัมมิกัตถะ) เป็นประโยชน์ขั้นต้นที่ผู้ให้ทานจะพึงได้รับ เป็นประโยชน์ที่คนทั่วไปมุ่งหมายกันในโลกลี้ เป็นต้นว่า ททรัพย์ ศิลปวิทยา ยศ ไฉตริและความสุข

๒. ประโยชน์ในเบื้องหน้า (สัมปรายิกัตถะ) ทานในระดับนี้ อยู่ในระดับที่สูงกว่าระดับวัตถุหรือความสุขทางกาย คือ เป็นจุดมุ่งหมายที่เน้นเรื่องจิตใจ เป็นการพัฒนาจิตใจเพื่อไปสู่ระดับที่สูงขึ้น เพราะนอกจากทรัพย์สมบัติ ชื่อเสียงเกียรติยศในปัจจุบันนี้แล้ว จะเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อการเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์อันเป็นสัมปรายภพ

๓. ประโยชน์สูงสุด (ปรมาตถะ) เป็นประโยชน์ระดับสูงสุด เป็นอานิสงส์สุดท้ายแห่งการให้ทาน เป็นขั้นที่บรรลู่สาระแห่งชีวิต คือรู้แจ้งแห่งสภาพของสรรพสิ่งตามความเป็นจริง ไม่มีกิจต้องทำอีกต่อไปแล้ว^{๕๑}

มหากุศลมี๘ประการ

๑. เวลาทำบุญมีความตั้งใจ ปรารถนาให้ได้มรรค ผล นิพพาน คิดทำบุญเอง ไม่มีใครมาชักชวนให้ทำ ผู้ที่ทำบุญเช่นนี้ ได้ผลดีมาก คือผลบุญนี้สามารถจะนำไปเกิดเป็นมนุษย์ก็ได้ นำไปเกิดเป็นเทวดาก็ได้ถ้าไปเกิดเป็นมนุษย์จะมั่งคั่งสมบูรณ์ ร่ำรวย ไม่อดไม่ยาก ไม่ทุกข์ไม่ยากและมีปัญญามาก หากออกเจริญสมณะกรรมฐาน ก็จะได้บรรลุธรรม มีปฐมฌานเป็นต้นหากออกเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ก็จะได้บรรลุมรรคผลนิพพานในชาตินั้น

๒. เวลาทำบุญมีความตั้งใจ ปรารถนาให้ได้มรรค ผล นิพพาน ไม่ได้คิดทำบุญเองมีผู้ชักชวนจึงทำบุญ ผู้ที่ทำบุญเช่นนี้ได้ผลเป็นที่ ๒สามารถจะนำไปเกิดเป็นมนุษย์ก็ได้ นำไปเกิดเป็นเทวดาก็ได้ถ้าไปเกิดเป็นมนุษย์จะร่ำรวยมั่งมีศรีสุข และจะมีปัญญาดี แต่เป็นที่ ๒เพราะยังมีคนเก่งกว่าฉลาดกว่า หากออกเจริญสมณะกรรมฐานก็จะได้บรรลุธรรมในชาตินั้นหากออกเจริญวิปัสสนากรรมฐานก็จะได้บรรลุมรรคผลนิพพานในชาตินั้น

๓. เวลาทำบุญมีใจเฉยๆ ปรารถนาให้ได้มรรค ผล นิพพาน คิดทำบุญเองไม่มีใครมาชักชวนให้ทำบุญ ผู้ที่ทำบุญเช่นนี้ได้ผลเป็นที่ ๓สามารถจะนำไปเกิดเป็นมนุษย์ก็ได้ นำไปเกิดเป็นเทวดาก็ได้ถ้าไปเกิดเป็นมนุษย์จะร่ำรวย มั่งคั่งสมบูรณ์ มั่งมีศรีสุขและจะมีสติปัญญาดีเป็นที่ ๓เพราะยังมีคนที่ดีกว่า เก่งกว่า ฉลาดเฉลียวกว่า หากออกเดินสมณะกรรมฐานจะได้ฌาน หากออกเจริญวิปัสสนากรรมฐานจะได้มรรคผลนิพพานในชาตินั้น

๔. เวลาทำบุญ มีใจเฉยๆ ปรารถนาให้ได้มรรค ผล นิพพานมีผู้ชักชวนจึงทำบุญ ผู้ที่ทำบุญเช่นนี้ได้ผลเป็นที่ ๔สามารถนำไปเกิดเป็นมนุษย์ก็ได้ ไปเกิดเป็นเทวดาก็ได้ ถ้าไปเกิดเป็นมนุษย์จะร่ำรวยมั่งคั่งสมบูรณ์ และมีสติปัญญาดี เป็นที่ ๔ ถ้าออกเจริญสมณะกรรมฐานจะได้ฌานถ้าออกเจริญ

^{๕๐} ข.สุ.(บาลี)๒๕/๒๖๖/๔๘๕, ข.สุ.(ไทย)๒๕/๒๖๖/๕๖๒.

^{๕๑} พระมหาบุญทัน อานนโท, “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องเวสสันดรชาดก ศึกษาเฉพาะทานบารมี” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

วิปัสสนากรรมฐานจะได้มรรคผลนิพพานในชาตินั้น

๕. ในเวลาทำบุญ มีความตั้งใจ ไม่ปรารถนามรรค ผลนิพพาน คิดทำบุญเอง ไม่มีใครมาชักชวนให้ทำบุญ ผู้ที่ทำบุญเช่นนี้ ชาติปัญญาได้ผลเป็นที่ ๕สามารถจะนำไปเกิดเป็นมนุษย์ก็ได้ ไปเกิดเป็นเทวดาก็ได้ถ้าไปเกิดเป็นมนุษย์จะร่ำรวย มั่งมีศรีสุข แต่ชาติปัญญา คือ ไม่มีปัญญาที่จะได้มานได้มรรค ผล นิพพาน หมายความว่า ถ้าออกเจริญสมณะกรรมฐานก็จะไม่ได้มานถ้าออกเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ก็จะไม่ได้รับมรรค ผล นิพพาน ในชาตินั้นแต่จะเป็นปัจจัยให้ได้มาน ให้ได้มรรคผลนิพพานในชาติต่อไปได้

๖. เวลาทำบุญมีความทำบุญเช่นนี้ชาติปัญญา ได้ผลเป็นที่ ๖สามารถจะไปเกิดเป็นมนุษย์ก็ได้ ไปเกิดเป็นดีใจ ไม่ปรารถนามรรค ผล นิพพาน มีผู้ชักชวนจึงทำบุญ ผู้ที่เทวดาก็ได้ถ้าไปเกิดเป็นมนุษย์ก็จะร่ำรวย มั่งคั่งสมบูรณ์ มั่งมีศรีสุข แต่ชาติปัญญา คือไม่มีปัญญาที่จะให้ได้มาน ได้มรรค ผลนิพพาน ในชาตินั้นแต่จะเป็นปัจจัยให้ได้มรรคผลนิพพานหรือได้มานในชาติต่อไป

๗. เวลาทำบุญ มีใจเฉยๆ ไม่ปรารถนามรรค ผลนิพพาน ทำบุญเอง ไม่มีใครมาชักชวนให้ทำบุญ ผู้ที่ทำบุญเช่นนี้ได้ผลเป็นที่ ๗ชาติปัญญา แต่สามารถนำไปเกิดเป็นมนุษย์ก็ได้ ไปเกิดเป็นเทวดาก็ได้ถ้าเกิดเป็นมนุษย์ก็จะร่ำรวย มั่งมีศรีสุข แต่ไม่มีปัญญาพอที่จะได้รับมรรคผลนิพพานในชาตินั้นแต่จะเป็นปัจจัยให้ได้บรรลุธรรมมรรคผลนิพพานในชาติต่อไป

๘. เวลาทำบุญ มีใจเฉยๆ ไม่ปรารถนานิพพานมีผู้ชักชวนจึงทำบุญ ผู้ที่ทำบุญเช่นนี้ได้ผลเป็นที่ ๘สามารถนำไปเกิดในสวรรค์เป็นเทวดาก็ได้ เป็นมนุษย์ก็ได้ถ้าเกิดเป็นมนุษย์ก็จะมั่งมีศรีสุข ร่ำรวย ไม่อดไม่ยาก ไม่ทุกข์ไม่ยากแต่ชาติปัญญาที่จะนำพาให้ได้มาน ให้ได้มรรค ผล นิพพาน ในชาตินั้นแต่เป็นปัจจัยในภพต่อไปได้

จึงสรุปได้ว่า ประโยชน์ของการให้ทานนั้น มีหลักฐานปรากฏให้เห็นมากพอ ที่จะเป็แรงผลักดันและส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนน้อมนำไปปฏิบัติ เพื่อสร้างกุศลกรรมแห่งทาน สังฆมบุญบารมี เพื่อเป็นเหตุปัจจัยให้เข้าถึงธรรม ที่จะนำพาตนเองให้พ้นห่วงแห่งทุกข์ได้ในที่สุด

๒.๑.๘ การบริจาคทานที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

การบำเพ็ญทานทศชาติชาดก^{๒๒} ทั้ง ๑๐ เรื่องดังนี้

๑. เตมียชาดกเรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญเนกขัมมบารมีคือการออกบวชหรือออกจากกาม
๒. มหาชนกชาดกเรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญวิริยบารมี
๓. สุวรรณสามชาดกเรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญเมตตาบารมีคือการแผ่เมตตาจิตคิดจะให้สัตว์ทั้งปวงเป็นสุขทั่วหน้า
๔. เนมิราชชาดก ชาดกเรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญอริชฐานบารมีคือความตั้งมั่นคง
๕. มโหสถชาดกชาดกเรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญปัญญาบารมีคือความท้าวถึงสิ่งที่ควรรู้
๖. ภูริทัตชาดก ชาดกเรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญบารมีคือการรักษาศีล
๗. จันทกุมารชาดก ชาดกเรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญขันติบารมีคือความอดทน
๘. นารทชาดกชาดกเรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญอุเบกขาบารมีคือการวางเฉย
๙. วิฑูรชาดกชาดกเรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญสัจจะบารมีคือความสัตย์

^{๒๒}พระมหากษัตริย์ ขวานภิกขุ(แสนแป้), “การศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎกที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต,(บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๔๘).

๑๐. เวสสันดรชาดกชาดกเรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญทานบารมีคือบริจาคทาน

ทานบารมี ๑๐ เรื่อง^{๔๓}

๑. อภิตติจริยา

ความประพุดติหรือประวัติครั้งเป็นอภิตติดาบส

ในสมัยที่ พระผู้มีพระภาค เป็นอภิตติดาบส อยู่ในป่าใหญ่ท้าวสักกะปลอมตัวเป็นพราหมณ์มาขอ ศึกษายืนอยู่ที่ประตู เมื่อเราให้ทานแก่พราหมณ์นั้น มิได้ปรารถนายศและลาภหากปรารถนาพระ สัพพัญญู-ตญาณ ญาณหยั่งรู้สิ่งทั้งปวงคือการได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า บำเพ็ญประโยชน์แก่สัตว์โลก ได้เต็มที

๒. สังขพราหมณจริยา

ประวัติครั้งเป็นสังขพราหมณ์

ในกาลเมื่อ พระผู้มีพระภาค เป็นพราหมณ์ชื่อสังขะ ถอดรองเท้าถวายร่มและรองเท้า เพราะ เหตุนั้น เราจึงเป็นผู้สุขุมล (ละเอียดอ่อน) โดยคุณตั้งร้อย ได้รับความสุข เราได้บำเพ็ญทาน ถวาย ทานแต่พระผู้มีพระภาคเจ้านั้นด้วยประการอย่างนี้

๓. กุรุธัมมจริยา

ประวัติเนื่องด้วยธรรมของชาวกุรุ

ในสมัยเมื่อ พระผู้มีพระภาค เป็นพระเจ้าอนัญชัย ประกอบด้วยกุตล ๑๐ ประการ ก็ได้ พระราชทานช้างไปเมื่อชาวเมืองคัตถัน จึงตรัสตอบว่า เราย่อมให้แม้ราชสมบัติแม้ร่างกายของเรา ทั้งสิ้น พระสัพพัญญูตญาณเป็นที่รักของเราเราจึงให้ช้างเพราะเหตุนี้

๔. มหาสุทฺถสนจริยา

ประวัติครั้งเป็นพระเจ้ามหาสุทฺถสนะ

ในสมัยเมื่อ เป็นพระเจ้ามหาสุทฺถสนจักรพรรดิ ในกรุงกุสาวตีได้ประกาศให้ทานทุกอย่างที่มี ผู้ ต้องการวันละ ๓ เวลา ไม่มีอาลัย ไม่หวังสิ่งตอบแทนนอกจากเพื่อบรรลुพระโพธิญาณ.

๕. มหาโควินทจริยา

ประวัติครั้งเป็นมหาโควินทพราหมณ์

ในสมัยเมื่อเป็นมหาโควินทพราหมณ์ เป็นปุโรหิตของพระราชา ๗ พระองค์ได้ถวายมหาทาน ไม่ใช่เกลียดทรัพย์และข้าวเปลือก ไม่ใช่สะสมทรัพย์ไม่เป็นแต่พระสัพพัญญูตญาณเป็นที่รักของเรา เพราะเหตุนี้เราจึงให้ทรัพย์อันประเสริฐ.

^{๔๓} สุชีพ ปุญญานุภาพ, พระไตรปิฎกฉบับประชาชน, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาภูมิ ราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕), หน้า ๖๓๘

๖. เนมิราชจรียา

ประวัติครั้งเป็นพระเจ้าเนมิ

ในสมัยเมื่อเป็นมหาราชนามว่า เนมิ ในกรุงมิถิลา ได้สร้างศาลา ๔ หลัง มี๔ หน้า ได้ให้ทานทั้งคนและสัตว์ ทำสัตว์ทั้งหลายให้เอิบอ้อมด้วยทานเพราะเราปรารถนาพระโพธิญาณอันอุดม.

๗. จันทกุมารจรียา

ประวัติครั้งเป็นจันทกุมาร

ในสมัยเมื่อเป็นจันทกุมาร ราชโอรสของพระเจ้าเอกราช ในกรุงบุพผดีได้พ้นจากการถูกบูชายัญ รู้สึกสลดใจ จึงจัดให้มีมหาทาน ได้ให้ทานตลอด ๔-๖ วันอย่างไม่เป็นอันดั้น ไม่เป็นอันกิน ไม่ถอยจากการให้ทานเพื่อบรรลुพระโพธิญาณ

๘. สิวราชจรียา

ประวัติครั้งเป็นพระเจ้าสีพี

ในสมัยเมื่อเป็นกษัตริย์นามว่า สีพี ในกรุงอริฏฐะ วันหนึ่งดำริว่าทานที่เป็นของมนุษย์ใด ๆ ที่ไม่เคยให้ ไม่มี แม้ผู้ใดจะขอดวงตาก็จะให้โดยมิหวั่นไหว ท้าวสักกะทราบความดำริจึงปลอมตัวเป็นพราหมณ์แก้ตาบอดมาขอตาข้างหนึ่ง แต่กลับให้สองข้าง (ในที่สุดด้วยสัจจกริยา ก็หายเป็นปกติ เห็นได้ตามเดิม) ดวงตาทั้งสองของตนเองมิได้เป็นที่เกลียดชัง แต่พระสัพพัญญุตญาณเป็นที่รัก เพราะฉะนั้นจึงให้ดวงตา

๙. สสบัณฑิตจรียา

ประวัติครั้งเป็นสสบัณฑิต

ในสมัยเมื่อเป็นกระต่าย กินหญ้า กินใบไม้ และผลไม้เป็นอาหารเว้นจากการเบียดเบียนผู้อื่น มีสหายอีก ๓ อยู่ร่วมกัน คือลิง สุนัขจิ้งจอก และนาคพระองค์สั่งสอนสหายให้เว้นความชั่ว ประพฤติความดี. ท้าวสักกะปลอมเป็นพราหมณ์มาขออาหารเพื่อจะทดลองจึงให้ก้อนไฟขึ้น แล้วกระโดดเข้าไปในไฟเพื่อให้เป็นอาหารของพราหมณ์นั้น (แต่กลับเย็นสบายไม่รู้สึกร้อนเลยในที่สุดท้าวสักกะก็แสดงตนและให้ความสุขแก่สัตว์ทั้งสิ้นด้วยเทวานุภาพ).

๑๐. เวสสันดรจรียา

ประวัติครั้งเป็นพระเวสสันดร

ในสมัยเมื่อเป็นพระเวสสันดร ราชโอรสของพระเจ้าสัณชัยและพระนางมุลลตีได้ให้ช้างชื่อปัจฉยนาค เป็นเหตุให้ชาวสีพีโกรธชังไล่เราจึงบำเพ็ญมหาทานก่อนจากไปอยู่ป่า. เมื่อไปอยู่ในป่าแล้วก็มีผู้ต้องการไปขอชालิกัณหาผู้เป็นบุตรน้อยของเรา เราก็ให้ไป. ท้าวสักกะปลอมตัวเป็นพราหมณ์มาขอมัทรี (พระชายา) ก็ให้ไปอีก (แต่ในที่สุดก็ได้กลับอยู่ร่วมกันทั้งหมดทุกพระองค์).

ผู้บำเพ็ญบารมีเพื่อตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ พระโพธิสัตว์บำเพ็ญทานบารมีเพื่อ
บรรลुพระโพธิญาณ คือ เพื่อการบรรลุธรรมเพื่อนำไปสั่งสอนสัตว์โลกให้พ้นจากทุกข์ภัยในสังสารวัฏ ที่
ปรากฏในคัมภีร์พุทธวงศ์ ๒๕ พระองค์^{๔๔}

นางวิสาขาเป็นมหาเศรษฐี

นางวิสาขาเป็นผู้ที่บูชาพระพุทธเจ้านางได้เป็นพระโสดาบัน ตั้งแต่อายุ ๗ ขวบก็ยังบูชา
พระพุทธเจ้ายันตายมีความเลื่อมใสในพระพุทธเจ้าเป็นปกติและจริงใจทั้งนี้เพราะว่าเป็นอุบิสิยเดิมซึ่ง
เคยบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีผลถึงแม้ว่าตนจะระลึกชาติไม่ได้แต่หากำลังใจ บรรดาท่าน
พุทธบริษัทน้ำใจที่เคยตั้งมั่นอยู่ในความดีของพระพุทธเจ้า มันไม่ถอยหลังที่ท่านกล่าวว่าการสร้างบุญ
บารมีสะสมเข้าไว้ ความจริง ความดีที่เราสร้างไว้เราสะสมเข้าไว้ เกิดชาติต่อไปก็สร้างสรรค์ความดี
เพิ่มหรือสร้างเติมจนกว่าบารมีจะเต็ม ครั้งเมื่อบารมีเต็มแล้วก็เข้าถึงซึ่งพระนิพพาน บารมี แปลว่า
กำลังใจ คือทำกำลังใจให้เต็มทานบารมีเรามีความตั้งใจในการให้ทานเป็นปกติแต่ว่าการให้ทานนี้เรา
จะให้ตามกำลังที่เรามีอยู่ ไม่ใช่ทำให้เกินพอดี ถ้าให้เกินพอดีแล้วองค์สมเด็จพระชินสีห์บรมศาสดา
สัมมาสัมพุทธเจ้าทรงดำริว่า เป็นการเบียดเบียนตนเกินไปฉะนั้น การตั้งใจในการให้ทานไม่ใช่ว่า มี
เท่าไรก็ให้หมด

ในตระกูลนี้เป็นปัจจัยให้รำรวยมีอยู่๕คนคือ

๑. ท่านเมณฑกเศรษฐีผู้เป็นปู่ของนางวิสาขา
๒. ธนัญชัยเศรษฐีผู้เป็นพ่อของนางวิสาขา
๓. มารดาของนางวิสาขา
๔. ตัวนางวิสาขา
๕. นายปุณณะผู้เป็นทาส

ท่านทั้งหลายทั้ง ๕คนนี้นั้นต่างคนต่างบูชาความดีของพระพุทธเจ้าด้วยการถวายทาน อย่าง
ตระกูลนางวิสาขานี้มีความสบายมากไม่ต้องไปโกงใครเขาอยากจะได้อะไร ก็สมความปรารถนาเราจะ
สร้างความคิด คือการให้ทาน การสงเคราะห์ก็ทำได้สะดวก การให้ทานเป็นปัจจัยของความสุข คือเป็น
การผูกมิตร ทำจิตให้สบายจะไปทางไหนก็มีแต่เพื่อน จะไปทางไหนก็มีแต่คนรัก นี่เป็นผลของการให้
ทานแล้วนางวิสาขาทำอย่างไร เรื่องนี้ปรากฏในพระธรรมบทพุทธทศกนิกาขององค์สมเด็จพระจอมไตรบรม
ศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเทศน์ไว้ว่าถอยหลังจากชาตินี้ไปประมาณแสนกัปสมัยนั้นมีพระพุทธเจ้า
พระองค์หนึ่งทรงอุบัติขึ้นในโลก มีพระนามว่า พระวิปัสสิทศพลในกาลนั้น นางวิสาขาเกิดเป็นสตรีคน
หนึ่ง มีฐานะไม่ใช่เศรษฐี และไม่ใช่คนยากเป็นคนที่พอๆท่านๆทั้งหลาย คือมีฐานะพอกินบ้าง ใช้
บ้างแบบธรรมดาๆแต่ว่ามีสาวนางหนึ่งเป็นเพื่อนของนางวิสาขาเธอเป็นลูกของมหาเศรษฐีใหญ่มีเงินนับ
ไม่ได้ สตรีผู้นี้เคยเป็นเพื่อนเก่ากับนางวิสาขามาตั้งแต่เด็กเป็นมิตรสนิทชิดเชื้อและเธอนั้นเป็นผู้บำรุง

^{๔๔} ขุ.พุทธ.(ไทย)๓๓/๕๙๒-๒๗๑.

พระพุทธศาสนาคือเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จมาประทับอยู่ในเมืองนั้นกาลใด จะมีพระสงฆ์ติดตามมาที่ แสนก์ล้านองค์ก็ตาม นางสตรีผู้นี้จะรับอุปการะทุกเวลา ทั้งสถานที่อยู่เครื่องใช้ไม้สอยทุกอย่าง ตาม ความจำเป็นของสมณวิสัย ตลอดจนอาหารการบริโภครักษาโรค ทุกอย่าง นางรับอุปการะทั้งหมด เป็นเหตุให้สาวกของพระบรมครูผู้มีพระคุณเจ้าเป็นประธานมีความสุข ไม่ลำบากด้วยความจำเป็นอยู่ ที่เป็นอย่างนี้องค์สมเด็จพระบรมครูท่านกล่าวว่า เพราะท่านบำเพ็ญกุศลทาน มีการถวายสังฆทานเป็น ต้น

ลำดับต่อมา องค์สมเด็จพระทศพลบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้เทศน์ผลของการถวาย สังฆทานว่าการถวายสังฆทานนี้มีผลมาก ตามลำดับของท่าน เมื่อได้ฟังองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ เจ้าทรงเทศน์ว่าการถวายสังฆทาน มีอานิสงส์มาก แม้แต่ถวายทานแด่องค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า เองถึง๑๐๐ ครั้งก็มีผลไม่เท่ากับ การถวายสังฆทาน ๑ ครั้งเพราะการถวายสังฆทานนี้ต้องปรารถนา พระพุทธเจ้าเป็นประธาน เพราะว่าถ้าเราถวายทานแด่พระสงฆ์ เราก็ต้องน้อมจิตถึงพระพุทธเจ้าด้วย เพราะคำว่าสังฆทานแปลว่า ทานเพื่อหมู่ ไม่ใช่เพื่อบุคคล เป็นส่วน สาธารณประโยชน์เมื่อนางได้ฟัง อย่างนั้นแล้วจึงได้อารธนาองค์สมเด็จพระประทีปแก้วพร้อมไปด้วยพระสงฆ์ตามสมควร ไปรับ สังฆทานที่บ้าน

เมื่อองค์สมเด็จพระพิชิตมารทรงรับด้วยอาการดุจนิภาพ หมายความว่า พระพุทธเจ้าเวลา ท่านรับนิมนต์ ท่านไม่ออกปากว่า รับได้ถ้านิมนต์แล้ว ท่านไม่ขัดท่านเฉย ถือว่า รับ เมื่อถึงเวลาแล้ว องค์สมเด็จพระประทีปแก้วพร้อมด้วยพระสงฆ์ก็ไปที่บ้านของนาง นางก็ถวายทานแด่พระพุทธเจ้าและ พระสงฆ์ตามกำลังฐานะที่พึงจะถวายได้ เพราะว่า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ดี พระสงฆ์ก็ดี เป็นผู้เลี้ยงง่าย ใครเขาเลี้ยงแบบไหนก็ได้ทั้งนั้น พระองค์ไม่เคยรังเกียจไม่ใช่ว่าเป็น พระสำรวย เวลา มี ยศฐาบรรดาศักดิ์ขึ้นมาต้องกินข้าวด้วยตะลุ่มมุกต้องกินจานแก้ว จานเงิน จานทอง สำรับสวยๆ การ ถวายสังฆทานครั้งนี้ ขอผลบุญอันนี้จงส่งให้หม่อมฉันในชาติต่อไปให้มีโอกาสได้เลี้ยงดูพระสงฆ์ใน พระพุทธศาสนา เป็นผู้บำรุงพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกับสตรี ที่เป็นเพื่อนของหม่อมฉันเกิด พระพุทธเจ้าข้านางกล่าวเจตนาไม่ได้หวังความเป็นเศรษฐีเจตนาต้องการอย่างเดียว คือ เลี้ยงดูพระสงฆ์ ให้มีความสุข

เมื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงสดับแล้ว องค์สมเด็จพระประทีปแก้วก็ทรงตรวจดู ด้วยอำนาจพุทธญาณ ก็ทราบชัด เมื่อทราบแล้วองค์สมเด็จพระสวัสดิสถาภคย์ได้มีพระพุทธปฏิภาตรัส ว่า ภคินี ดูกรน้องหญิง นับตั้งแต่นี้ไปอีกแสนกัปจะมีสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งมีพระ นามว่า พระสมณโคตมสมณีนั้นเธอจะเกิดเป็นลูกของ ธนัญชัยเศรษฐีมีปูมีนามว่า เมณฑกเศรษฐีเธอมี นามว่านางวิสาขา จะมีทรัพย์สินรวยมาก นับไม่ได้และจะเป็นผู้อุปถัมภ์พระพุทธศาสนา มีองค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นประธาน หลังจากชาตินั้นแล้วนางวิสาขาก็ท่องเที่ยวอยู่บนสวรรค์สี่นกาล นานเมื่อองค์สมเด็จพระพิชิตมารทรงอุบัตินางก็มาเกิดเป็นลูกธนัญชัยเศรษฐีแล้วก็ได้บรรลุนิพพาน พระ โสดาบัน ตั้งแต่อายุ๗ขวบและเกิดความมั่งมีศรีสุขร่ำรวยเงินทองจนนับไม่ได้การบริจาคนับไม่ถึงการบริจาคที่ยิ่งใหญ่ หรือ มหาบริจาค ที่เรียกว่า ปัญจมหาบริจาค คือ

๑. ธนบริจาค บริจาคทรัพย์
๒. อังคบริจาค บริจาคอวัยวะ
๓. ชีวิตบริจาค บริจาคชีวิต

๔. ปุตุตบริจาค บริจาคบุตรธิดา

๕. ทารบริจาค บริจาคภรรยา^{๔๕}

ปัญจมหาบริจาคทั้ง๕ประการนี้ ถือว่าเป็นสิ่งที่ทำได้ยากยิ่งเพราะเป็นวิสัยของนิตยโพธิสัตว์เท่านั้นที่จะทำได้ ถือว่าเป็นบททดสอบที่สำคัญในการวัดกำลังใจก่อนที่จะตรัสรู้ การจะบรรลุเป็นพระสัพพัญญูเจ้า นอกจากสละสิ่งที่มีค่าแล้วยังต้องสละสิ่งที่เป็นที่รักด้วย หากพระองค์ไม่ยอมสละจนถึงที่สุดแล้วก็จะไม่สามารถหลุดจากความผูกพันไปได้ เพราะการไปสู่ทางสายกลางนั้น จะต้องไม่ติดขัดอะไรเลย

การบริจาคทรัพย์

การกรรมข้อแรกและเป็นข้อสำคัญที่พระโพธิสัตว์ต้องบำเพ็ญก่อนบารมีข้ออื่นๆ พระโพธิสัตว์จะบำเพ็ญบารมีข้อนี้เป็นพิเศษเพราะทานเสมือนบันไดขั้นแรกที่ก้าวไปสู่บารมีขั้นสูงอื่นๆต่อไป การบำเพ็ญทานบารมีของพระโพธิสัตว์นั้น มักจะบำเพ็ญขึ้นอกุศลเสมอตามตัวอย่างที่ปรากฏในพระไตรปิฎกดังนี้

๑. ในเวสสันดรชาดก เนื่องด้วยพระองค์ปารณาพระโพธิญาณจึงได้บำเพ็ญบารมีด้วยการบริจาคช้างราชพาหนะสูงสุดแก่พราหมณ์ ความทราบถึงพระเจ้าสญชัย ทรงให้ขับไล่พระเวสสันดรให้ออกไปอยู่เขาวงกต^{๔๖} ก่อนที่พระองค์จะเสด็จไปกัทรังบริจาคสัตตสดกมหาทาน แม้ขณะเสด็จออกจากพระนคร ก็มีผู้มาขอราชรถพร้อมทั้งม้าทรง พระองค์ก็ทรงบริจาคให้เป็นทานอีก^{๔๗}

๒. พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระจันทรกุมารเป็นโอรสพระเจ้าเอกราชในกรุงบพพวดี เมื่อพ้นจากการถูกขุขัย จึงได้ให้ถวายทาน๕-วันโดยไม่ยอมหยุดพัก เพราะปารณาพระโพธิญาณ^{๔๘}

๓. ในอิติวุตถกชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพ่อค้าข้าวเปลือก ได้ให้อาหารแก่วานรที่หมองุนำมาฝากไว้ จนวานรเกิดความประทับใจ และติเตียนหมองูที่เมาสุราแล้วมาเขี่ยนตีตน^{๔๙}

การบริจาคอวัยวะ

ถือว่าเป็นการทำบุญอย่างหนึ่งซึ่งจัดเป็นการกระทำฝ่ายกุศลกรรม ผู้บริจาคย่อมมีจิตคิดจะให้ทานก่อน เรียกว่า ปุพพเจตนา ให้ความตั้งใจ ซึ่งจัดอยู่ในประเภทอามิสทานและเป็นการบริจาคโดยไม่เจาะจงผู้รับและยังเป็นการสร้างบารมีธรรมของตนให้สูงยิ่งขึ้นไปดังที่ปรากฏในชาดกดังนี้

๑. ในสิริราชชาดก พระโพธิสัตว์ได้เสวยพระชาติเป็นพระเจ้าสิริกษัตริย์ในกรุงอริกฐะ ทรงพิจารณาว่า มีทานชนิดใดที่ยังไม่ได้บริจาคอีก ทรงเห็นว่า ดวงตาเป็นอวัยวะที่ยังไม่ได้บริจาคจึงประกาศบริจาคดวงตา ท้าวสักกะแปลงเพศเป็นพราหมณ์ตาบอดมาขอ ก็พระราชทานให้เพราะทรงปารณาพระสัพพัญญูตญาณ^{๕๐}

^{๔๕} ขุ.ชา.(ไทย)๒๘/๒๓๗๘-๒๔๐๒/๕๕๔.

^{๔๖} ขุ.ชา.(บาลี)๒๘/๑๖๗๔/๕๕๑, ขุ.ชา.(ไทย)๒๘/๑๖๗๔/๓๑๐.

^{๔๗} ขุ.ชา.(ไทย)๒๘/๑๗๙๕-๑๘๐๖/๔๗๖-๔๖๘.

^{๔๘} ขุ.จริยา.(ไทย)๓๓/๔๕-๕๐/๗๓๓-๗๓๔.

^{๔๙} ขุ.ชา.(ไทย)๒๗/๘๐-๘๔/๒๑๔-๒๑๕.

^{๕๐} ขุ.ชา.(ไทย)๒๗/๘๐-๘๒/๕๑๘-๕๑๙.

๒.ในฉันทันตชาดก พระโพธิสัตว์ทรงเสวยพระชาติเป็นพญาช้างฉันทันต์ถูกพระนางสุภัทรา ผู้เป็นนมเหสีของพระเจ้ากาสิห่านยพราณโสนุตตระ ไปลอบฆ่าเพื่อตัดงาถวาย พญาช้างจับนายพราณ ได้ แต่เห็นผ้ากาสาวพัตร์ที่นายพราณห่มอยู่ จึงอดโทษให้ ยอมให้ตัดงาแล้วปล่อยตัวไป^{๕๑}

พระพุทธรักษาจารย์ได้กล่าวไว้ในคัมภีร์ชินาลังการฎีกา เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ ว่า “โสภาคเรขลาธิกรุธิร้อทาสี พระโพธิสัตว์นั้นได้ให้โลหิตมากกว่าน้ำทะเล ให้พระมังสะและพระโลหิตเป็นทาน และกายเราพึงเป็นกายที่ชาวโลกพึงเข้าอาศัย”^{๕๒}

การบริจาคชีวิต

การบริจาคชีวิตจัดเป็นทานชั้นปรมาตมบารมี คือขั้นสูงสุดของการให้ เพราะชีวิตท่านถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่ามากที่สุด แต่วิสัยของพระโพธิสัตว์จะไม่มี ความอาลัยหรือเสียดายชีวิต ตามที่ปรากฏในคัมภีร์ดังนี้

๑.ในสสันตชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นสสันต(กระต่ายป่า)ได้สละชีวิตของตนโดยกระโดดเข้ากองไฟเพื่อให้เป็นอาหารของท้าวสักกะที่แปลงตัวเป็นพราหมณ์มาขออาหาร^{๕๓}

๒.ในนิโครธมิกชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาเนื้อชื่อ นิโครธ สละชีวิตช่วยนางเนื้อที่มีครรภ์แก่ เพื่อมิให้พระราชชายิ่ง พระราชาทรงเลื่อมใสจึงพระราชทานอภัยแก่สัตว์ทุกจำพวก เมื่อนางเนื้อคลอดบุตรแล้ว พยายามสอนลูกให้ยึดเอาพญาเนื้อเป็นที่พึ่ง^{๕๔}

การบริจาคบุตรธิดา

ในเวสสันดรชาดก พราหมณ์ชุกกฤกรรยาสาวให้น้ำทาสหรือ ทาสีมา ให้ จึงได้ออกเดินทางเสาะสืบถามถึงที่ประทับของพระโพธิสัตว์แล้วทูลขอสองกุมารของพระเวสสันดร พระโพธิสัตว์ได้ตรวจดูอย่างดีแล้ว จึงได้ “บริจาคบุตรธิดาแก่ชุกกฤกรที่มาทูลขอ การบริจาคปิยะบุตรทานแล้ว เตือดร้อนในภายหลัง หาใช้ธรรมของสัตตบุรุษไม่ ใครเล่าที่รู้ธรรมของสัตตบุรุษบำเพ็ญทานแล้วจะ เตือดร้อนในภายหลัง มีแต่บำเพ็ญแล้วต้องนึกด้วยความปิติยินดี”^{๕๕} บริจาคพระโอรสเป็นทาน กิตติศัพท์ของพระองค์ย่อมฟุ้งขจรไปในเทวดาและมนุษย์ทั่วหมื่นโลกธาตุ เทวดา อสูร สุบรรณนาคกับ สมเด็จอัมรินทร์ราชและยักษ์ทั้งหลายก็ช้องสาธุการ สรรเสริญ ต่างพากันขนพองสยองเกล้าทุกแห่ง หล้าไม่ยอมให้ความสงสารเข้ามามีอิทธิพลเหนือจิตใจของพระองค์ได้

การบริจาคภรรยา

พระเวสสันดรได้บริจาคบุตรธิดาแล้ว ถือว่าเป็นทานระดับกลางในพุทธศาสนา อุปทานบารมี” ซึ่งพระโพธิสัตว์ทั้งหลายบำเพ็ญมาและบัณฑิตก็สรรเสริญการทำเช่นนี้ เพราะผลของทานเป็นปัจจัยให้ได้สัมโพธิญาณซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อชาวโลกอย่างมหาศาล พระโพธิสัตว์ให้พระชายา

^{๕๑} ขุ.ชา.(ไทย)๒๗/๙๗-๑๓๗/๕๕๔-๕๖๑.

^{๕๒} พระพุทธรักษาจารย์, คัมภีร์ชินาลังการฎีกา, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์วิญญูญาณ,๒๕๔๘), หน้า ๒๑๗

^{๕๓} ขุ.ชา.อ.(ไทย)๓/๑/๖๐.

^{๕๔} ขุ.ชา.อ.(ไทย)๓/๑/๒๔๒.

^{๕๕} ขุ.ชา.(ไทย)๒๘/๒๑๕๒-๒๑๕๙/๕๑๘-๕๑๙.

อนุโมทนาปุตตาทานและสนับสนุนให้บำเพ็ญทานยิ่งขึ้นไป^{๖๖} และพร้อมที่จะสนับสนุนพระโพธิสัตว์ให้บรรลุถึงฝั่งแห่งพระโพธิญาณ ดังนั้น พระโพธิสัตว์ในพระชาติที่ทรงเป็นพระเวสสันดรจึงได้บริจาคภรรยาของตนแก่ท้าวสักกะเทวราชทรงแปลงเพศเป็นอย่างพราหมณ์ในการบำเพ็ญทานบารมีของพระเวสสันดรโพธิสัตว์ตามที่กล่าวมา แสดงให้เห็นได้ชัดว่า การมอบลูกและภรรยาให้แก่ผู้อื่นของพระเวสสันดร เป็นคติแห่งการบำเพ็ญทานบารมีของพระโพธิสัตว์ เพื่อการตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ อันเป็นอุดมคติสูงสุดของชีวิตสิ่งสำคัญและจำเป็นยิ่งของพระโพธิสัตว์ในการบำเพ็ญบุญมหาบริจาค๕ประการ มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะพระโพธิสัตว์ทั้งหลายต่างยึดมหาบริจาคนั้น เป็นพื้นฐานที่ก้าวไปสู่ความเป็นพระพุทธเจ้า ในการบำเพ็ญบารมีมาหลายๆพระชาติรวมกันจึงจะเป็นปัญจมหาบริจาค และพระชาติสุดท้ายทรงเกิดเป็น พระเวสสันดร ทรงเน้นที่การบริจาคทาน คือ บริจาคทรัพย์ บริจาคบุตรธิดา และบริจาคภรรยา แต่ด้วยความที่พระองค์ได้บริจาคอย่างอื่นมาตั้งแต่พระชาติก่อนแล้ว จึงมารวมกันทำให้พระองค์ทรงบำเพ็ญได้ครบปัญจมหาบริจาค๕ประการ พระองค์จึงได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปัญจมหาบริจาคมานั้นเป็นพุทธการกรรม เป็นธรรมที่ทำให้บรรลุเป็นพระพุทธเจ้า ไม่ใช่เพราะพระโพธิสัตว์เท่านั้นที่จะบำเพ็ญได้ ในส่วนของคฤหัสถ์ก็สามารถที่จะบำเพ็ญได้ โดยเฉพาะในปัญจมหาบริจาค ข้อที่ ๒ การบริจาคอวัยวะ ซึ่งเป็นการบริจาคชิ้นส่วนในร่างกายของคน เป็นการบริจาคในระดับกลาง หรือที่เรียกว่า ชั้นอุบารมี ย่อมยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นทั้งปัจจุบัน เบื้องหน้าจนถึงประโยชน์ที่สุดได้ ผลแห่งบุญที่กระทำนี้คือ ความสุขและความสำเร็จในชีวิตทั้งในมนุษย์และเทวโลกในวัฏฏะและจะเป็นพลังผลักดันให้สร้างบารมีอย่างอื่นให้ครบกระทั่งไปสู่นิพพาน

๒.๑.๙ สรุปแนวคิดเกี่ยวกับทานทางพุทธศาสนา

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ว่าคุณคนบางคนในโลกนี้ให้ทานอย่างมีใจเยื่อใย ให้ทานอย่างมีจิตผูกพัน ให้ทานอย่างมุ่งหวังสิ่งสมบุญ ให้ทานด้วยคิดว่า 'เราละโลกนี้ไปแล้วจักบริโภคผลทานนี้' เขาจึงให้ทานนั้น คือ ข้าว น้ำ ผ้า ยาน ดอกไม้ ของหอมเครื่องลูบไล้ที่นอน ที่ปัก และเครื่องประดับแก่สมณะหรือพราหมณ์ ทานที่ทำแล้วได้ผลตอบแทนอันบริสุทธ์

๑. วัตถุประสงค์ ของที่จะให้ทานต้องเป็นของที่ตนได้มาโดยสุจริตชอบธรรม

๒. เจตนาบริสุทธ์ คือ มีเจตนาเพื่อกำจัดความตระหนี่ของตนขณะให้ก็ตั้งใจให้ ให้ด้วยใจเบิกบาน และหลังจากให้ก็มีใจแช่มชื่นมีความยินดี

๓. บุคคลบริสุทธ์ คือ เลือกให้แก่ผู้รับที่เป็นผู้มีศีลบริสุทธ์ มีความสงบตั้งใจประพฤติธรรม เป็นที่รักที่พอใจของคนหมู่มาก

๔. คุณาติเรกสัมปทา ถึงพร้อมด้วยคุณพิเศษ คือผู้รับทานมีคุณสมบัติพิเศษเช่นเพิ่งออกจากนิโรธสมาบัติใหม่ๆ

^{๖๖}ช.ข. (ไทย)๒๘/๒๒๖๒/๕๓๓.

การให้ทานโดยทั่วไป คือการเสียสละ ลดความเห็นแก่ตัว มุ่งประโยชน์ของผู้อื่น ช่วยเหลือสังคมตามโอกาส สำหรับทานในทางพระพุทธศาสนา คือการให้ ให้ในสิ่งที่ควรให้ ให้แก่บุคคลที่ควรให้ แบ่งปันความสุขให้สังคมส่วนรวมประเภททานที่ให้ ได้แก่ อามิสทาน การทานด้วยปัจจัย ๔ ธรรมทาน เป็นการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามพุทธบัญญัติ อภัยทาน คือ การให้ความปลอดภัย ความไม่มีภัยแก่ตนและผู้อื่น ไม่ถือโทษโกรธเคืองในการล่วงเกินของผู้อื่น ไม่มีเวรไม่ผูกเวรกับผู้ใด ทั้งยังมีจิตเมตตาปรารถนาดีต่อผู้อื่นเป็นนิตย์

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ทานในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการทำมาหากิน โดยมียุทธศาสตร์หลักปฏิบัติ คือ ศีล ๕ เป็นมาตรฐานวัดการทำมาหากินที่ดีของสังคม และสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลในการสร้างเสริมสิ่งดีงามเป็นรากฐานที่จะก้าวขึ้นไปในธรรมที่ระดับสูงขึ้นไปได้ ๓ ระดับ

๑. ทานระดับต้น คือ อามิสทาน การให้ปันสงเคราะห์กันด้วยวัตถุสิ่งของหรือปัจจัย ๔
๒. ทานระดับกลาง คือ ทานวิริติได้แก่ การงดเว้นจากการทำบาปโดยปฏิบัติตามศีล ๕ ซึ่งจัดเป็นมหาทาน
๓. ทานระดับสูง คือ อภัยทาน ได้แก่ การไม่ผูกพยาบาทอาฆาตจองเวร การชนะความชั่วด้วยความดี ส่วนธรรมทานมีอยู่ ๒ ระดับ คือ ระดับโลกียะและระดับโลกุตระ ผลของทานคือทำให้พ้นจากสิ่งที่มีประโยชน์ และ ทำให้ก้าวล่วงวิภวภูมิจนถึงผลทาน ๓ ระดับนี้ เป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นแห่งการหลุดพ้น

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการให้

๒.๒.๑ ความหมายของการให้

โดยทั่วไปแล้วการให้^{๕๗} ซึ่งได้แก่การเสียสละสิ่งที่เป็นประโยชน์ของตนหรือการให้ความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นซึ่งการให้นั้นจะให้ผลดีเต็มที่เมื่อผู้ให้สามารถเอาชนะใจตนเองด้วยการขจัดความตระหนี่ถี่เหนียวออกไปจากใจได้คือให้ด้วยความบริสุทธิ์ใจไม่หวังผลตอบแทนจากผู้รับขอเพียงให้ได้ความสบายใจการให้ธรรมะเป็นทานการแบ่งปันสิ่งที่เป็นวัตถุและสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุแก่สรรพสัตว์เพื่ออนุเคราะห์สงเคราะห์ตอบแทนและบูชาคุณด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์โดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทนรวมถึงการให้อภัยด้วย

การให้หมายถึงให้วัตถุทานเพราะบุคคลให้ทานด้วยวัตถุนี้ ฉะนั้นวัตถุนี้จึงชื่อว่าทานอธิบายว่าเขามอบทรัพย์ที่มีอยู่ของตนแก่ผู้อื่น

การให้หมายถึงจาคะเจตนาเจตนาเป็นเหตุบริจาคอันมีสิ่งของที่ควรให้ ๑๐ อย่าง มีข้าวเป็นต้นอันมีสัมมาทิฐิเป็นตัวนำแก่บุคคลอื่น

การให้หมายถึงความไม่โลภซึ่งประกอบด้วยเจตนาอันเป็นเหตุบริจาคทาน^{๕๘}

^{๕๗} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๕๑/๒๕๕

^{๕๘} ชุ.อุ. (ไทย) ๑/๑/๑๙๒

๒.๒.๒ รูปแบบการให้ทาน

จากการให้ทานทางพุทธศาสนามีหลายวิธี ที่ให้จากความรักอันเกิดจากเมตตาอันดีต่อกัน เอื้อเพื่อซึ่งกันและกันด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ ไม่ว่าจะสถานภาพของบุคคลเป็นเช่นไรก็เป็นผู้ให้เท่าเทียมกัน ตามหลักการบำเพ็ญทาน ๑๐ ประการ อันได้แก่

๑. ให้ทานด้วยทรัพย์สินเงินทอง
๒. ให้ทานด้วยสายตาที่เมตตาปราณี
๓. ให้ทานด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส
๔. ให้ทานด้วยวาจาที่ไพเราะน่าฟัง
๕. ให้ทานด้วยแรงงานช่วยเหลือผู้อื่น
๖. ให้ทานด้วยการอนุโมทนายินดีเมื่อผู้อื่นทำดี
๗. ให้ทานด้วยการให้อาสนะ (ที่นั่ง)
๘. ให้ทานด้วยการให้ที่พัก
๙. ให้ทานด้วยการให้อภัย
๑๐. ให้ทานด้วยการให้ธรรมะ

การให้เป็นเหตุแห่งความสุขการเสียดสละแบ่งปันสิ่งที่มีให้แก่ผู้อื่นเป็นการฆ่าความตระหนี่ถี่เหนียวทำให้ได้รับความสุขรวมทั้งยังก่อให้เกิดผลจากการให้ตามที่หวังผลในทานดังนี้

๑. เสวยผลของทาน

บุคคลมีความหวังให้ทาน มีจิตผูกพันในผลแล้วให้ทานมุ่งการสั่งสมให้ทานให้ทานด้วยคิดว่า ตายไปแล้วจักได้เสวยผลทานนี้เขาผู้นั้นให้ทานนั้นแล้ว เมื่อตายไปย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่ง เทวดาชั้นจตุรหาราช สันกรรม สันฤทธิ์ สันยศหมดความเป็นใหญ่แล้ว ยังมีการกลับมา คือมาสู่ความเป็น มนุษย์

๒. ไม่มุ่งหวังผลตอบแทน

ในการให้ทานนั้น บุคคลไม่มีความหวังให้ทาน ไม่มีจิตผูกพันในผลให้ทานไม่ได้ให้ทานด้วยคิดว่า ตายไปแล้วจักได้เสวยผลทานนี้แต่ให้ทานด้วยคิดว่าทานเป็นการดี เขาผู้นั้นเมื่อให้ทานนั้นแล้วเมื่อ ตายไปย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาชั้นดาวดึงส์ สันกรรม สันฤทธิ์ สันยศหมดความเป็นใหญ่แล้ว ยังมีการกลับมา คือมาสู่ความเป็น มนุษย์

๓. ทานเพราะมารดาบิดาปู่ย่าตายายเคยทำมา เพื่อรักษาประเพณี

บุคคลบางคนในโลกนี้ไม่มีความหวังจึงให้ทาน... ไม่ได้ให้ทานด้วยคิดว่า ทานเป็นการดีแต่ให้ทานด้วยคิดว่า มารดาบิดาปู่ย่าตายายเคยให้มา เราไม่ควรทำให้เสียประเพณีเขาให้ทาน คือ ข้าว น้ำ ฯลฯ เมื่อตายไปย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาชั้นยามาสันกรรม สันฤทธิ์ สันยศ หมดความเป็นใหญ่แล้ว ยังมีการกลับมา คือมาสู่ความเป็นอย่างนี้”

๔. ให้เมื่อมุ่งอนุเคราะห์แก่พระภิกษุสงฆ์ ผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพอย่างตน

บุคคลบางคนในโลกนี้ไม่ได้ให้ทานด้วยคิดว่า มารดาบิดาปู่ย่าตายายเคยให้มา แต่ให้ทานด้วยคิดว่าเราหุงหากิน สมณะและพรหมณ์เหล่านี้ไม่หุงหากิน เราหุงหากินได้จะไม่ให้ทานแก่สมณะหรือ

พรหมณ์ผู้ไม่หุงหา ไม่สมควร เขาให้ทาน คือ ข้าว น้ำ ฯลฯ เมื่อตายไปย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาชั้นดุสิต สันกรรม สันฤทธิ์ สันยศหมดความเป็นใหญ่แล้ว ยังมีการกลับมา

๕. ตามตัวอย่างของบุคคลสำคัญในอดีตที่เขาให้มาแล้ว

บุคคลบางคนในโลกนี้ไม่ได้ให้ทานด้วยคิดว่า เราหุงหากิน แต่สมณะและพรหมณ์เหล่านี้หุงหากินไม่ได้เราหุงหากินได้ จะไม่ให้ทานแก่สมณะหรือพรหมณ์ผู้หุงหากินไม่ได้ ไม่สมควรแต่ให้ทานด้วยคิดว่าเรายังเป็นผู้จำแนกแจกทานเหมือนฤาษีแต่ครั้งก่อน คือ อัญญฤาษีวามฤาษี วามเทวฤาษี เวสสามิตรฤาษีสมทัคคฤาษี อังคีรสฤาษี ภารทวาชฤาษี วาเสฏฐฤาษีกัสสปฤาษีและภคฤาษีบุขามหายัญณะนั้น เขาให้ทานคือ ข้าวเมื่อตายไปย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาชั้นนิมมานรดี สันกรรมแล้วยังมีการกลับมา

๖. ให้ทานแล้วสบายใจดีก็ให้ทาน

บุคคลบางคนในโลกนี้ไม่ได้ให้ทานด้วยคิดว่า เรายังเป็นผู้จำแนกแจกทาน เหมือนฤาษีแต่ครั้งก่อนแต่ให้ทานด้วยคิดว่า เมื่อเราให้ทานอย่างนี้ จิตจะผ่องใส เกิดความปลื้มใจ และโสมนัสเขาให้ทานคือข้าว เมื่อตายไปย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตดี สันกรรมแล้วยังมีการกลับมา

๗. ให้เพื่อให้ทานนั้นเป็นเครื่องชำระจิตใจให้บริสุทธิ์จากกิเลสที่มีความตระหนี่เห็นแก่ตัว

ในการให้ทานนั้นบุคคลไม่มีความหวังให้ทาน ไม่ได้ให้ทานด้วยคิดว่าเมื่อเราให้ทานนี้จิตจะผ่องใส จะเกิดความปลื้มใจและโสมนัสแต่ให้ทานเป็นเครื่องปรุงแต่งจิต เขาให้ทานเช่นนี้แล้วเมื่อตายไปย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาชั้นพรหม เขาสันกรรม แล้วเป็นผู้ไม่ต้องกลับมา คือ ไม่มาสู่ความเป็นอย่างนี้

การให้ที่ดีนั้น จะต้องไม่หวังสิ่งตอบแทนใดๆ และเป็นการให้ด้วยความยินดี เบิกบานใจเมื่อให้ทานไปแล้วตามการให้ในหมวดธรรม สัคคหัตถุ ๔ อนุปปทิกกา บุญกริยาวัตถุ ๓ เพื่อความพร้อมในการสร้างชาติให้ยิ่งขึ้นไป

๒.๒.๓ องค์ประกอบหลักของการให้

องค์ประกอบของการให้ที่เป็นหลักทางพุทธศาสนาได้แก่การสละทรัพย์สินของสมบัติของตนที่มีอยู่ให้แก่ผู้อื่นโดยมุ่งหวังจะจุนเจือให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และความสุขด้วยความมีเมตตาจิตของตน ทานที่ได้ทำไปนั้นจะทำให้ ผู้ให้ทานได้บุญมากหรือน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ๓ ประการทานนั้นย่อมมีผลมากได้บุญบารมีมากคือ การให้ได้แก่สิ่งของทรัพย์สินสมบัติที่ตนได้สละให้เป็นการนั้นเองจะต้องเป็นของบริสุทธิ์จะต้องเป็นสิ่งของที่ตนได้แสวงหาได้มาด้วยความบริสุทธิ์ในการประกอบอาชีพไมใช่ของที่ได้มาเพราะการเบียดเบียนผู้อื่น^{๕๙}

การให้โดยจุดมุ่งหมายที่แท้จริงก็เพื่อเป็นการขจัดความโลภความตระหนี่เหนียวแน่นความหวงแหน หลงใหลในทรัพย์สินสมบัติของตนอันเป็นกิเลสหยาบคือ "โลภกิเลส" และเพื่อเป็นการสงเคราะห์ผู้อื่นให้ได้รับความสุขด้วยเมตตาธรรมของตนอันเป็นบันไดก้าวแรกในการเจริญเมตตาใน

^{๕๙} อภ. ฎก. (ไทย), ๒๒/๓๗/๓๔๙-๕๐.

พรหมวิหาร๔ให้เกิดขึ้นถ้าได้ให้ทานด้วยเจตนาดังกล่าวแล้วเรียกว่าเจตนาการในการทำทานบริสุทธิ์ แต่ว่าเจตนาที่บริสุทธิ์นั้นถ้าบริสุทธิ์จริงต้องสมบูรณ์พร้อมกัน๓ประการคือ

๑. การให้ทานเพื่อสงเคราะห์ผู้อื่นให้ได้รับความสุขเพราะทรัพย์สินสิ่งของของตน
๒. การให้ทานก็รำเรงยินดีและดีใจที่ตนเองกำลังให้ผู้อื่น
๓. การให้ทานให้ไปแล้วให้ทานไปเสร็จแล้วก็ดีใจเมื่อระลึกถึงทานที่ตนได้กระทำไป

แล้วครั้งใดก็มีจิตโสมนัสรำเรงเบิกบานใจยินดีในผลทานนั้นๆ

การให้ทานนั้นถือได้ว่าเป็นบุญในที่นี้ได้แก่บุคคลผู้รับการให้ทานนั่นเองว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดแม้ว่าองค์ประกอบในการให้ข้อ๑และ๒จะบริสุทธิ์ครบถ้วนดีแล้วก็ตามวัตถุที่ให้นั้นเป็นของแสวงหาได้มาด้วยความบริสุทธิ์เจตนาในการให้ก็บริสุทธิ์ทั้งสามประการแต่ผู้รับเป็นคนที่ไม่ดีไม่ใช่เนื่อนาบุญที่บริสุทธิ์เป็นเนื่อนาบุญที่ไม่ดีการให้ทานที่นำไปนั้นก็ไม่สัมฤทธิ์ผลเต็มที่เท่าที่ควรองค์ประกอบของการให้ของบุคคลทั่วไปนั้นผู้ให้ต้องรู้จักวิธีการให้อย่างถูกต้องตามหลักทางพระพุทธศาสนาบุคคลทั่วไปจะให้ด้วยเหตุผลใดๆก็ตามและสิ่งที่ตนปรารถนานั้นจะสำเร็จผลตามความมุ่งหมายหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของการให้ที่สำคัญ

การให้มักจะถูกกล่าวถึงผู้ให้ทาน (ทายก) และผู้รับทาน (ปฏิคาหก) ด้วยเสมอเพราะมีความสัมพันธ์กันรวมไปถึงเรื่องวัตถุทานผู้ให้ทานและผู้รับทานก็นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเพราะทานจะมีผลมากผลน้อยนอกจากจะขึ้นอยู่กับผู้ให้ทานและวัตถุทานแล้วยังขึ้นอยู่กับผู้รับทานอีกด้วย พระผู้มีพระภาคเจ้าเจ้าไตรสหลักของการให้ไว้๓ประการคือ

๑. ทายกคือผู้ให้ทาน
๒. ปฏิคาหกคือผู้รับทาน
๓. ไทยธรรมคือวัตถุที่ให้ทาน^{๖๐}

องค์ประกอบทั้ง๓ประการเป็นองค์ประกอบหลักของทานการกระทำที่กล่าวได้ว่าเป็นทาน และทานที่ควรกระทำจะต้องประกอบด้วยองค์หลักอย่างครบถ้วนดังปรากฏในสัมมุขีภาวสูตรที่ขนิทายมหารวรรค กล่าวถึงการให้ หากขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไปก็ไม่อาจเป็นบุญได้แต่การให้ที่ถูกต้องนั้นต้องอยู่บนพื้นฐานแห่งองค์ประกอบหลักของการให้ทาน๓ประการองค์ประกอบของการให้ที่แบ่งตามวัตถุคือสิ่งของที่จะให้มี๒ประเภทคือ

๑. การให้อามิสอามิสทานคือการให้วัตถุสิ่งของต่างๆเป็นการให้สิ่งของที่เป็นอามิสคือสิ่งของที่เป็นปัจจัยได้แก่การให้วัตถุมีชีวาน้ำ ผ้ายานพาหนะดอกไม้ของหอมเครื่องลูบไล้ที่นอนที่พักอาศัย ประทีปโคมไฟเป็นต้นการให้อามิสทานแบ่งตามทายกมี๓ประเภทดังนี้

- ๑) การที่ทายกให้ของที่ดีกว่าของที่ตนบริโภคใช้สอยเองหมายถึงทานทาสะบางที่เรียกว่า "ทาสทาน"
- ๒) การที่ทายกให้ของที่เสมอกันกับที่ตนบริโภคใช้สอย
- ๓) การที่ทายกให้ของที่ดีประณีตกว่าของที่ตนบริโภคใช้สอยโดยเลือกเอาสิ่งของที่ดีที่สุดให้ไปซึ่งชาวพุทธทั้งหลายจะให้ก็ให้สามิทานเป็นส่วนมากหมายถึงทานสามีบางที่เรียกว่า "สามีทาน" เช่นเวลาจะตักบาตรพระจะคดข้าวปากหม้อซึ่งถือว่าเป็นส่วนที่

^{๖๐}อง. ติก. (บาลี) ๒๐/๔๑/๑๔๔, อง.ติก. (ไทย) ๒๐/๔๑/๒๐๔.

ดีที่สุดเอาไว้ถวายพระก่อนอย่างนี้เรียกสามิทาน เพราะใจของผู้ให้อาชนะความตระหนี่เป็นนายเป็น
เจ้าของเป็นอิสระแล้วจึงให้ทานดุจให้สิ่งของแก่คนที่ตนเคารพ หรือมีพระคุณแก่ตนเช่นบิดามารดาครู
บาอาจารย์พระภิกษุสงฆ์ตั้งนั้นผู้ให้คนใดที่มีจิตใจชนะความตระหนี่เรียกผู้ให้นั้นว่า "ทานบดี" แปลว่าผู้
เป็นใหญ่ในทานคือเป็นผู้มีจิตใจที่ไม่ถูกความตระหนี่ครอบงำเป็นอิสระในทานนั้น

การให้อามิสทานแบ่งตามเจตนาของผู้ให้มี ๒ ประเภทคือ

๑. ปาฏิปุคคลิกทานการให้ปาฏิปุคคลิกทานคือทานที่ให้เฉพาะเจาะจงบุคคลใดบุคคล
หนึ่งเช่นเราจะทำบุญบ้านขึ้นบ้านใหม่แต่งงานทำบุญเลี้ยงพระ การมีเจตนาเจาะจงนิมนต์เช่นนี้
เรียกว่า "ปาฏิปุคคลิกทาน"

๒. สังฆทานสังฆทานคือทานที่ให้แก่หมู่คณะไม่เฉพาะเจาะจงผู้ใดผู้หนึ่งเมื่อผู้ให้
ต้องการถวายปัจจัยไทยธรรม (สิ่งของที่ควรถวายพระ) ก็เต็มใจถวายแก่ภิกษุทั้งนั้นด้วยความเคารพใน
สงฆ์ (หมู่คณะ) โดยมีได้เจาะจงภิกษุรูปใดเป็นพิเศษ
มีความปิติยินดีเต็มใจถวายทานแก่ท่านทานที่ผู้ให้มีเจตนากว้างไม่เจาะจงเรียกว่า "สังฆทาน"

สรุปผู้วิจัยมีความเห็นว่ารูปแบบของการให้ดังกล่าวมานั้นรูปแบบของการให้มีวิธีคือให้โดย
เจาะจงบุคคลและให้โดยไม่เจาะจงบุคคล เป็นการให้เพื่อรักษาหัวใจของกันไว้ได้ ซึ่งมาจากหลักธรรม
๔ ประการคือสังหัตถุได้แก่ทานการแบ่งปันเสียสละสิ่งของให้ปวยจาพุดจาไพเราะน่าฟังเป็น
ประโยชน์ต่อผู้อื่นอรรถจริยาประพลิตนให้เป็นประโยชน์ช่วยเหลือเพื่อนบ้านสังคมชุมชนและ
สมานัตตตาวางตนให้พอดีพอเหมาะสมกับฐานะที่ตนมีก็จะสามารถรักษาหัวใจกันได้ลักษณะของการ
ให้ทานอาจแบ่งตามลักษณะของการให้เช่นการให้เพื่อชำระกิเลสการให้เพื่อตอบแทนผู้มีพระคุณการ
ให้เพื่อสงเคราะห์การให้เพื่ออนุเคราะห์การให้เพื่อสร้างบุญกุศลการให้เพื่อบูชาคุณการให้โดยแท้จริงก็
เพื่อเป็นการขจัดความโลภความตระหนี่เหนียวแน่นความหวงแหนหลงใหลในทรัพย์สมบัติของตนอัน
เป็นกิเลสหยาบคือความโลภอยากได้สมบัติของคนอื่นและเพื่อเป็นการสงเคราะห์ผู้อื่นให้ได้รับ
ความสุขด้วยเมตตาธรรมปราศจากราคะโทสะโมหะเมื่อผู้ให้ทานมีจิตมุ่งให้ด้วยความบริสุทธิ์ตั้งนี้แล้ว
ถือได้ว่าเป็นการกำจัดกิเลสหยาบมีคุณสมบัติอันสูงส่งได้รับผลบุญคือความสุข

๒.๒.๔ ประเภทของการให้

ในทางพุทธศาสนา มีหลักธรรมที่กล่าวถึงการให้หรือที่เรียกว่า “บุญ” คนส่วนใหญ่มักเข้าใจ
ว่า การทำบุญคือการให้เงินหรือสิ่งของแต่เพียงอย่างเดียว แต่แท้จริงแล้ว การให้ทางพุทธศาสนามี
ความหมายที่นุ่มลึกมากกว่านั้น ตามหลักพุทธศาสนา มีการให้ด้วยกัน ๑๐ ประการ คือ

๑. การให้ทาน เป็นการช่วยขัดเกลา ความเห็นแก่ตัว ความคับแคบ ความตระหนี่ถี่เหนียว
และความติดยึดในวัตถุ นอกจากนี้สิ่งของที่เราแบ่งปันออกไป ก็จะเป็นประโยชน์กับบุคคล หรือชุมชน
ส่วนรวม

๒. ศีลมัย เป็นการฝึกฝนที่จะ ลด ละ เลิก ความชั่ว ไม่ไปเบียดเบียนใคร มุ่งที่จะทำความดี
เอื้อเพื่อแผ้วแผ้วผู้อื่น เป็นการหล่อเลี้ยงบ่มเพาะให้เกิดความดีงาม และพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่ให้ตกต่ำ

๓. การภาวนา เป็นการพัฒนาจิตใจ และปัญญา ทำให้จิตสงบ ไม่มีกิเลส ไม่มีเรื่องเศร้าหมอง เห็นคุณค่าสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง ผู้ที่ภาวนาอยู่เสมอย่อมเป็นหลักประกันว่า จิตจะมีความสงบ ชีวิตมีความสุข คุณภาพชีวิตดีขึ้น สูงขึ้น

๔. ถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ก็แสดงออกในความมีเมตตาต่อผู้น้อย และต่างก็อ่อนน้อมต่อผู้มีคุณธรรม รวมถึงการให้เกียรติ ให้ความเคารพในความแตกต่างซึ่งกันและกัน ทั้งในความคิดความเชื่อ และวิถีปฏิบัติ ของบุคคลและสังคมอื่น เป็นการลดความยึดมั่นถือมั่น ในความเป็นตัวตน ก็เป็นบุญ (

๕. ช่วยเหลือสละแรงกายเพื่องานส่วนรวม หรือช่วยงานเพื่อนบ้าน ที่ต้องการความช่วยเหลือ ก็เป็นบุญ

๖. ให้คนอื่นร่วมทำบุญกับเรา หรือในการทำงาน ก็เปิดโอกาสให้คนอื่น มีส่วนร่วมทำ - ร่วมแสดงความคิดเห็น รวมไปถึงการอุทิศส่วนบุญ ให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วด้วย

๗. ยินดีในการทำความดี ของผู้อื่น เป็นการเปิดโอกาสร่วมใจอนุโมทนา ในการกระทำความดี ของผู้อื่น ก็เป็นบุญ

๘. ฟังเรื่องที่ดี มีประโยชน์ต่อสติปัญญา หรือมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตที่ดี เป็นความจริง ความดี ความงาม ก็เป็นบุญ

๙. ให้ธรรมะ และข้อคิดที่ดี กับผู้อื่น แสดงธรรม นำธรรมะไปบอกกล่าว เพื่อแผ่ให้คนอื่นได้รับฟัง ให้เขาได้รู้จักวิธีการดำเนินชีวิตที่ดี เป็นเรื่องของความจริง ความดี ความงาม ก็เป็นบุญ

๑๐. ความเห็นถูกต้องตามธรรม ให้เป็นสัมมาทัศนะอยู่เสมอ เป็นการพัฒนาปัญญาอย่างสำคัญก็เป็นบุญ (ทิวสุขุกรรม) ทั้งนี้ ทิวสุขุกรรม หรือ สัมมาทัศนะ คือ การเห็นให้ถูกต้อง หรือมีจิตเป็นกุศล เป็นสิ่งที่จำเป็นในการทำบุญทุกที่ และทุกโอกาส

๒.๒.๕ จุดหมายของการให้

หนังสืออนุปฎิพัตถาที่ปณี ภาคที่หนึ่ง การสั่งสมบุญด้วยการให้ทาน ว่ามีจุดมุ่งหมายของการให้ทาน ๕ ประการ

๑. การให้เพื่อบูชาคุณ คือ เพื่อบูชาผู้มีคุณความดี ให้การตอบแทนแก่เขาที่เคยให้แก่เรา เพราะเขามีคุณแก่เราหรือแม้ไม่มีคุณแก่เรา แต่มีคุณธรรมสูงกว่าเรา เช่น ให้ทานแก่พระสงฆ์ ให้แก่คนที่มีคุณธรรมสูง เป็นต้น

๒. การให้เพื่ออนุเคราะห์ เช่น ให้แก่พี่น้อง ให้แก่ลูกหลาน ให้แก่ญาติมิตรหรือการให้เพื่อเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน

๓. การให้เพื่อสังเคราะห์ คือ ให้แก่คนยากจน คนขอทาน คนตกกระกำลำบาก

๔. การให้เพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นการให้ที่อนุโลมเข้าเป็นสังฆทานได้ ถึงมิใช่ให้ในหมู่สงฆ์ หากเป็นการให้ส่วนรวมพออนุโลมเข้าเป็นสังฆทานได้ เป็นประโยชน์กว้างขวางมากกว่าการให้ทั่วไป เช่น การบริจาคที่ดินเพื่อสาธารณประโยชน์สิ่งเหล่านี้ถือว่าการให้เพื่อสาธารณะ

๕.การให้เพื่อสร้างบารมี คือให้เพื่อบุคคล เพื่อสละความตระหนี่ของตัวเอง เพื่อหวังผลสูงสุด คือ พระนิพพาน^{๖๑}

การทำบุญนั้นทำเพื่อบูชาคุณ เพื่อสงเคราะห์ผู้อื่น เพื่อกำจัดความตระหนี่ถี่เหนียว หรือความเห็นแก่ตัวเมื่อทำบุญอย่างหวังเพื่อขอให้เกิดมารวย ขอมีวิมานในสวรรค์สวยๆ มีบริวารมากมาย เป็นต้น เพราะเป็นการเพิ่มกิเลสตัณหา อุปาทาน เป็นเหมือนการลงทุนเพื่อหวังผลตอบแทนทำให้ผลแห่งทานนั้นไม่บริสุทธิ์ และมีอานิสงส์อ่อน ไม่ขัดเกลากิเลส เพิ่มตัณหาเป็นไปเพื่อวิภวัญชะ ไม่พ้นทุกข์ เมื่อเราทำบุญทำทานไว้แล้วตราบไต่ที่เรายังต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวิภวัญชะ เราต้องได้รับอานิสงส์แห่งบุญนั้นอยู่แล้ว เช่นพระพุทธพจน์กล่าวไว้ว่า “ชนเหล่าใดมีใจผ่องใสแล้ว ให้อาหารนั้นด้วยศรัทธาอาหารนั้นย่อมพะนอเขาทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เพราะเหตุนั้นบุคคลพึงนำความตระหนี่ให้ปราศจากไปพึงข่มความตระหนี่ ซึ่งเป็นตัวมลทินเสียแล้วจึงให้ทานเพราะบุญทั้งหลายเป็นที่พึงของเหล่าสัตว์ในโลกหน้า” ถึงแม้จะไม่ปรารถนาผลแห่งทานนั้นก็ยังมีอานิสงส์ให้อยู่แล้ว ถ้าจะปรารถนา ก็ควรที่จะปรารถนาสิ่งที่สูงสุดคือปรารถนาพระนิพพาน แต่ไม่ใช่ปรารถนาอย่างเดี๋ยวดังต้องทำเหตุร่วมด้วยจึงจะสมบูรณ์ พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงไว้ว่าเมื่อเราได้ทำบุญให้ทาน ย่อมมีอานิสงส์อยู่ในตัวแล้ว ดังเช่นที่พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงไว้ใน ทักขินวาริวงศ์สูตร ได้แสดงธรรมเรื่องทานนี้แก่พระอานนท์ เพื่อจำแนกอานิสงส์ในลักษณะแห่งการให้ทานเฉพาะบุคคล และการให้ทานแก่พระสงฆ์ทั่วไป (สังฆทาน) ยกตัวอย่างลักษณะดังนี้

ดูก่อนอานนท์ทักขินาเป็นปาฏิบุคลิกทานมี ๑๔ประการ(ตัวอย่าง)

-บุคคลให้ทานในสัตว์เดียรัจฉานพึงหวังผลทักษิณาได้เป็นร้อยเท่า

-ให้ทานในปุถุชนผู้ทุศีลพึงหวังผลทักษิณาได้พันเท่า

-ให้ทานผู้มีศีลพึงหวังผลทักษิณาได้แสนเท่า

-ให้ทานในบุคคลภายนอกผู้ปราศจากความกำหนัดในกาม พึงหวังผลทักษิณาได้แสนโกฏิเท่า

-ให้ทานในผู้ปฏิบัติเพื่อทำโศคาปัตติผลให้แจ้ง พึงหวังผลทักษิณาจนนับไม่ได้จนประมาณ

ไม่ได้ จะป่วยกล่าวไปใยในพระโศดาบัน ในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อทำพระสกทาคามีผลในพระสกทาคามี ในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อทำอนาคามีผลให้แจ้ง ในพระอนาคามีในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อทำ อรหันตผล ให้แจ้ง ในสาวกของตถาคตผู้เป็นอรหันต์ในพระปัจเจกสัมพุทธ และในตถาคต อรหันต์สัมมาสัมพุทธ

“ดูก่อนอานนท์ก็ในอนาคตกาล จักมีแต่เหล่าภิกษุโคตรภูมีผ้ากาสาวะพั่นคอ เป็นคนทุศีล มีธรรมลามกคนทั้งหลายจักถวายทานเฉพาะสงฆ์ได้ในเหล่าภิกษุทุศีลนั้น” คือในสมัยปัจจุบัน เราอาจพบเจอพระที่ไม่อยู่ในศีลในธรรม แต่พระผู้มีพระภาคท่านแสดงธรรมให้รู้ว่ถึงแม้เราจะทำบุญกับพระประเภทนี้ ก็จริงแต่ให้เราอุทิศในการทำบุญนั้นให้เป็นสังฆทานคือทำเพื่อสงฆ์ก็จะมีอานิสงส์หาประมาณมิได้เช่นกัน ตถาคตกล่าวว่า “สังฆทานนั้นมีอานิสงส์มากกว่าการให้ทานเฉพาะบุคคล (ปาฏิบุคลิกทาน)และพระพุทธองค์ทรงสรรเสริญธรรมทานและสังฆทานว่าเป็นทานอันเลิศ ทานเป็นชื่อการให้ และสิ่งที่ให้ คนที่ให้ทานท่านเรียกว่า “ทานบดี” (ทานนะบอดี)เจ้าของท่าน คือเป็นเจ้าของ

^{๖๑}พระธรรมสุทธิกวี, **บุพพิภพที่ปณี ภาคที่หนึ่ง การสั่งสมบุญด้วยการให้ทาน**.อ้างใน อภิญา ทงสุขโชติ, “พุทธศาสนากับการบริจาคโลหิต ศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มาบริจาคโลหิตที่ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย”, **พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

แห่งทานนั้นตลอดไปใครจะมาแย่งชิงเอาไปไม่ได้ การทำบุญเป็นการฝังขุมทรัพย์ไว้ย่อมเป็นของเราตลอดไปไม่มีใครจะมาแย่งชิงเอาไปได้อีกถ้ามีโอกาสและไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่น ขอให้รีบทำไว้อย่างรวดเร็วเมื่อนั้นเมื่อนี้เพราะชีวิตไม่มีอะไรที่แน่นอน ไม่มีหลักประกันเพราะการทำบุญนั้นเปรียบเหมือนเราเตรียมเสบียงไว้ในขณะที่เรายังต้องเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารนี้ เรายังไม่สามารถหนีออกจากกองทุกข์หนีออกจากวัฏสงสารได้สำเร็จ คือเข้าสู่พระนิพพานยังไม่ได้ในชาตินี้ (ยกเว้นนอกจากผู้ที่ประพฤติกปฏิบัติจนสำเร็จเป็นพระอรหันต์ซึ่งไม่จำเป็นต้องทำบุญเพื่อภพชาติต่อไป เพราะได้จบได้สิ้นภพชาติแล้วในชาตินี้)แต่เมื่อเรายังไม่สามารถเข้าสู่พระนิพพานได้ เรายังต้องวนเวียนว่ายตายเกิดอยู่อีกไม่รู้กี่ชาติต่อกี่ชาติตามวิบากกรรมของแต่ละคน เพราะยังขจัดกิเลสให้สิ้นซากยังไม่ได้ กว่าที่จะเข้าสู่พระนิพพานได้เราจึงจำเป็นต้องใช้บุญกุศลที่ทำไว้เป็นฐานเสบียง เป็นที่พึ่งที่อาศัยเพื่ออำนวยความสะดวกสบายในภพภูมิต่อไปที่ต้องไปเกิดใหม่ ขอให้มนุษย์และสัตว์โลกทั้งหลายเบื่องบนจดจ่อรูปพรหมเบื่องลางจดมหาอเวจีจนรก เบื่องขวางรายรอบสุดขอบจักรวาลจงมีแต่ความสุขเทอญ

เราไม่สามารถตัดกิเลสความโลภนี้ได้ขาด ถ้าเราไม่ได้เดินทางสู่วิปัสสนาเราจึงมีความโลภมากโลภน้อยไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลได้เก็บบรรจุกันมาหรือจะจับสะสมออกไปเท่าใดนั่นเอง แต่ศีลนั้นเป็นด่านแรกที่จะช่วยยับยั้งการก่อกรรมชั่วได้ถ้าคนนั้นตั้งใจจะรักษาศีลจริงเช่นกัน และศีลนั้นช่วยไม่ให้ก่อกรรมทำชั่วทำให้ไม่มีวิบากกรรมชั่วไม่มีเจ้ากรรมนายเวรตามรังคราญ หรือบางคนอยากจนก็จริงแต่ไม่ใช่คนที่เป็นทาสของความโลภ มากไม่คิดทำกรรมชั่วที่ร้ายแรง แต่เกิดมาจนไม่ค่อยมีเงินเมื่อปากท้องหิวโหยจำเป็นต้องหาอะไรใส่ปากใส่ท้องหนทางที่ไม่ต้องเสียเงินไปซื้อกับข้าว จะทำอย่างไร ก็ต้องตกปลาทำอาหารกินเลี้ยงแก่วัวก็เชือดคอกไก่กินเอง เป็นต้น (มักพบในต่างจังหวัดมาก) นี่เป็นเหตุที่จำเป็นต้องฆ่าสัตว์ (ผิดศีลข้อ ๑) เพื่อมาดำรงชีวิตให้อยู่รอดไปวันๆถ้าคนมีเงินมีฐานะก็ไม่ต้องฆ่าสัตว์กินเองไปซื้อหาอาหารที่ปรุงสำเร็จแล้วมาเลี้ยงชีวิตโดย ไม่ต้องผิดศีลธรรม (ยกเว้นพวกที่ตั้งใจทำโดยไม่รู้ไม่เข้าใจเรื่องศีลไม่เชื่อเรื่องบาปกรรมถึงจะมีฐานะดีก็จริง แต่รักสนุกชอบใช้เวลาว่างไปตกกุ้งตกปลา เป็นต้น) เป็นอันว่าการเกิดมาเป็นคนจนนี้สามารถทำกรรมชั่วผิดศีลธรรมได้ง่ายกว่าคนมีฐานะ ดีเมื่อตายลงไปสู่อุบาย ก็ยังหาโอกาสเข้าสู่พระนิพพานได้โดยยาก เพียงแค่เกิดมาจนแต่ใช้ว่าคนรวยจะไม่มีโอกาสทำกรรมชั่ว คนรวยที่ไม่มีศีลมีธรรมประจำใจย่อมผิดศีลทำบาปได้เหมือนกัน แต่จะกล่าวถึงเฉพาะคนที่เกิดมาจนและมีความจำเป็นของความจนที่บีบคั้นให้ต้องทำบาป เพื่อปากท้องเป็นต้น

อีกหนึ่งตัวอย่างเช่นบางคนก็มีวิบากกรรมต้องไปเกิดเป็นสัตว์เดียรฉาน เช่นเป็นสุนัขแต่ถ้าเคยทำบุญสุนทานไว้ก็เกิดเป็นสุนัขพันธ์ดีเป็นที่ชื่นชมของผู้เลี้ยงมีอาหารการกินอยู่ดี มีเสื้อผ้าสุนัขสวยๆใส่ เจ้าของดูแลเอาใจใส่มีกินมีที่อยู่ในบ้านคนรวยดีกว่าคนจนๆ หลายๆ คนเสียอีกที่หาเช่าไม่พอค่า และต่างกับคนที่ไม่เคยทำบุญสุนทานมาถ้ามีวิบากกรรมต้องเกิดเป็นสุนัขที่ไม่มีเจ้าของ หากินอดๆอยากๆไม่มีที่อยู่ประเภทสุนัขจรจัด เป็นต้นเนื่องจากบุญกรรมของสัตว์นั้นมีมาต่างกัน นี่คือตัวอย่างว่าทำไมเราจึงจำเป็นต้องทำบุญให้ทาน และการให้บุญให้ทานบ่อยๆโดยใจที่บริสุทธิ์ไม่หวังผลตอบแทนในทางเป็นไปเพื่อวิภูษะจะช่วยลดคลายความตระหนี่ถี่เหนียว ความละโมภโลกมากได้ไม่มากนักน้อยตามปัญญาของแต่ละบุคคลฉะนั้นเราจึงจำเป็นต้องบำเพ็ญทานเพราะเหตุดังนี้ พุทธวจนะแสดงไว้ว่า “ควรให้ทาน ควรทำบุญ เพราะบุญเป็นอุปการะ แม้แต่เทวดา มนุษย์และบรรพชิต” การ ทำบุญไว้กับมือของตนเองนี่แหละดีที่สุด แน่แน่นอนที่สุดการมีวาประมาทรอไว้ให้ญาติทำให้เมื่อตายไปแล้ว โอกาส

ที่จะได้รับนั้นยากเพราะอาจไปเกิดในภูมิที่รับไม่ได้ (เช่น นรกภูมิ, สัตว์เดรัจฉาน เป็นต้น) หรือพอจะรับได้แต่เขาไม่ทำบุญอุทิศไปให้ก็อดอีกจนอย่าประมาณ ทำบุญด้วยตนเองดีกว่ารอผู้อื่นทำให้เมื่อตายแล้ว มีน้อยทำน้อยมีมากทำมาก ทำตามกำลังทรัพย์ ตามกำลังศรัทธาโดยไม่ให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน ทายกต้อนรับปฏิคาหกด้วยตนเอง ถวายทานด้วยมือตนเอง ทานนั้นย่อมมีผลมากเพราะตน (ผู้ให้ทาน) และเพราะผู้อื่น (ผู้รับทาน) ทายกผู้มีปัญญามีศรัทธาเป็นบัณฑิตมีใจพ้นจากความตระหนี่ ครั้นบำเพ็ญทานอย่างนี้แล้วย่อมเข้าถึงโลกที่เป็นสุขไม่มีความเบียดเบียน

หลักการทำกรรมในพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะฝ่ายดีหรือฝ่ายชั่ว ท่านเน้นที่เจตนาเป็นใหญ่ถ้าเจตนาแรง กรรมที่ทำลงไปย่อมมีผลมาก ถ้ามีเจตนาอ่อน กรรมที่ทำลงไปย่อมมีผลน้อยนอกจากจะเน้นที่เจตนาแล้ว ในการทำความดีต่างๆ ยังต้องรักษาจิตให้มีศรัทธาคือความเชื่อ และ ปสาทะ คือ ความเลื่อมใส ในขณะที่ทำ กำลังทำและหลังจากทำแล้วด้วยจึงจะได้านิสงส์แรง ยังมีปิตติมีความอ้อมเอิบใจปลื้มใจด้วย ก็ยิ่งเสริมให้บุญจริยานั้นๆมีานิสงส์แรงยิ่งขึ้น ดังนั้นในการประกอบกรณกุศลต่างๆ ในแต่ละครั้งมีเงื่อนไขที่ทำให้านิสงส์มากดังนี้ ได้แก่ วัตถุต้องบริสุทธิ์, ผู้ให้มีศีลบริสุทธิ์, ผู้รับมีศีลบริสุทธิ์, ต้องประคองจิตให้เป็นกุศลตลอดเวลาก่อนให้ทาน ขณะกำลังให้ทานหลังจากให้แล้วไม่เสียดาย พยายามรักษาจิตให้ศรัทธา กับ ปสาทะ (เลื่อมใส) เดินคู่กันไปจงกำจัดความลังเลสงสัยออกให้หมดเมื่อทำทาน แต่ต้องมี ปัญญาร่วมด้วยคือในการประกอบกรณกุศลทุกประเภท ก่อนทำควรพิจารณาก่อนว่าสิ่งที่ทำนั้นมีประโยชน์มากน้อยแค่ไหนถูกต้องตามแนวคำสอนของพระพุทธเจ้าหรือไม่ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโตได้แสดงธรรมถึงเรื่องทานไว้ว่า “ทาน คือ เครื่องแสดงน้ำใจของมนุษย์ผู้มีจิตใจสูง ผู้มีเมตตาจิตต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์ ผู้อภัยด้วยการให้ทานเสียสละแบ่งปันมากน้อยตามกำลังของวัตถุเครื่องสังเคราะห์ที่มี อยู่จะเป็นวัตถุทาน ธรรมทาน หรือวิทยาทานแขนงต่างๆ ก็ตามที่ให้เพื่อสังเคราะห์ผู้อื่นโดยมิหวังค่าตอบแทนใดๆนอกจากกุศลคือความดีที่เกิดจากทานนั้น ซึ่งจะเป็นสิ่งตอบแทนให้เจ้าของทานได้รับอยู่โดยดีเท่านั้นตลอดอภัยทานที่ควรให้แก่กัน ในเวลาอีกฝ่ายผิดพลาดหรือล่วงเกิน คนมีทานหรือคนที่เด่นในการให้ทานย่อมเป็นผู้สง่าผ่าเผยและเด่นในปวงชนผู้เช่นนี้มนุษย์และสัตว์ตลอดเทวดาก็เคารพรักจะตกทิศใดแดนใดยอมไม่อดอยากขาดแคลน หากมีสิ่งหรือผู้อุปถัมภ์จนได้ไม่อัปจน ทนทุกข์แม้ในแดนมนุษย์เรานี้ก็พอเห็นได้อย่างเต็มตา รู้ได้อย่างเต็มใจว่าผู้มีทานเป็นเครื่องประดับตัวย่อมเป็นคนไม่ลำสมัยในสังคมและบุคคลทุกชั้นไม่มีใครรังเกียจ อำนาจทานทำให้ผู้มีใจบริจาคเกิดความเคยชินต่อนิสัยจนกลายเป็นผู้มีฤทธิ์บันดาลไม่ให้อดอยากในภพที่เกิด กำเนิดที่อยู่นั้นๆ ฉะนั้นทานและคนที่มิใช่เป็นนักให้ทานเสียสละ จึงเป็นผู้ค้ำจุนโลกให้เฟื่องฟูตลอดไป โลกที่มีการสังเคราะห์กันอยู่ยังจัดเป็นโลกที่มีความหมายตลอดไป ท่านพุทธทาสภิกขุได้แสดงธรรมเรื่องทานไว้ถึงการให้ทานกับการรบพุ่งสงครามเสมอกันอย่างไร การให้ทานคือการรบกักับกิเลส รบกับความไม่ยึดมั่นถือมั่นการให้ทานที่แท้จริง หากปฏิบัติได้จะเป็นการทำบุญที่ได้รับประโยชน์ เป็นประโยชน์ อันแท้จริงเป็นบุญที่แท้จริง เพื่อ ตัดความตระหนี่ความโลภลงได้และไม่หวังผลทางโลกียะ

๒.๒.๖ สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับการให้ทางพุทธศาสนา

สรุปผู้วิจัยเห็นว่า การให้ทานในคัมภีร์ที่ท่านกล่าวไว้ในหมวดธรรมสังคหวัตถุมีการให้ เพื่อสังเคราะห์เป็นการยึดเหนี่ยวจิตใจกันได้บุญกิริยาวัตถุคือทานมัคศีลมัคยาวนามัยการให้ทานอามิสทานธรรมทานอภัยทานหรือการให้ทานในในรูปแบบการทำบุญตามประเพณี เช่น การให้ทานการทอดกฐินทอดผ้าป่าการให้ทานได้กลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมไทยตลอดมา การถวาย

ทานที่สังคมปัจจุบันเข้าใจการกระทำบุญก็คือ ปฏิบัติกุศลทานการให้เจาะจงและสังฆทานให้โดยไม่มุ่งหวังในบทธัญญูตีทางพุทธศาสนา กล่าวว่าการให้ทานที่ไม่เจาะจงจะมีผลอานิสงส์มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้ให้ทานเป็นสำคัญในคัมภีร์ทางพุทธศาสนา ผู้วิจัยมีความเห็นว่าในคำสอนของพระศาสดาถือว่าเป็นความเชื่อเรื่องอานิสงส์ของการให้ทานในพระพุทธศาสนาว่า มีผลอานิสงส์มาก

ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับในการให้ทาน อานิสงส์ของการให้ทาน เชื่อเรื่องกรรม และผลของกรรม ที่สอดคล้องกับการให้ทานในพระพุทธศาสนา จึงหมายรวมถึงอามิสทานและธรรมทานการให้ทานมีจุดประสงค์ ๒ อย่างคือส่วนตนเพื่อกำจัดกิเลสคือความโลภ และ ความตระหนี่ในจิตสันดานส่วนสังคม คือการช่วยเหลือผู้อื่นการให้ทานเป็นการผูกมิตรไมตรีและความสามัคคีต่อกันจุดหมายที่พุทธศาสนิกชนให้ทาน เช่นให้เพราะหวังผลตอบแทนซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักทางพระพุทธศาสนาและวิธีการให้ทานที่ถูกต้องสิ่งที่ถูกคือต้องให้ความสำคัญแก่วัตถุทาน และตัวผู้รับเช่นให้ทานด้วยความเคารพให้ทานด้วยศรัทธาให้ทานโดยไม่เบียดเบียนตน และผู้ตนให้ทานโดยมีจิตอนุเคราะห์ต้องการช่วยเหลือผู้อื่นเป็นต้นทานจะมีอานิสงส์มากเพียงใดนั้น ต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลัก๓ประการคือ ผู้ให้ผู้รับและวัตถุสิ่งของที่ให้ผู้ให้ต้องมีเจตนาดี ก่อนให้กำลังให้ และหลังให้ทานไปแล้ว การให้ทานยังมีความสำคัญ คือมีความสำคัญต่อบุคคล เมื่อปฏิบัติตามแล้วบรรลุเป้าหมายสูงสุดในชีวิต ความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา คือ เป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ให้คงอยู่ตลอดไปด้วยการให้ทานของพุทธศาสนิกชนความสำคัญต่อสังคมคือเมื่อให้ทานแล้ว สังคมย่อมมีความสามัคคีมีมิตรไมตรีและมีความเอื้อเฟื้อต่อกัน เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะดำรงพระพุทธศาสนา ให้ถาวรด้วยแรงศรัทธาของพุทธศาสนิกชน

บทที่ ๓

ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริจาคทาน

การศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับการให้ทานของพุทธศาสนิกชนในตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานีผู้วิจัยได้เสนอเนื้อหาความเข้าใจในการบริจาคทานคือ ความเข้าใจในความหมายของทาน ประเภทของทาน ลักษณะของทานและจุดประสงค์ของการให้ทาน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๓.๑ ความเข้าใจในการให้ทาน

ทานเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่พุทธศาสนิกชน ตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานีที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ วิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนในตำบลไร่น้อยนั้น มักจะเกี่ยวข้องกับเรื่องของการทำบุญให้ทานอยู่เสมอ โดยเฉพาะวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ในหลักใหญ่ๆแล้ว วิถีชีวิตกับการให้ทานโดยทั่วไปที่มีความนิยมกันมากที่สุด คือ การทำบุญตักบาตร ซึ่งการทำบุญที่ชาวพุทธทั่วไปรู้จักกันดีและปฏิบัติมากกว่าการทำบุญประเภทอื่น การทำบุญตักบาตรนั้นถือเป็นการทำบุญประจำวันของชาวพุทธ และชาวพุทธไทยเชื่อว่า การออกบิณฑบาตรของพระสงฆ์เป็นการช่วยโปรดสัตว์ที่อยู่ในอบายภูมิ การทำบุญตักบาตรจึงเป็นสิ่งสมบุญในแต่ละวันทำให้จิตใจผ่องใส การถวายสังฆทาน ซึ่งก็คือ การทำบุญในปัจจุบันที่นิยมอย่างหนึ่ง ที่นอกเหนือจากการตักบาตรทั่วไป ซึ่งก็จะเป็นประโยชน์ต่อพระภิกษุและจำเป็นอย่างมาก เช่น ยารักษาโรค ผ้าสบง จีวรและเครื่องใช้ที่จำเป็นต่างๆนอกจากนี้ การให้ชีวิตสัตว์ ชาวพุทธก็นิยมทำบุญไหว้พระแล้วก็ปล่อยสัตว์ เป็นการทำทานที่ส่งผลถึงตนเอง ดังที่ว่า “ผู้ให้ชีวิตย่อมได้ชีวิต” และยังมีความเชื่อว่า การให้ชีวิตสัตว์จะทำให้เป็นผู้มีสุขภาพแข็งแรงและอายุยืนยาวอีกด้วย รวมไปถึงการบริจาคโลหิตจัดอยู่ในประเภทสังฆทานเนื่องจากผู้ให้ไม่เจازงผู้รับจะเป็นใครก็ได้เป็นการให้เพื่อสาธารณประโยชน์ทั่วไป

การให้ทานของพุทธศาสนิกชนตำบลไร่น้อย ยังเป็นการพัฒนาจิตใจให้เป็นผู้อ่อนโยน ต้องการทำความดีเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น หวังให้เขาพ้นจากความทุกข์ เป็นการสั่งสมคุณงามความดี เพราะการให้ทานได้ชื่อว่าเป็นผู้บำเพ็ญบุญในพระพุทธศาสนา รวมทั้งบรรพบุรุษเคยประพฤติปฏิบัติสืบทอดกันมา^๑ เพราะคุณค่าหรืออานิสงส์ของบุญอันมีผลมาจากการพัฒนาจิต ดังพระพุทธพจน์ว่า “บุคคลฝังขุมทรัพย์ไว้ในโลก พอสิ้นบุญ ทรัพย์ทั้งหมดก็จะพินาศไป แต่ขุมทรัพย์คือบุญด้วยการให้ทาน เป็นของติดตามตนไป จะนำไปได้เพียงแต่ขุมทรัพย์คือบุญเท่านั้น”^๒ ควรหมั่นสั่งสมบุญเสมอ เพื่อความเจริญของตนเอง ดังปรากฏในในพิฬารพทสสุตติ วัตถุ ปปาปวรรคแห่งขุททกนิกายธรรมบทว่า “บุคคลไม่ควรดูหมิ่นบุญว่า บุญเล็กน้อยจะไม่มาถึง แม้หม้อน้ำย่อมเต็มด้วยน้ำที่ตกที่ละลายได้ ฉันทใด คนมีปัญหา สั่งสมบุญอยู่ แม้ทีละน้อยๆก็ย่อมเต็มด้วยบุญได้ฉันทนั้น”^๓

การบริจาคในด้านส่วนรวม ถือเป็นการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม ทำให้ผู้อื่นมีความสุข เช่น ทานเพื่อบูชาคุณ เพื่ออนุเคราะห์ เพื่อสงเคราะห์ เพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นต้น

^๑ สัมภาษณ์ นายทวี บุญล้อม, กำนันตำบลไร่น้อย, ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^๒ ข.ข. (บาลี) ๒๕/๑-๘/๑๑-๑๒, ข.ข. (ไทย) ๒๕/๑-๘/๑๓-๑๘.

^๓ ข.ธ. (บาลี) ๒๕/๑๒๒/๓๘, ๘.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๒๒/๖๙.

การให้ทานในสังคัม ควรมีหลักธรรมที่เป็นคุณแก่ส่วนรวม คือ พรหมวิหาร ๔ ประการ^๕ ซึ่งเป็นธรรมที่ช่วยสร้างสรรค์สังคัม เป็นธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐ หรือ ผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพระพรหม ๔ อย่าง คือ

๑. เมตตา ความรัก คือ ความปรารถนาดี มีไมตรี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข

๒. กรุณา ความสงสาร คือ อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวง

๓. มุทิตา ความเบิกบานคอยยินดี คือ เมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุข ก็มีใจแช่มชื่นเบิกบาน เมื่อเห็นเขาทำดีงามประสบความสำเร็จก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปก็พลอยยินดีบันเทิงใจด้วย พร้อมทั้งจะส่งเสริมสนับสนุน

๔. อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง คือ มองตามความเป็นจริง โดยวางจิตเรียบสม่ำเสมอมั่นคง เทียงตรงดุจตราขึง มองเห็นการที่บุคคลจะได้รับผลดี หรือชั่ว สมควรและความเที่ยงธรรม^๕

การให้ทาน จึงเป็นเรื่องที่สำคัญต่อสังคัมส่วนรวมเพราะเราจะอยู่ในสังคัมคนเดียวไม่ได้ ต้องร่วมมือร่วมใจอาศัยซึ่งกันและกัน ดังนั้นเครื่องยึดเหนี่ยวใจทางพระพุทธศาสนาถือว่า การบริจาคทาน รวมถึงบริจาคโลหิตสามารถที่จะช่วยเหลือสังคัมได้อย่างมาก ช่วยส่งเสริมสนับสนุนเมื่อบุคคลมีคุณธรรมประจำใจทำให้มีจิตใจกว้างขวางดังพรหม และมีความยินดีที่จะบริจาคันับเป็นธรรมที่ คุณประโยชน์แก่สังคัมส่วนรวมเป็นอย่างมาก การให้ทานเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นการชำระจิตใจให้ผ่องใส ในสังคัมไทย มีหลักธรรมหล่อเลี้ยงจิตใจชาวพุทธ ให้มีความรักความปรารถนาดีต่อกัน ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ โดยมีหลักธรรมที่มีคุณแก่ส่วนรวม ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข จึงเป็นหนทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาสังคัมได้

ในการทำบุญให้ทานตามแนวพุทธของชาวตำบลไร่น้อย ผู้ทำบุญจะเลือกทำบุญที่จะได้รับผลมาก ดังพุทธพจน์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก “ผู้ประพฤติพรหมจรรย์ ผู้เป็นเขตดี ย่อมสรรเสริญทานที่สัปปุรุษให้แล้วอย่างนี้ เมธาวิบัณฑิต ผู้มีศรัทธา มีใจอันสละแล้ว บริจาคทานอย่างนี้แล้ว ย่อมเข้าถึงโลกอันไม่มีความเบียดเบียนเป็นสภาวะ”^๖ ความศรัทธาในเรื่องบุญจากการบริจาคทานเป็นพื้นฐานของพุทธศาสนาและสังคัมไทยมาเป็นเวลาช้านาน ถือเป็น การชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ ขจัดความโลภในความเป็นมนุษย์ เพื่อให้เกิดสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคัม

จึงสรุปได้ว่าการบริจาคทาน (การให้ การเสียสละ การบริจาค) เป็นคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนาเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความดี ก่อให้เกิดผลเป็นบุญแก่ผู้กระทำ เพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดในชีวิต การบริจาคทานและการบริจาคอวัยวะเป็นทาน เพื่อกำจัดกิเลสคือความโลภและความตระหนี่ในจิตสันดานของตน และเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นในสังคัมให้พ้นทุกข์ การให้ทานคือการ

^๕ ชู.เถร.(ไทย)๒๖/๔๐๖.

^๕ พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๑).หน้า ๑๔๘-๑๔๙

^๖ สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ พันโคก, สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลไร่น้อย, ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^๗ สุชาติ บุษย์ชญาณนท์, “รักเหนือรักในระดับศีลห้า”, เอกสารคำสอน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี,๒๕๕๖), หน้า ๑๑๐.

ผูกไมตรี ความสามัคคีซึ่งกันและกันได้ดี โดยวิธีการให้ทานที่ถูกต้อง คือให้ความสำคัญแก่สิ่งของและตัวผู้รับ เช่น การให้ทานด้วยความเคารพ ให้ด้วยความศรัทธา ให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ให้โดยมีจิตเมตตาอุเคราะห์ อยากรวยเหลือผู้อื่น เป็นต้น

การให้ทานจะมีอานิสงส์มากหรือน้อย ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ๓ ประการคือ ผู้ให้ ผู้รับ และสิ่งของที่ให้ เป็นประโยชน์ต่อผู้รับ โดยมีเจตนาเป็นสำคัญ ทานจึงมีอานิสงส์มาก อานิสงส์ในปัจจุบันคือ ขณะที่ให้ผู้ให้ก็สบายใจ จิตใจผ่องใสเป็นที่รักของคนหมู่มาก บัณฑิตคบหา มีชื่อเสียงและ อานิสงส์ในสัมปรายภพเมื่อให้ทานด้วยใจบริสุทธิ์แก่เพื่อนาบุญแล้วหลังจากสิ้นสังขาร ก็ย่อมได้ไปเกิดในกามสุคติภูมิ ได้แก่ มนุษย์โลก กามาวจรสวรรค์ เป็นต้น และทานที่มีความสำคัญต่อตัวบุคคลและสังคมมาก เช่น การบริจาคร่างกายมองในทางพระพุทธศาสนาก็ถือว่าเป็นอีกประเด็นหนึ่งของผลแห่งอานิสงส์รวมทั้งการบริจาคโลหิตก็มีผลอานิสงส์ที่สูงส่ง^{๕๕} เพราะร่างกายเปรียบเหมือนกับที่อยู่ของจิตเท่านั้น เมื่อจิตดับร่างกายก็เสื่อมไป เพราะเป็นเพียงธาตุ ๔ คือ ดิน น้ำ ไฟ และลม กลับคืนไปสู่ธรรมชาติ ไม่สามารถนำไปในภพหน้าได้อีก จิตอาศัยร่างในแต่ละภพชาติเท่านั้น เมื่อเกิดภพภูมิใหม่ก็ใช้ร่างใหม่แทนภพภูมิที่ทำบุญบริจาคอวัยวะนั้นยังเป็นการทำทานที่สูงกว่าการทำทานทั่วไป เพราะการบริจาคร่างกายได้นั้นถือว่าเป็นผู้มีจิตที่สูงขึ้นจนสามารถละตัวตนที่คิดว่าเป็นของๆตน ได้ถือว่าเป็นการบำเพ็ญทานบารมี ในขั้นที่ ๒ ซึ่งประเสริฐกว่าการให้ทานด้วยวัตถุหรือปัจจัย ๔ ในพระพุทธศาสนากล่าวถึงการบำเพ็ญทานบารมีไว้ ๓ ระดับ ซึ่งเป็นวิถีที่พระพุทธเจ้าเคยปฏิบัติเมื่อครั้งเป็นพระโพธิสัตว์มีอยู่ ๓ ขั้น

ขั้นที่ ๑ ทานบารมี คือการทำทานด้วยการเสียสละวัตถุและปัจจัย ๔

ขั้นที่ ๒ ทานอุปบารมีคือการทำทานด้วยการบริจาคอวัยวะ

ขั้นที่ ๓ ทานปรมัตถบารมีคือ การบริจาคชีวิตเป็นทาน

จะเห็นได้ว่าคำสอนส่วนหนึ่งทางพระพุทธศาสนาว่า “พึงสละทรัพย์ เพื่อรักษาอวัยวะ พึงสละอวัยวะเพื่อรักษาชีวิต พึงสละทรัพย์ อวัยวะ และชีวิตสิ่งทุกอย่างเพื่อรักษาธรรม”

อีกประการหนึ่งการบริจาคโลหิตจึงถือได้ว่า เป็นทานที่ทำให้คุณประโยชน์ต่อสังคมได้มากดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ถึงความมุ่งหมาย ประโยชน์ และความสำคัญของการให้ทาน ในพุทธศาสนาชีวิตก็จะอยู่ด้วยความสันติสุข นับเป็นการพัฒนาสังคมและประเทศชาติได้อย่างแน่นอน ดังนั้นหลักธรรมต่างๆที่พระพุทธศาสนาได้สอน จึงเชื่อมโยง กับความเข้าใจ เรื่องการบริจาคทานในพุทธศาสนา ของชาวตำบลไร่น้อยที่น้อมนำไปปฏิบัติในสังคมของพุทธศาสนิกชนในตำบลไร่น้อยอย่างเข้าใจ และถูกต้องตามหลักการให้ทาน ของพุทธศาสนาเถรวาท ยังรวมไปถึงการสืบทอดพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบันต่อไป

๓.๒ ความเข้าใจในความหมายของทาน

ความหมายของทานเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งของการให้ทานในทางพุทธศาสนา การที่จะประสพผลของทานที่บริสุทธิ์ คือ การเข้าใจในความหมายที่ตรงกับพุทธวจน ซึ่งทานหมายถึงการให้

^{๕๕} สัมภาษณ์ นาย ไหวฑูรย์ เวชนาม, สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลไร่น้อย, ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๖.

การสละสิ่งของให้ผู้อื่น ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ในยามเดือดร้อน^๙ อันเนื่องมาจากทานเป็นปัจจัยแรกของการทำความดี

จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูล ได้ให้ความหมายของคำว่า “ทาน” ดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชน ได้ให้ความหมายของทานว่า ทาน คือ การบริจาค การให้ การสละทรัพย์สินของตนให้ผู้อื่น การช่วยเหลือผู้เดือดร้อน การช่วยผู้ด้อยโอกาส

กลุ่มผู้สูงอายุ ได้ให้ความหมายของทานว่า ทาน คือ การแบ่งปัน การให้ การเสียสละ การลดความเห็นแก่ตัวการช่วยสังคม การอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษ

กลุ่มพุทธศาสนิกชนทั่วไป ได้ให้ความหมายของทานว่า ทาน คือ การให้ การสร้าง ความดี สร้างความสามัคคีในสังคม การเสียสละ การให้สิ่งเป็นประโยชน์ต่อพระสงฆ์

สรุปได้ว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ ให้ความหมายของทาน คือ การให้ การเสียสละ การบริจาค

รองลงมา ทาน คือ การช่วยเหลือสังคม การสละสิ่งของให้ผู้อื่น

ส่วนน้อย ทาน คือ การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อพระสงฆ์ การกำจัดความตระหนี่ อุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษ

๓.๓ ความเข้าใจในประเภทของทาน

ในปัจจุบันนี้การให้ทาน เช่น ทำบุญตักบาตร เลี้ยงพระ ถวายสังฆทาน การถวายปัจจัย การปล่อยสัตว์หรือการกระทำใดก็ได้แล้วแต่ที่เป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้รอดพ้นจากความทุกข์เท่าที่ เราช่วยได้โดยไม่เดือดร้อนกันทั้งสองฝ่าย และการทำทานนั้นการที่ให้ก็ต้องเป็นทานที่ได้มาด้วยความ บริสุทธิ์ ตัวอย่างเช่นหากเราจะประกอบอาหารเพื่อทำบุญเลี้ยงพระของที่นำมาประกอบอาหารก็ จะต้องได้มาด้วยความบริสุทธิ์จากการไปหาซื้อมาแลกด้วยเงินหรือถ้าเป็นของที่ได้มาจากคนอื่นก็ต้อง เจ้าของอนุญาตหรือให้ด้วยความเต็มใจไม่ใช่ได้มาจากการลักขโมย หรือการโกหกมดเท็จเพื่อให้ได้สิ่ง นั้นมาเพราะการกระทำนี้จะทำให้เป็นบาปทั้งผู้ให้และผู้รับอย่างนี้ไม่ถือว่าเป็นการบุญ^{๑๐}

จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูล ประเภทของทานที่ทำอยู่ในปัจจุบันดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชนกล่าวถึงพฤติกรรมการให้ทานของชาวตำบลไร่น้อยให้ทานด้วย ข้าว ผลไม้ ยาสามัญประจำบ้าน ผัก ปลา เนื้อสัตว์ขมม น้ำดื่ม สบง จีวร รองเท้า ฐูปหอม เทียน สบู่ ยา สีสี ฟัน เสื้อ หมอน ธงทิว มุ้ง ผ้ารองนั่ง ม้านั่ง หลอดไฟ ไฟฉาย เงิน

กลุ่มผู้สูงอายุ กล่าวถึงพฤติกรรมการให้ทานของชาวตำบลไร่น้อยให้ทานด้วย เงิน ข้าว ผลไม้ ผัก น้ำดื่ม ขมม สบง จีวร รองเท้า ฐูปหอม เนื้อสัตว์ เสื้อ หมอน ธงทิว มุ้ง ผ้ารองนั่ง ไฟ ฉาย น้ำผึ้ง ยาสามัญประจำบ้านปฏิบัติธรรม

กลุ่มพุทธศาสนิกชนทั่วไป กล่าวถึงพฤติกรรมการให้ทานของชาวตำบลไร่น้อยให้ ทานด้วย ขมม ผลไม้ ข้าว เงิน ยาสามัญประจำบ้าน มุ้ง ผ้ารองนั่ง ไฟฉาย สบง จีวร รองเท้า ฐูปหอม เนื้อสัตว์ เสื้อ หมอน

^๙ สัมภาษณ์ นายเนย กิ่งวัน,ปราษฎ์ชาวบ้านโนนหงส์ทอง, ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นางสุนันท์ ทิพย์จันทร์,สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลไร่น้อย, ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖.

สรุปได้ว่า การให้วัตถุทาน (อามิสทาน) ของชาวตำบลไร่น้อยนั้นเป็นส่วนมาก เพราะเป็นวัตถุทานที่หาได้ง่าย และเป็นของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน

รองลงมา คือ ธรรมทานได้แก่ การบวชชี-พราหมณ์ การฟังธรรมในวันธรรมสวนะ วันสำคัญทางพุทธศาสนา บุญประเพณี

๓.๔ ความเข้าใจในลักษณะของทาน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการให้ทานดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชน กล่าวถึง ลักษณะการให้ทานว่า ให้เป็นปัจจัย ให้เพื่อช่วยสังคม ให้ของที่สะอาด ให้แก่พระภิกษุ สามเณร ให้ด้วยมือตัวเอง ให้ตามกาลสมควร ให้ร่วมกับผู้อื่น

กลุ่มผู้สูงอายุ กล่าวถึง ลักษณะการให้ทานว่า บางคนให้ด้วยศรัทธา ให้เป็นปัจจัย ให้ร่วมกับผู้อื่น ให้ของที่สะอาด ให้ด้วยมือตัวเอง ให้โดยไม่เจาะจง ให้โดยไม่กระทบผู้อื่น ให้โดยเคารพ ให้คนอื่นถวายแทน ให้โดยนอบน้อม

กลุ่มพุทธศาสนิกชนทั่วไป กล่าวถึง ลักษณะการให้ทานว่า ให้ของที่สะอาด ให้เป็นปัจจัย ให้โดยเคารพ ให้คนอื่นถวายแทน ให้โดยนอบน้อม ให้เพื่อช่วยสังคม ให้ร่วมกับผู้อื่น ให้ด้วยมือตัวเอง

พุทธศาสนิกชนตำบลไร่น้อย ยึดหลักการทำบุญในลักษณะให้โดยเคารพ ให้ของที่สะอาด ส่วนใหญ่สถานที่ คือวัด ถวายเป็นสังฆทาน ปาฏิบุคคลิกทาน ไม่ได้ตร้อนตัวเองและผู้อื่น เคารพปฏิบัติาก

สรุปลักษณะการให้ทานของพุทธศาสนิกชนในตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มี ๒ ลักษณะ

๑. ให้ผู้อื่นทำแทน (ฝากซองไปทำบุญ)

๒. ทำกับมือตัวเอง ส่วนใหญ่ ให้ทานด้วยศรัทธา ให้ของที่สะอาด ให้โดยเคารพ ถวายเป็นสังฆทาน ให้ตามกาล

๓.๕ ความเข้าใจในจุดประสงค์การให้ทาน

การให้ทานอันมีจุดประสงค์ตามหลักของพุทธศาสนานั้นได้แก่ การไม่หวังผลตอบแทน ให้เพื่อส่วนรวม และให้เพื่อบูชาคุณ สำหรับการให้ทานของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป มีจุดประสงค์เพื่อหวังสิ่งตอบแทนในภพนี้ และต้องการมีชื่อเสียงในสังคม เพื่อจรรโลงพุทธศาสนาให้สืบไป^{๑๑} ควบคู่กับความเลื่อมใสในพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับจุดประสงค์การให้ทานดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชน ได้กล่าวถึงจุดประสงค์การให้ทานว่า ทานให้เพื่อหวังโชคลาภ เพื่อสงเคราะห์ เพื่อความสุข ต้องการไปเกิดในสวรรค์ เพื่อบำรุงพุทธศาสนา เพื่อความสบายใจ ตอบแทนบุญคุณ

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายเฉลิมพล หลวงพล, ผู้ช่วยกำนันตำบลไร่น้อย, ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖.

กลุ่มผู้สูงอายุ ได้กล่าวถึงจุดประสงค์การให้ทานว่าทำความดีใส่ตัว ต้องการบำรุงพุทธศาสนา สงเคราะห์ผู้อื่น หวังร่ำรวย เพื่อความสบายใจ ตอบแทนบุญคุณตอบแทนบุญคุณต้องการไปเกิดในสวรรค์ หวังความสุข

กลุ่มพุทธศาสนิกชนทั่วไป ได้กล่าวถึงจุดประสงค์การให้ทานว่าให้เพื่อสงเคราะห์ผู้อื่น ตอบแทนบุญคุณ ให้เพื่อความสบายใจ ต้องการบำรุงพุทธศาสนา ทำตามประเพณี หวังโชคลาภ ต้องการไปเกิดในสวรรค์

สรุปได้ว่า ส่วนใหญ่ต้องการไปเกิดในสวรรค์ เพื่อความสบายใจ ต้องการบำรุงพุทธศาสนา ตอบแทนบุญคุณ

รองลงมา หวังโชคลาภ ทำตามประเพณี หวังร่ำรวย ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ส่วนน้อย ทำเพื่อหวังภพหน้าสู่พระนิพพาน

๓.๖ สรุปความเข้าใจเกี่ยวกับทาน

การให้ทานของพุทธศาสนิกชนในตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานีมีการให้ทาน ๔ อย่างคือ

๑.การให้เพื่อชำระกิเลสคือความตระหนี่ในใจ

๒.การให้เพื่อตอบแทนคุณความดีเพื่อบูชาคุณ

๓.การให้เพื่อสงเคราะห์ เรียกว่า สังคหทาน

- สงเคราะห์ด้วยอามิส (อามิสสงคฺโท) ได้แก่การให้ปัจจัย๔มีเครื่องนุ่งห่มอาหารที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค

- สงเคราะห์ด้วยธรรม (ธมฺมสงคฺโท) ได้แก่การแนะนำสั่งสอนให้เขารู้สิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ ให้รู้การทำความดี

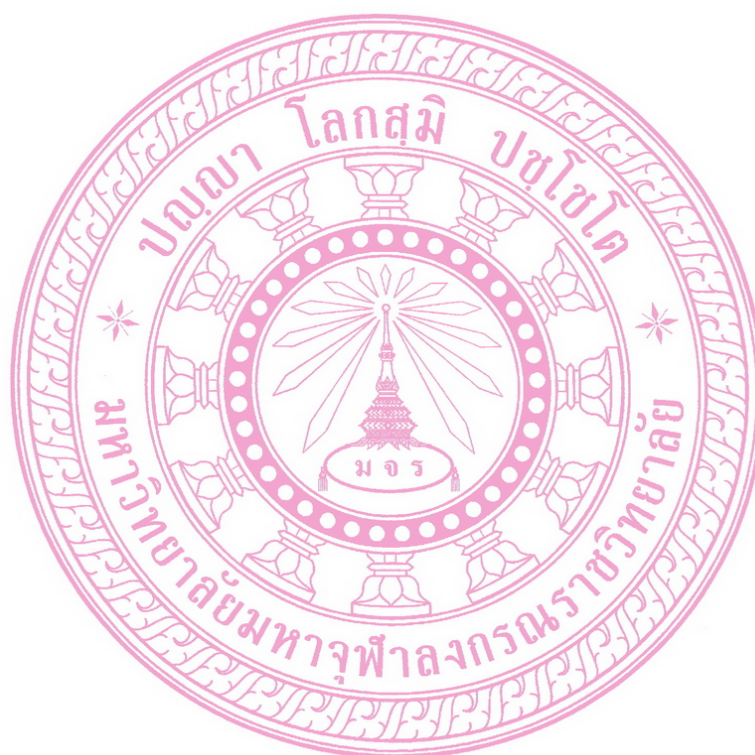
๔. การให้เพื่ออนุเคราะห์ เรียกว่า อนุคหทานหมายถึงการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนยากจนด้วยจิตเมตตาสงสารเมื่อเห็นเขาตกทุกข์ได้ยาก

๕. การให้เพื่อทำบุญการให้เพื่อทำบุญนี้เป็นลักษณะของการให้ทานอย่างหนึ่งเป็นการให้ที่มีลักษณะปรับปรุงจิตใจให้สูงขึ้นเป็นเครื่องมือในการกำจัดความเห็นแก่ตัวได้เป็นอย่างดี

การทำบุญของพุทธศาสนิกชนในตำบลไร่น้อย ในกลุ่มผู้สูงอายุ นิยมทำบุญ ๓วิธีคือการให้ทาน การรักษาศีลและ การภาวนา ถือว่าเป็นการทำบุญที่ทำได้ง่าย^{๑๒} การทำทานถือเป็นจุดเริ่มต้นของการทำความดีซึ่งเป็นวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนในตำบลไร่น้อยที่ทำกันสม่ำเสมอสิ่งที่เห็นทุกวันเป็นการทำบุญตักบาตรคือการนำอาหารไปใส่บาตรพระเณรที่ออกจากวัดมาบิณฑบาตในตอนเช้า คือเวลาประมาณ ๐๖.๐๐-๐๗.๐๐น. พระเณรจะออกมาบิณฑบาต หรือ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่ามาโปรดสัตว์อันหมายถึงการมาเพื่อให้ชาวบ้าน อาหารที่จะนำมาใส่บาตร มักจะจัดเตรียมอย่างดี คือ ข้าวที่หุงสุกใหม่กับข้าวที่จัดเตรียมให้พร้อม รวมทั้งของหวานและผลไม้ด้วย บางคนก็เตรียมดอกไม้ ธูป

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายป๋อง จันทร์ทอง, สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลไร่น้อย, ๑๑ มีนาคม

เทียน ด้วย เมื่อพระเณรมาถึง ชาวบ้านก็นิมนต์ให้ท่านหยุดและเปิดฝาบาตรออกชาวบ้านก็จะใส่ข้าวกับข้าว ขนม และผลไม้ลงไป ส่วนดอกไม้ ธูป เทียนก็จะถวายบนฝาบาตรที่ปิดบาตรแล้ว หรือใส่ยามที่พระเณรเตรียมมา พระก็จะให้ศีล ให้พร อุทิศส่วนกุศลไปให้เจ้ากรรมนายเวรหรือญาติพี่น้องที่ตายไปแล้ว อันเป็นการทำทานที่ปฏิบัติตลอดมา

บทที่ ๔

เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการบริจาทานทางพุทธศาสนา

การศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับการให้ทานของพุทธศาสนิกชนในตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ในบทนี้ ผู้วิจัยได้เสนอเนื้อหาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการบริจาทาน ทางพุทธศาสนา คือ เหตุปัจจัยทางความเชื่อของพุทธศาสนิกชน เหตุปัจจัยความศรัทธาตามหลักพุทธศาสนา เหตุปัจจัยเพื่อบูชาคุณ เหตุปัจจัยการบำเพ็ญกุศล เหตุปัจจัยสร้างบารมี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๔.๑ เหตุปัจจัยทางความเชื่อ

ปัจจัยทางความเชื่อของพุทธศาสนิกชน เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญและเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดการทำบุญบริจาทานทางพุทธศาสนา ทุกศาสนามีหลักคำสอนที่เป็นหัวใจเดียวกันทุกศาสนา คือ “การสอนให้คนทำความดี ละเว้นความชั่ว” แต่จะด้วยวิธีการหรือพิธีกรรมความเชื่อคือศาสนาพุทธมีหลักคำสอนและความเชื่อมากมาย ที่จะทำให้คนทำความดีเพื่อบรรลุสิ่งสูงสุดคือ นิพพาน ซึ่งความเชื่อนั้น ถูกถ่ายทอดโดยการสั่งสมสั่งสอน ชัดเขลา ผ่านประเพณี พิธีกรรม วิถีชีวิตจากสถาบันทางสังคม ทั้งการทำได้ดีทำชั่วได้ชั่ว วงจรของวิญญูสงสารหรือความเชื่อ ในเรื่องของชาตินี้ชาติหน้าทำให้ทุกคนตระหนักและต้องทำความดี โดยการรักษาศีล สมาธิทำบุญตักบาตรแล้วแต่กระแสนะสของบุคคล และสถานที่ว่าทำบุญด้วยอะไร เช่นไร อย่างไรจึงจะประสบผลดังเป้าหมายที่ต้องการ การทำบุญจึงเป็นสิ่งที่ถูกปลูกฝังให้กับสังคมไทยที่ว่าได้ชาวตำบลไร่น้อยเน้นการทำบุญ การบริจาททรัพย์สินเงินทองเพื่อก่อสร้างบำรุงพระศาสนาการนำของไปถวายพระสงฆ์ด้วยปัจจัย ๔

เชื่อว่าการทำบุญให้ทานอะไรก็ตามย่อมส่งผลถึงผู้ที่เราปรารถนาจะอุทิศส่วนกุศลให้ชาวไทยมอญส่วนใหญ่ปรารถนาจะนิพพาน โดนสังเกตจากคำอธิษฐานที่ว่า “นิพพาน ปัจจะโยโหตุ” ขอให้ปัจจัยสำเร็จพระนิพพานด้วย^๓

การทำทานเรียกแบบชาวบ้านว่า “ทำบุญ ทำทาน” หรือเรียกสั้นๆว่า “ทำบุญ” สาเหตุมาจากความคิดความเชื่อที่อยู่ในการกระทำนั้นซึ่งมีเหตุผลหลายประการ

ทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลไปยังบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วโดยอยู่บนฐานความเชื่อที่ว่า เป็นการรำลึกและระลึกถึงพระคุณของท่านเพื่อแสดงความกตัญญูกตเวทิตะเพราะการทำบุญเหมือนเป็นช่องทางเดียวที่จะสามารถสื่อไปยังผู้ที่ล่วงลับไปแล้วได้ด้วยว่าข้าวของเครื่องใช้ อาหาร ปัจจัยสิ่งของต่างๆที่เราทำบุญไปจะผ่านพระที่เป็นสื่อกลางเพื่อให้คนอีกโลกหนึ่งได้นำไปใช้เป็นต้น

ทำบุญเพื่อละกิเลสความเห็นแก่ตัว เพื่อขัดเกลาตัวเองให้รู้จักการเสียสละ เป็นทานแก่บุคคลอื่นเพื่อให้รู้จักการให้ละความตระหนี่ถี่เหนียว ทำบุญเพราะเชื่อในเรื่องชาตินี้ชาติหน้า^๔ ทำบุญในชาตินี้ไว้เพื่อว่าเกิดมาในชาติหน้าจะได้สบายไม่ลำบากมีทรัพย์สินเงินทองมีข้าวปลาอาหารที่อุดมสมบูรณ์ ทำบุญเพื่อตายแล้วจะได้ขึ้นสวรรค์เพราะดูจากนิทานหรือเรื่องเล่า แล้วก็มีคำสอนที่บอกเอาไว้ว่าบุญอย่างนี้เช่นนี้จะได้อัปสวรรค์ชั้นโน้นชั้นนี้คนจึงทำบุญ

^๓ สัมภาษณ์ นายพนาวัน โปธิ์พรหม, ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖.

^๔ สัมภาษณ์ ทองอินทร์ สายวัน, สรรวัตรกำนันตำบลไร่น้อย, ๒๐ เมษายน ๒๕๕๖.

ทำบุญเพื่อสร้างเสริมบารมีให้กับตนเองเพราะบางคนเชื่อว่าการทำบุญเหมือนเป็นการบ่งบอกฐานะทางการเงินของตัวเองว่าถ้ารวยมากก็ต้องทำบุญที่ละหลายๆ บริจาคโน่นบริจาคนี่แต่ไม่ได้เข้าใจถึงแก่นแท้ของการทำบุญถึงการเป็นชาวพุทธที่ดี^๕

ทำบุญเพื่อชดใช้กรรม กับสิ่งที่ได้ทำผิดมา เช่น เคยตั้งห้องแล้วไปทำแท้งก็ทำบุญตักบาตรถวายสังฆทานเพื่อชดใช้กรรมนั้นและชะล้างจิตใจให้ดีขึ้น^๖

ทำเพื่อสะเดาะเคราะห์ เพราะอาจจะไปเจอเรื่องที่ไม่ดีหรือหมอดูทักว่าอยู่ในเคราะห์ให้ระวังตัวแล้วแก้เคล็ดด้วยการทำบุญเพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์ให้เรื่องเลวร้ายต่างๆออกไปจากตัวของเรา เช่นการบริจาคโลงการถวายสังฆทาน^๗

ทำบุญเพื่อแก้บน เช่นบนว่าขอให้ได้ทำงานเพื่อความมั่นใจมากขึ้นในการที่จะไปสมัครงานว่ายังไงก็บนบานสิ่งศักดิ์สิทธิ์เอาไว้แล้วเหมือนเป็นการสร้างความมั่นใจ และมีความเชื่อว่าการทำบุญที่ทำบุญแล้วได้บุญมากคือ -การสร้างพระพุทธรูป คือการสร้างพระพุทธรูปการสร้างพระธรรม คือการสร้างพระไตรปิฎก และพระอภิธรรม-การสร้างพระสงฆ์ คือการบวชพระจึงมาแก้บนถือเป็นการรักษาสังขะของตัวเอง^๘

ทำบุญเพื่อความสบายการให้ คือยิ่งให้ก็ยิ่งได้ยิ่งให้คุณธรรมจะยิ่งเพิ่มพูน การให้เป็นการสร้างความดีที่ง่ายที่สุดและส่งผลดีให้กับชีวิตอย่างมากมายมหาศาล จะทำให้เป็นผู้มีชีวิตที่อุดมสมบูรณ์ ประสบแต่ความสุขความสำเร็จตลอดไป การให้ที่จะให้ได้ผลเต็มทีนั้น ผู้ให้ต้องเอาชนะใจตนเองให้ได้เสียก่อน ต้องขจัดความตระหนี่ออกจากใจแล้วให้ด้วยความปลื้มปิติยินดี มีใจเลื่อมใส มีความบริสุทธิ์ใจ ทั้งเวลาก่อนจะให้ขณะให้ และหลังจากให้ก็หมั่นตามระลึกนึกถึงบุญ บุญนั้นจะไปตั้งคุณมหาสมบัติและชำระใจให้ผ่องใส ใจที่ผ่องใสเท่านั้นเป็นใจที่เหมาะสมแก่การเจริญสมาธิภาวนา ทำให้เราได้เข้าถึงพระรัตนตรัยภายในและความสุขความสบายใจอิมบุญที่แท้จริงเป็นต้น^๙

ทำบุญให้กับเจ้ากรรมนายเวรเพราะมีความเชื่อว่า บางครั้งเกิดเรื่องหรือความไม่สบายใจใดๆ นั้นเป็นผลมาจากการลงโทษของเจ้ากรรมนายเวร^{๑๐} ทำบุญให้กับคนที่มีชีวิตอยู่เพราะเชื่อว่า บุญนั้นไม่จำเป็นต้องทำให้กับคนที่ตายไปแล้วเท่านั้นเพราะคนที่ยังอยู่ ผลบุญก็จะช่วยส่งเสริมในเรื่องของการใช้ชีวิตประจำวันได้ทำบุญเพราะจิตศรัทธาหลักอีกอย่างของการทำบุญนั้นคือการกระทำที่ไม่ทำให้ตัวเองและคนที่ได้รับการกระทำที่เราทำนั้นต้องเดือดร้อนเพราะจิตศรัทธาและเคารพในพระพุทธรูปศาสนา การทำบุญเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดมายังรุ่นต่อรุ่น จะเห็นได้จากบ้านที่มีคนแก่คนเฒ่าแล้วมีลูกหลานที่เป็นเด็กเล็กๆอยู่ด้วยปู่ย่าตายายมักจะสั่งสอนให้เด็กๆตื่นขึ้นมาเพื่อตักบาตรกราบไหว้พระภิกษุสงฆ์เพื่อถือเป็นสิริมงคลแก่ซึ่งการกระทำนี้ยังสอนให้เด็กมีจิตใจอ่อนโยน อ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่เพราะการกระทำมันจะขัดและน้อมใจให้ดีไปเอง โดยการเรียนรู้ การปฏิบัติในแต่ละครั้งหรือเมื่อถึงวันสำคัญต่างๆทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา มาฆบูชา และอื่นๆ ก็จะไปตักบาตรลานไปวัด ซึ่งการไปวัดก็จะมีผลพลอย

^๕ สัมภาษณ์ นายบรรจง คุณพงษ์, สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลไทรน้อย, ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖,

^๖ สัมภาษณ์ นายหนูป่วน วงศาเคน, สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลไทรน้อย, ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖.

^๗ สัมภาษณ์ นายสมเด็ด กิ่งวัน, สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลไทรน้อย, ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖.

^๘ สัมภาษณ์ นายบัวทอง นามผลดี, สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลไทรน้อย, ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖,

^๙ สัมภาษณ์ นายถวิล ลินลิโก, สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลไทรน้อย, ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นางประภาศรี สายงาม, สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลไทรน้อย, ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖.

ได้จากวัด คือจากสถานที่เองเพราะวัดเป็นตัวแทนของความเป็นชาวพุทธอย่างชัดเจนทั้งภาพวาดตามฝาผนัง และพิธีกรรมในเทศกาลวันสำคัญต่างๆในอดีตว่าวันสำคัญนั้นๆมีประวัติเป็นมาควบคู่กับวิถีพุทธอย่างไร

การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่ถือปฏิบัติเพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้ซึมซับ รู้จัก สัมผัส กับ ความสงบวัด เห็นความสำคัญของศาสนาให้ความเคารพ ต่อศาสนาโดยการสั่งสอนของคุณตาคุณยาย การฟังเทศน์ฟังธรรมจากพระสงฆ์ ที่เหมือนรื้อเล่าถึงตำนานของความสำคัญของวันนั้น เพื่อให้ พุทธศาสนิกชนได้รำลึกไปถึงวันสำคัญนั้นอีกครั้งเป็นการบ่มเพาะให้ทราบถึงหน้าที่ของการเป็น พุทธศาสนิกชนที่ดีการจะกระทำสิ่งที่เรียกว่า “บุญ” สำหรับชาวพุทธเรานั้นสามารถทำได้ทุกวันไม่ จำกัว่าต้องถึงเทศกาลหรือเป็นวันสำคัญทางศาสนาเท่านั้นถึงจะแสดงความเป็นชาวพุทธได้ เช่นวัน พระที่เดือนหนึ่งมีถึง ๔ ครั้งเป็นกิจกรรมที่ไม่เป็นเทศกาลสากลทั่วไป แต่ชาวบ้านก็จะไปวัดไปทำบุญ ถือเอาวันนี้เป็นวันสำคัญทางศาสนาเป็นการสร้างกิจกรรมที่ดีให้เป็นวิถีของชาวพุทธได้เช่นกันเหมือน เป็นวันนัดเจอเพื่อนฝูงคนของเฒ่าคนแก่มาอนุโมทนาบุญด้วยกัน

การทำบุญในชีวิตประจำวันของพุทธศาสนิกชนตำบลไทรน้อย สามารถทำได้ ไม่มีวันหยุด เช่น การทำบุญตักบาตรพระในตอนเช้าการให้ทานทำบุญทำทานกับคนที่ลำบาก การไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เรื่องของการไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตนี้ เวลาที่เราทานอาหารที่เป็นเนื้อสัตว์นี้เราควรตัดหรือสั่งเท่าที่เรากิน เท่านั้น เพราะหากเราสั่งมาเยอะแล้วกินไม่หมดก็บาปเสียตายชีวิตสัตว์ กินทิ้งกินขว้างเพราะถึงสัตว์ มันจะเกิดมาเพื่อเป็นอาหารให้กับเรา แต่ถ้าเรากินมันไม่หมดมันก็ตายเปล่า แล้วสัตว์มันก็หนึ่งชีวิต รัก ชีวิตเหมือนเราทุกอย่างถึงจะเล็กน้อยแต่ด้วยใจที่บริสุทธิ์ผลก็มันก็ยิ่งใหญ่อ

การทำบุญเป็นเรื่องของความเชื่อเพราะคนเราต่างจิตต่างใจต่างใจ ทำบุญมากทำบุญน้อย ขึ้นอยู่กับความเชื่อของแต่ละคนบริบทแวดล้อมที่อยู่ที่อยู่ที่อยู่ให้คนทำความดี ฉะนั้นการทำบุญ เป็นสิ่งที่ดีถ้าการกระทำให้มาได้ซึ่งสิ่งนั้น เพื่อเป็นประโยชน์และไม่มีใครเดือดร้อน และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ที่จิตใจของผู้ที่ทำบุญนั้น ในอีกด้านหนึ่งบาปบุญคุณโทษเป็นสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้ ว่ามีจริงหรือไม่คนที่ทำกรรมชั่วแล้วไม่ได้รับความชั่วก็มีอยู่ทั่วไปแต่สิ่งที่ทำให้บาปบุญคุณโทษดำรงอยู่ ได้ก็เพราะความเชื่อการตัดสินใจที่เรียกว่าผิดชอบชั่วดีโดยสามัญสำนึกของการเกิดมาเป็นคน แล้วถูก สั่งสอนครอบงำโดยสถาบันทางสังคม มันทำให้เรารู้แล้วเข้าใจในการทำความดีความชั่ว

จากการสัมภาษณ์เหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดการบริจาคทาน ในเขตพื้นที่ ตำบลไทรน้อย อำเภอ เมือง จังหวัดอุบลราชธานี

กลุ่มผู้นำชุมชน ให้เหตุผลความเชื่อในทางพุทธศาสนาของชาวตำบลไทรน้อยเชื่อ เพราะ เลื่อมใสในพระพุทธรูปศาสนา เป็นทางนำผลบุญไปสู่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ชัดเกล้าความไม่ เป็นมงคลในชีวิต เชื่อเรื่องภพนี้และภพหน้า ชดใช้กรรม เสียดาเคราะห์

กลุ่มผู้สูงอายุ ให้เหตุผลความเชื่อในทางพุทธศาสนาของชาวตำบลไทรน้อยเชื่อเพราะ ชัดเกล้าความไม่ เป็นมงคลในชีวิต เสียดาเคราะห์ เป็นทางนำผลบุญไปสู่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เชื่อเรื่องภพนี้และภพหน้า

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายสมบัติ ชำนาญเวช,สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลไทรน้อย,

กลุ่มพุทธศาสนิกชนทั่วไป ให้เหตุผลความเชื่อในทางพุทธศาสนาของชาวตำบลไร่น้อยเชื่อเพราะ เชื่อเรื่องภพนี้และภพหน้า สะเดาะเคราะห์ ชัดเกล้าความไม่เป็นมงคลในชีวิต
สรุปได้ว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ ให้ความหมายของความเชื่อในทางพุทธศาสนา เพราะ เชื่อเรื่องภพนี้และภพหน้า สะเดาะเคราะห์ ชัดเกล้าความไม่เป็นมงคลในชีวิต
รองลงมา สะเดาะเคราะห์ เป็นทางนำผลบุญไปสู่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว

๔.๒ เหตุปัจจัยความศรัทธา

ความศรัทธาตามหลักพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในหลักกาลามสูตร ดังที่ปรากฏใน เกสปุตตสูตร อังคุตตรนิกายติกนิบาต แต่คนส่วนมากมักจะเรียกว่ากาลามสูตรซึ่งเป็นพระสูตรสำคัญ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า

๑. อย่าเพิ่งรีบเชื่อเพียงเพราะฟังตามกันมา (มานุสสเวน)
๒. อย่าเพิ่งรีบเชื่อเพียงเพราะถือสืบๆกันมา (มาปรมปราย)
๓. อย่าเพิ่งรีบเชื่อเพียงเพราะเล่าลือ (มาอิตทิกิราย)
๔. อย่าเพิ่งรีบเชื่อเพียงเพราะอ้างตำราหรือคัมภีร์ (มาปิฎกสมปทาเนน)
๕. อย่าเพิ่งรีบเชื่อเพียงเพราะตรรก (มาตกุกเหตุ)
๖. อย่าเพิ่งรีบเชื่อเพียงเพราะคาดคะเน (มานยเหตุ)
๗. อย่าเพิ่งรีบเชื่อเพียงเพราะตรึกตามอาการ(มาอาการปริวิตกเกน)
๘. อย่าเพิ่งรีบเชื่อเพียงเพราะเข้ากันได้กับความเห็นของตน (มาทิฏฐินิขมานกขนติยา)
๙. อย่าเพิ่งรีบเชื่อเพียงเพราะผู้พูดสมควรเชื่อได้ (มาภพพुरुปัตาย)
๑๐. อย่าเพิ่งรีบเชื่อเพียงเพราะนับถือว่ามีคุณเป็นครูของเรา (มาสมโณ โนครุ)^{๑๒}

เมื่อใดท่านทั้งหลาย รู้ด้วยตนเองว่า สิ่งเหล่านั้นเป็นอกุศล มีโทษ ผู้รู้ดีเตียน ไม่เป็นประโยชน์ เมื่อนั้น ท่านทั้งหลายควรละสิ่งเหล่านั้นเสียแต่ในกรณีตรงกันข้าม เมื่อใดท่านทั้งหลายรู้ด้วยตนเองว่า สิ่งเหล่านี้เป็นกุศลไม่มีโทษ ผู้รู้สรรเสริญ เป็นประโยชน์ เมื่อนั้นท่านทั้งหลายควรปฏิบัติสิ่งเหล่านั้น ”

จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าเริ่มการสอนไม่ใช่ยัดเยียดให้เขาเชื่อ ยัดเยียดให้เขานับถือแต่เป็นการสอนให้เห็นข้อเท็จจริงและรู้จักพิจารณาด้วยปัญญาของตนเองความเชื่อ ที่ไม่ควรสมาทานถือเอา

๑. นัตถิกิฏฐิ คือผู้มีความเห็นว่าไม่มี ปฏิเสธเรื่องบุญ บาปทานที่ให้แล้วไม่มีผล ยัญที่บูชาแล้วไม่มีผล การเช่นสรวงก็ไม่มีผลผลวิบากแห่งกรรมที่ทำดีทำชั่วก็ไม่มี โลกนี้ไม่มี โลกหน้าไม่มีมารดา ไม่มีคุณบิดาไม่มีคุณเป็นต้น

๒. อภิรียทิฏฐิคือผู้ที่มีความเห็นว่า สัตว์ทั้งหลายที่กำลังได้รับความลำบากหรือความสบายก็ตามไม่ได้อาศัยเหตุใดๆให้เกิดขึ้นเลยเป็นไปเองทั้งนั้น

๓. อเหตุกทิฏฐิคือผู้ที่มีความเห็น"ปฏิเสธเหตุ"ไม่เชื่อว่ากรรมดีหรือกรรมชั่วที่สัตว์ทั้งหลายได้กระทำกันอยู่ทุกวันนี้จะเป็นเหตุให้เกิดผลได้

^{๑๒}อง.ติก. (บาลี) ๒๐/๕๐๕/๒๑๒

ทิวณิที่ควรรสมาทานถือเอา

๑. **อัตถิกทิวณิ** คือ ผู้ที่มีความเห็นว่า บาป บุญ คุณ โทษ มีจริง ทานที่ให้แล้วก็มีผลยัญที่บูชาแล้วก็มีผลทานเช่นสรวงก็มีผลผลวิบากแห่งกรรมที่บุคคลทำดีหรือทำชั่วก็มีอยู่เป็นต้น

๒. **กิริยทิวณิ** คือ ผู้ที่มีความเห็นว่าสัตว์ทั้งหลายที่ได้รับความลำบากได้รับความลำบากต่างๆ ย่อมอาศัยเหตุปัจจัยเกิดขึ้นไม่ได้เกิดขึ้นเอง

๓. **เหตุกทิวณิ** คือ สรรพสัตว์ทั้งหลายที่กำลังเป็นไปอยู่ มีเหตุหน้า เหตุหนุนเหตุเนื่องอยู่เบื้องหลัง ไม่ปฏิเสธเหตุ และเชื่อว่า กรรมดีหรือกรรมชั่วที่สัตว์ทั้งหลายทำกันอยู่จะเป็นเหตุให้เกิดผล ได้รับความบริสุทธิ์ของสัตว์ทั้งหลายมีเหตุมีปัจจัย

สรุปหลักความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ศรัทธาหรือความเชื่อ ถือว่า มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตเป็นอย่างมากไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดก็ตามเพราะถ้าหากเราเชื่อในสิ่งที่ถูกต้องก็จะเป็นปัจจัยนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติไปในทางที่ถูกต้องแต่ในทางกลับกันถ้าหากเราเชื่อในทางที่ผิดมันก็เป็นปัจจัยนำเราไปสู่การประพฤติปฏิบัติไปในทางที่ไม่ดีได้เช่นกัน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ถ้าหากว่าบุคคลถือเอาความเห็นของนัตถิกทิวณิ อกิริยทิวณิ และเหตุกทิวณิทิวณิทั้งสามนี้พระพุทธองค์ตรัสว่าพวกเขาเหล่านี้ย่อมจักเวียนกุศลธรรม ๓ ประการได้แก่

๑. กายสุจริต
๒. วาจสุจริต
๓. มโนสุจริต

สำหรับคนสามัญทั่วไป ศรัทธาเป็นธรรมขั้นต้นที่สำคัญยิ่ง เป็นอุปกณ์ชักนำให้เดินหน้าต่อไป เมื่อใช้ถูกต้องจึงเป็นการเริ่มต้นที่ดี ทำให้การก้าวหน้าไปสู่จุดหมายได้ผลรวดเร็วขึ้น ศรัทธาพุทธธรรม มีเหตุผลเป็นฐานรองรับ มีปัญญาคอยควบคุม ก็สามารถแก้ไขให้ถูกต้องได้

จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูล ความศรัทธาในทางพุทธศาสนาในปัจจุบันดังนี้ กลุ่มผู้นำชุมชน ให้เหตุผลความศรัทธาในทางพุทธศาสนาของชาวตำบลไรร้อยศรัทธาเพราะ เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ปฏิบัติจริงและมีผลจริง เป็นสัจธรรม เป็นแสงสว่างให้ชีวิตเป็นที่พึ่งทางใจ^{๑๓}

กลุ่มผู้สูงอายุ ให้เหตุผลความศรัทธาในทางพุทธศาสนาของชาวตำบลไรร้อยศรัทธาเพราะ เป็นศาสนาประจำชาติ สืบทอดจากบรรพบุรุษ ศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา เป็นที่พึ่งทางใจ เป็นทางพ้นทุกข์ เป็นสัจจะธรรม เชื่อในคำสอนทางพุทธศาสนาที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว^{๑๔}

กลุ่มพุทธศาสนิกชนทั่วไป ให้เหตุผลความศรัทธาในทางพุทธศาสนาของชาวตำบลไรร้อยศรัทธาเพราะ เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา เป็นแสงสว่างให้ชีวิต สืบทอดจากบรรพบุรุษเป็นที่พึ่งทางใจ^{๑๕}

สรุปได้ว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ ให้ความหมายของความศรัทธาในทางพุทธศาสนาเพราะ ความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา เป็นที่พึ่งทางใจ เป็นสัจจะธรรม รองลงมา สืบทอดจากบรรพบุรุษ ปฏิบัติจริงและมีผลจริง เป็นแสงสว่างให้ชีวิต

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายทองใส ช่างมณี,สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลไรร้อย, ๑ เมษายน ๒๕๕๖.

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายธงชัย ทองศรี,สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลไรร้อย, ๑ เมษายน ๒๕๕๖.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นางเจริญ จารุกขมูล,สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลไรร้อย, ๑ เมษายน ๒๕๕๖.

๔.๓ เหตุปัจจัยเพื่อบูชาคุณ

การบูชาคุณ คือการกตัญญูรู้คุณที่คนอื่นทำไว้แล้ว ไม่ว่าจะอยู่ในระดับใด ความกตัญญูย่อมเป็นพื้นฐานของความดีทั้งนั้น เพราะเมื่อเรามีความกตัญญูเป็นพื้นฐานแห่งจิตใจแล้ว คุณความดีทั้งหลายเหล่านี้ก็จะไหลไปรวมตัวกันที่คนดีมีคุณธรรมนั้นด้วยดี ฉะนั้น คนที่ตีความกตัญญูถูกต้องที่จึงเป็นคนที่ดีๆหรือสังคมต่างมุ่งหวังหรือต้องการ เพราะเป็นที่รักเคารพของสังคมเมื่อมีแต่ความรักและความเคารพในสังคมใด สังคมนั้นก็จะมีแต่ความสุขใจ เบิกบานใจ ที่เกลียดก็หาย ที่หน่ายก็หมด บุญวาสนาก็มา พระพุทธองค์จึงจัดว่าเป็นมงคลยิ่ง คุณของท่านผู้มีพระคุณแก่เรา เช่น บิดา มารดา ครู อาจารย์ ขาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และธรรมชาติของสิ่งแวดล้อม

จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูล เหตุปัจจัยเพื่อบูชาคุณในทางพุทธศาสนาในปัจจุบันดังนี้^{๑๖}

กลุ่มผู้นำชุมชน ให้เหตุปัจจัยเพื่อบูชาคุณในทางพุทธศาสนาของชาวตำบลไรร้อยปัจจัยเพื่อบูชาคุณคือ เป็นศาสดาในพระพุทธศาสนา เป็นผู้ปฏิบัติจริงและมีผลจริง เป็นที่พึ่งทางใจและทางกาย

กลุ่มผู้สูงอายุ ให้เหตุปัจจัยเพื่อบูชาคุณในทางพุทธศาสนาของชาวตำบลไรร้อยปัจจัยเพื่อบูชาคุณคือ เป็นที่พึ่งทางใจและทางกาย เป็นผู้หลุดให้พ้นจากทุกข์ เป็นครูผู้ให้ปัญญา เป็นผู้ปฏิบัติจริงและมีผลจริง

กลุ่มพุทธศาสนิกชนทั่วไป ให้เหตุปัจจัยเพื่อบูชาคุณในทางพุทธศาสนาของชาวตำบลไรร้อยปัจจัยเพื่อบูชาคุณเป็นที่พึ่งทางใจและทางกาย เป็นครูผู้ให้ปัญญาผู้ปฏิบัติจริงและมีผลจริง

สรุปได้ว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ ให้เหตุปัจจัยเพื่อบูชาคุณในทางพุทธศาสนาเพราะ เป็นที่พึ่งทางใจและกาย เป็นผู้ปฏิบัติจริงและมีผลจริงจึงทำให้ทุกคนมุ่งเพื่อที่จะไม่เป็นหนี้คือการทดแทนหรือบูชาคุณ โดยการให้ทานหรือการบริจาคแก่หน่วยงานหรือองค์กร การบูชาคุณถือว่าเป็นเรื่องสำคัญทางจิตใจของพุทธศาสนิกชน รองลงมา คือคนที่ให้ความรู้เป็นครูผู้ให้ปัญญา เป็นผู้ให้พ้นจากทุกข์ทั้งปวง ก็โดยการให้ทาน

๔.๔ เหตุปัจจัยการบำเพ็ญกุศล

การบำเพ็ญกุศล ในศาสนาพิธีต่าง ๆ ช่วยทำให้ความศรัทธาต่อพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนมีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น เป็นสิ่งย้ำเตือนใจให้ระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัยได้อย่างดีเยี่ยมจึงเป็นระเบียบแบบแผนอันดีงามไว้คู่กับพระพุทธศาสนาตลอดไป ในพระพุทธศาสนาแบ่งการบำเพ็ญกุศลในศาสนาพิธีออกเป็น ๔ หมวดใหญ่

๑. กุศลพิธี เป็นพิธีที่เกี่ยวข้องกับการอบรมความดีงามทางพระพุทธศาสนา เช่น การรักษาศีล เป็นต้น

๒. บุญพิธี เป็นพิธีทำบุญเนื่องด้วยประเพณีการดำเนินชีวิตของคนทั่วไป มีบุญมงคลและอวมงคล เช่นบุญขึ้นบ้านใหม่ บุญหน้าศพ เป็นต้น

๓. ทานพิธี เป็นพิธีถวายทานต่างๆ เช่น ถวายสังฆทาน เครื่องนุ่งห่ม ยารักษา

^{๑๖} สัมภาษณ์ นายสรุพงษ์ สายกนก, นายวินัย อัมบุญ, นายประไพ มุขธรรม, นายอุทัย แก้วกำไร, ๒๓ เมษายน ๒๕๕๖.

โรค เป็นต้น

๔. ปกิณกะพิธีเป็นพิธีเบ็ดเตล็ดได้แก่การอาราธนาศีล การประเคนของพระ เป็นต้น เฉพาะพิธีที่สำคัญ ๆอันเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของชาวพุทธ

การตักบาตรต้องเตรียมใจให้ผ่องใสเป็นกุศล เปี่ยมด้วยความเต็มใจบุญจะได้บังเกิดขึ้นเมื่อใส่บาตรเสร็จแล้วนิยมทำการกรวดน้ำ เพื่ออุทิศส่วนกุศลผลบุญแก่ผู้อื่นอันเป็นที่รักด้วย ช่วยทำให้เกิดความอึดเอิบใจ เป็นสุขให้แก่ผู้ปฏิบัติ การถวายวัตถุที่ควรเป็นทานแก่สงฆ์มิได้เจาะจงแก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง หากถวายเจาะจงเฉพาะรูปเรียกว่า "ปาฏิบุคลิกทาน" ไม่ต้องมีพิธีกรรมในการถวาย ส่วนสังฆทานนั้นเป็นการถวายให้สงฆ์ ไม่เจาะจง จึงมีพิธีกรรมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยโดยเฉพาะการถวายและการอนุโมทนา การบำเพ็ญทานทานมีแบบแผนมาแต่ครั้งพุทธกาลผู้รับจะเป็นภิกษุหรือสามเณร หรือพระสังฆเถระ ผู้ถวายต้องตั้งใจต่อพระอริยะสงฆ์ คือ อุทิศถวายเป็นสงฆ์พิธีเหล่านี้เป็นเบื้องต้นของการบำเพ็ญกุศลของพุทธศาสนิกชน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูล เหตุปัจจัยการบำเพ็ญกุศลในทางพุทธศาสนาในปัจจุบันดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชน ให้เหตุปัจจัยการบำเพ็ญกุศลในทางพุทธศาสนาของชาวตำบลไรร้อยปัจจัยการบำเพ็ญกุศล คือ ต้องการเป็นเสถียรในภพหน้า อุทิศให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว ให้เจ้ากรรมนายเวร สร้างความดีให้สังคม เสริมศรัทธาให้ตัวเอง ต้องการไปเกิดในสวรรค์

กลุ่มผู้สูงอายุ ให้เหตุปัจจัยการบำเพ็ญกุศลในทางพุทธศาสนาของชาวตำบลไรร้อยเหตุปัจจัยการบำเพ็ญกุศลคือ ต้องการไปเกิดในสวรรค์ อุทิศให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว ให้พ้นจากทุกข์ ต้องการเป็นเสถียรในภพหน้า

กลุ่มพุทธศาสนิกชนทั่วไป ให้เหตุปัจจัยการบำเพ็ญกุศลในทางพุทธศาสนาของชาวตำบลไรร้อยเหตุปัจจัยการบำเพ็ญกุศลอุทิศให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว ต้องการไปเกิดในสวรรค์ เสริมศรัทธาให้ตัวเอง สร้างความดีให้สังคม

สรุปได้ว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ ให้เหตุปัจจัยการบำเพ็ญกุศลในทางพุทธศาสนาเพราะต้องการไปเกิดในสวรรค์ อุทิศให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว

รองลงมา เสริมศรัทธาให้ตัวเอง สร้างความดีให้สังคม ให้พ้นจากทุกข์

๔.๕ เหตุปัจจัยสร้างบารมี

คำว่า 'บารมี' ตามพจนานุกรมบารมี แปลว่าคุณความดีที่ได้บำเพ็ญมายิ่งใหญ่มีความสามารถสูง เก่ง ดี บุคคลผู้ที่เป็นใหญ่ คหบดี เศรษฐีทั้งหลายเชื่อว่าได้สร้างบุญบารมีมาแต่ชาติปางก่อนหรือในภพที่แล้ว เกิดมาชาตินี้จึงมั่งมี อีกประการหนึ่งเกิดจากการได้บริจาคทานให้แก่คน หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ อันเป็นการสร้างบารมี จึงทำให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป เรียกว่าชื่อก็กี่ปรากฏ ยศก็เลื่อนหาวิธีการสร้างบารมีด้วยมงคลชีวิต ตามหลักราชธรรม ๑๐ ประการ^{๑๗} ดังนี้

^{๑๗}พ.ช. (ไทย)๒๘/๒๔๐/๘๖

๑. การไม่คบคนพาล ท่านว่าลักษณะของคนพาลมี ๓ ประการคือ

๑. คิดชั่วคือการมีจิตคิดอยากได้ในทางทุจริต มีความพยาบาท และมีจลาภิยาสัตว์ คือ เห็นผิดเป็นชอบ
๒. พูดชั่ว คือคำพูดที่ประกอบไปด้วยวจีทุจริตเช่น พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ และพูดเพื่อเจ้อ
๓. ทำชั่ว คือทำอะไรที่ประกอบด้วยกายทุจริตเช่น การฆ่าสัตว์ลักขโมย ฉ้อโกง ฉุดคร่าอนาจาร ประพฤติผิดในกาม

รูปแบบของคนพาล มีข้อควรสังเกตดังนี้ คือ

๑. ชอบแนะนำไปในทางที่ผิดหรือที่ไม่ควรแนะนำ อาทิเช่น แนะนำให้ไปเล่นการพนัน ให้ไปลักขโมย ให้กินยาบ้าให้เสพยา ชวนไปฉุดคร่าอนาจาร เป็นต้น เหล่านี้ถือว่าเป็นพาล
๒. ชอบทำในสิ่งที่ไม่ใช่ธุระ อาทิเช่น ไม่ทำงานตามหน้าที่ของตนให้เรียบร้อยแต่กลับชอบจะไปก้าวก่ายอยู่กับหน้าที่การงานของผู้อื่น หรือไปจับผิดเพื่อนร่วมงานแกล้ง ยุยง นินทาว่าร้ายกันและกัน เป็นต้น
๓. ชอบทำผิดโดยเห็นสิ่งผิดเป็นของดี อาทิเช่น การสูบบุหรี่ได้เป็นฮีโร่ เห็นคนที่ซื่อสัตย์เป็นคนโง่ไม่กินตามน้ำ ชอบรับสินบน ทุจริตในหน้าที่ หรือช่วยพวกพ้องให้พ้นจากความผิด เป็นต้น
๔. จะโกรธเคืองเมื่อพูดเตือน อาทิเช่น การเตือนเรื่องการเที่ยวเตร่เตือนเรื่องการดื่มเหล้า กลับบ้านดึก เตือนเรื่องการคบเพื่อน เป็นต้นคนพวกนี้จะโกรธเมื่อได้รับการตักเตือน และไม่รับฟัง
๕. ไม่มีระเบียบวินัย อาทิเช่น ไม่เข้าคิวตามลำดับก่อนหลัง แต่ชอบแซงคิวอย่างหน้าด้านๆ ทั้งขยะลงคลองหรือข้างทาง ไม่เคารพกฎหมายของบ้านเมือง หรือของท้องถิ่น เป็นต้น

๒. การคบบัณฑิต บัณฑิต หมายถึงผู้ทรงความรู้ มีปัญญา มีจิตใจที่งามและมีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง รู้ดีรู้ชั่ว (ไม่ใช่คนที่จับปริญญานี้โดยนัยมีลักษณะดังนี้คือ

๑. เป็นคนคิดดี คือการไม่คิดละโมภ ไม่พยาบาทปองร้ายใคร รู้จักให้อภัยเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ ความกตัญญูรู้คุณ เป็นต้น
๒. เป็นคนพูดดี คือวจีสุจริตพูดจริง ทำจริงไม่โกหก ไม่พูดหยาบ ถากถาง นินทาว่าร้าย
๓. เป็นคนทำดีคือทำอาชีพสุจริต มีเมตตา ทำทานเป็นปกตินิสัย อยู่ในศีลธรรม ทำสมาธิภาวนา

รูปแบบของบัณฑิต มีข้อควรสังเกตคือ

๑. ชอบชักนำในทางที่ถูกที่ควร อาทิเช่นการชักนำให้เลิกทำในสิ่งที่ผิด ตักเตือนให้ทำความดีอย่างเช่นให้เลิกเล่นการพนัน เป็นต้น
๒. ชอบทำในสิ่งที่เป็นธุระ อาทิเช่นการทำหน้าที่ของตนให้ลุล่วง และใช้เวลาที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ไม่ก้าวก่ายเรื่องของคนอื่นเว้นแต่จะได้รับการร้องขอ
๓. ชอบทำและแนะนำสิ่งที่ดีที่ควร อาทิเช่นการพูดและทำอย่างตรงไปตรงมา แนะนำการทำทานที่ถูกต้อง ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อคนอื่น
๔. รับผิดชอบ ไม่โกรธ อาทิเช่นเมื่อมีคนมาว่ากล่าวก็ไม่ถือโทษ หรือโกรธ หรือทำอวดดี

แต่จะรับฟังแล้วนำไปพิจารณาโดยยุติธรรม แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุง

๕. รู้ระเบียบกฎกติกาบรรยาที่ดี อาทิเช่นการรักษาระเบียบวินัยขององค์กรเพื่อให้หมู่คณะมีความเป็นระเบียบ และการดำเนินงานไม่สับสน หรือการรักษาความสะอาดปฏิบัติ และเคารพกฎของสถานที่ ไม่ทำตามอำเภอใจ

๓. การบูชาบุคคลที่ควรบูชา การบูชา คือการแสดงความเคารพบุคคลที่เรานับถือ ยกย่อง เลื่อมใสในบุคคลคนนั้นซึ่งการบูชาแบ่งออกเป็น ๒ อย่างคือ

๑. อามิสบูชา คือการบูชาด้วยสิ่งของเช่น การนำเงินให้พ่อแม่ไว้ใช้จ่ายหรือมอบทรัพย์สินให้พ่อแม่ หรือการนำดอกไม้ธูปเทียนไปบูชาพระก็ถือเป็นอามิสบูชาเป็นต้น

๒. ปฏิบัติบูชาคือการบูชาด้วยการเจริญสมาธิภาวนา การฝึกจิตให้ไม่ฟุ้งซ่านเห็นความจริงในความเป็นไปของโลกเป็นต้น

บุคคลที่ควรบูชา มีดังนี้คือ

๑. พระพุทธเจ้า (คงไม่ต้องอธิบาย)

๒. พระปัจเจกพระพุทธเจ้า หมายถึงพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา

๓. พระมหากษัตริย์ผู้ตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม

๔. บิดามารดา

๕. ครูอาจารย์ที่มีความรู้ดี มีความสามารถ และประพฤติดี

๖. อุปัชฌาย์หรือผู้บังคับบัญชาที่มีความประพฤติดี ตั้งอยู่ในธรรม

๔. การอยู่ในถิ่นอันสมควร ถิ่นอันสมควรควรประกอบด้วยสิ่งแวดล้อม ๔ อย่างได้แก่

๑. อากาศเป็นที่สบายหมายถึงอยู่แล้วสบาย เช่นสะอาด เดินทางไปมาสะดวก อากาศดี เป็นแหล่งชุมชนไม่มีแหล่งอบายมุขเป็นต้น

๒. อาหารเป็นที่สบาย หมายถึงอาหารการกินอุดมสมบูรณ์เช่นมีแหล่งอาหารที่สามารถจัดซื้อหาได้ง่าย เป็นต้น

๓. บุคคลเป็นที่สบายหมายถึงที่มีคนดี จิตใจโอบอ้อมอารี ถ้อยทีถ้อยอาศัย มีศีลธรรม ไม่มีโจร นักเลงหรือใกล้แหล่งอิทธิพลเป็นต้น

๔. ธรรมะเป็นที่สบาย หมายถึงมีที่พึ่งด้านธรรมะมีที่พึ่งธรรมเช่น มีวัดอยู่ในละแวกนั้น มีโรงเรียนหรือแหล่งศึกษาหาความรู้เป็นต้น

๕. เคยทำบุญมาก่อน ขึ้นชื่อว่าบุญนั้น มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้คือ

๑. ทำให้กาย วาจา และใจสะอาดได้

๒. นำมาซึ่งความสุข

๓. ติดตามไปได้หมายถึงบุญจะติดตัวเราไปได้ตลอดจนถึงชาติหน้า

๔. เป็นของเฉพาะตน หมายถึงขอยืมหรือแบ่งกันไม่ได้ ทำเองได้เอง

๕. เป็นที่มาของโภคทรัพย์ทั้งหลายคือว่าผลของบุญจะบันดาลให้เกิดขึ้นได้เองโดยไม่ได้หวังผล

๖. ให้นุชย์สมบัติทิพย์สมบัติ และนิพพานสมบัติแก่เราได้ หมายถึงความสมบูรณ์ตั้งแต่ทางโลกจนถึงนิพพานได้เลย

๗. เป็นปัจจัยให้ถึงซึ่งนิพพานก็คือเป็นปัจจัยในการส่งเสริมให้บรรลุถึงนิพพานได้เร็ว

ขั้นเมื่อปฏิบัติ

๘. เป็นเกราะป้องกันภัยในวัฏฏะสงสาร หมายถึงวงจรการเกิด แก่ เจ็บ ตายหรือที่เรียกว่าเวียนว่ายตายเกิดนั้น บุญจะคุ้มครองให้ผู้นั้นเกิดในที่ที่อยู่อย่างมีความสุข หรือตายอย่างไม่ทรมาน ขึ้นอยู่กับกำลังบุญที่สร้างสมมา

การทำบุญนั้นมีหลายวิธี แต่พอสรุปได้สั้นๆดังนี้คือ

๑. การทำทาน
๒. การรักษาศีล
๓. การเจริญภาวนา

๖. การตั้งตนชอบ หมายถึงการดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมาย ด้วยความถูกต้องและสุจริตอยู่ในสัมมาอาชีวะ มีแผนการที่จะไปให้ถึงจุดหมายนั้นด้วยความไม่ประมาทมีการเตรียมพร้อม และมีความอดทนไม่ละทิ้งกลางคัน

๗. ความเป็นพหูสูต คือเป็นผู้ที่ฟังมาก เล่าเรียนมาก เป็นผู้รอบรู้ โดยมีลักษณะดังนี้คือ

๑. รู้ลึก คือการรู้ในสิ่งนั้นๆ เรื่องนั้นๆอย่างหมดจดทุกแง่ทุกมุมอย่างมีเหตุมีผล รู้ถึงสาเหตุจนเรียกว่าความชำนาญ

๒. รู้รอบ คือการรู้จักข้างสังเกตในสิ่งต่างๆ รอบตัว เช่นเหตุการณ์แวดล้อม เป็นต้น

๓. รู้กว้าง คือการรู้ในสิ่งใกล้เคียงกับเรื่องนั้นๆ ที่เกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กัน เป็นต้น

๔. รู้ไกล คือการศึกษาถึงความเป็นไปได้ ผลในอนาคต เป็นต้น

ถ้าอยากจะเป็นพหูสูตก็ควรต้องมีคุณสมบัติดังว่านี้คือ

๑. ความตั้งใจฟังก็คือชอบฟัง ชอบอ่านหาความรู้ และค้นคว้า เป็นต้น

๒. ความตั้งใจจำก็คือรู้จักวิธีจำ โดยตั้งใจอ่านหรือฟังในสิ่งนั้นๆ และจับใจความให้ได้

๓. ความตั้งใจท่อง ก็คือท่องให้รู้โดยอัตโนมัติ ไม่ลืม ในสิ่งที่เป็นสาระสำคัญ

๔. ความตั้งใจพิจารณา ก็คือการรู้จักพิจารณาตรึกตรองในสิ่งนั้นๆอย่างทะลุปรุโปร่ง

๕. ความเข้าใจในปัญหา ก็คือการรู้อย่างแจ่มแจ้งในปัญหาอย่างถ่องแท้ด้วยปัญญา

๘. การรอบรู้ในศิลปะ ศิลปะ คือสิ่งที่แสดงออกถึงความงดงาม และมีความสุนทรีย์โดยลักษณะของมันมีดังนี้คือ

๑. มีความปราณีต
๒. ทำให้ของดูมีค่ามากขึ้น
๓. ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
๔. ไม่ทำให้เกิดความกำเริบ
๕. ไม่ทำให้เกิดความพยายบาท
๖. ไม่ทำให้เกิดความเบียดเบียน

ถ้าท่านอยากเป็นคนมีศิลปะ ควรต้องฝึกให้มีคุณสมบัติเหล่านี้ไว้ในตัวคือ

๑. มีศรัทธาในความงามของสิ่งต่างๆ
๒. หมั่นสังเกตและพิจารณา

๓. มีความปราณีต อารมณ์ละเอียดอ่อน

๔. เป็นคนสุขุมมีความคิดสร้างสรรค์

๙. มิวินัยที่ดี วินัย ก็คือข้อกำหนด ข้อบังคับ กฎเกณฑ์เพื่อควบคุมให้มีความเป็นระเบียบนั่นเองมีทั้งวินัยของสงฆ์และของคนทั่วไป สำหรับของสงฆ์นั้นมีทั้งหมด ๗ อย่างหรือเรียกว่า อนุคาริยวินัย ส่วนของบุคคลทั่วไปก็มี ๑๐ อย่าง คือการละเว้นจากอกุศลกรรม ๑๐ ประการ อนุคาริยวินัยของพระมีดังนี้

๑. ปาฏิโมกขสังวร คือการอยู่ในศีลทั้งหมด ๒๒๗ข้อ การผิดศีลข้อใดข้อหนึ่งก็ถือว่าต้องโทษแล้วแต่ความหนักเบาเรียงลำดับกันไปตั้งแต่ ชั้นปาราชิก สังฆาทิเสส ฤทธัจจย ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะทุกกฎทุกภาสิต เป็นต้น (ความหมายของแต่ละคำนั้นต้องอธิบายเยอะ จะไม่กล่าวในที่นี้)

๒. อินทริยสังวร คือการสำรวมอายตนะทั้ง ๕ และกาย วาจา ใจ ให้อยู่กับร่องกับรอย โดยอย่าไปเพลิดเพลินติดกับสิ่งที่มาสัมผัสเหล่านั้น

๓. อาชีวะปาริสุทธิสังวรคือการหาเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ นั่นก็คือการออกบิณฑบาตร ไม่ได้เรียกร้องเรียไรหรือเที่ยวขอเงินชาวบ้านมาเพื่อความอุดมสมบูรณ์ของตัวเอง

๔. ปัจจยปัจจเวกขณะคือการพิจารณาในสิ่งของทั้งหลายถึงคุณประโยชน์โดยเนื้อแท้ของสิ่งของเหล่านั้นอย่างแท้จริงโดยใช้เพื่อประโยชน์ เพื่อประโยชน์ ความอยู่รอด และเป็นไปของชีวิตเท่านั้น

วินัยสำหรับฆราวาส หรือบุคคลทั่วไป เรียกว่าอนุคาริยวินัย มีดังนี้ (อกุศลกรรมมถ๑๐ ประการ)

๑. ไม่ฆ่าชีวิตคน หรือสัตว์ไม่ว่าน้อย ใหญ่

๒. ไม่ลักทรัพย์ยกยอกเงิน สิ่งของมาเป็นของตัวเอง

๓. ไม่ประพฤติผิดในกาม ผิดลูกผิดเมียข่มขืนกระทำชำเรา

๔. ไม่พูดโกหก หลอกลวงให้หลงเชื่อ หรือชวนเชื่อ

๕. ไม่พูดส่อเสียด นินทาว่าร้าย ยุยงให้คนแตกแยกกัน

๖. ไม่พูดจาหยาบคายให้เป็นที่แสบงูคนอื่น

๗. ไม่พูดจาไร้สาระหรือที่เรียกว่าพูดจาเพื่อเจ้อไม่มีสาระเหตุผลหรือประโยชน์อันใด

๘. ไม่โลภอยากได้ของเขา คือมีความคิดอยากเอาของคนอื่นมาเป็นของเรา

๙. ไม่คิดร้าย ผูกใจเจ็บ แค้น ปองร้ายคนอื่น

๑๐. ไม่เห็นผิดเป็นชอบ เช่นเห็นว่าพ่อแม่ไม่มีความสำคัญ บุญหรือกรรมไม่มีจริงเป็น

ต้น

๑๐. กล่าววาจาอันเป็นสุภาสิต คำว่าวาจาอันเป็นสุภาสิตในที่นี้มิได้หมายถึงเพียงว่าต้องเป็นคำร้อยกรองร้อยแก้ว เป็นคำคมบาดใจมีความหมายลึกซึ้งเท่านั้น แต่รวมถึงคำพูดที่ดีมีประโยชน์ต่อผู้ฟังซึ่งสรุปว่าประกอบด้วยลักษณะดังนี้

๑. ต้องเป็นคำจริงคือข้อมูลที่ถูกต้อง มีหลักฐานอ้างอิงได้ ไม่ได้ปั้นแต่งขึ้นมาพูด

๒. ต้องเป็นคำสุภาพ คือพูดด้วยภาษาที่สุภาพ มีความไพเราะในถ้อยคำ ไม่มีคำหยาบ

โลนหรือคำต่ำ

๓. พุดแล้วมีประโยชน์ คือมีประโยชน์ต่อผู้ฟังถ้าหากนำแนวทางไปคิดหรือปฏิบัติ
ในทางสร้างสรรค์

๔. พุดด้วยจิตที่มีเมตตา คือพุดด้วยจิตใจที่มีความปรารถนาดีต่อผู้ฟัง มีความจริงใจต่อ
ผู้ฟัง

๕. พุดได้ถูกกาลเทศะ คือพุดในสถานที่เหมาะสม และในเวลาที่เหมาะสม โดยความ
เหมาะสมจะมีมากขึ้นเรื่อยๆ ขึ้นอยู่กับเรื่องที่พุด

๑๑. การบำรุงบิดามารดา ท่านว่าพ่อแม่ท่านเปรียบได้เป็นทั้ง ครูของลูก เทวดาของลูก
พรหมของลูกและอรหันต์ของลูก ความหมายโดยละเอียดมีดังต่อไปนี้คือ

- ที่ว่าเป็นครูของลูก เพราะว่าท่านได้คอยอบรมสั่งสอนลูกเป็นคนแรกก่อนคนอื่นใด
ในโลก

- ที่ว่าเป็นเทวดาของลูก เพราะว่าท่านจะคอยปกป้อง ค้ำครอง เลี้ยงดูประคบ
ประหม่อมมาตั้งแต่อ่อนแอแต่อด บำรุงให้เติบโตใหญ่เป็นอย่างไรไม่ให้เกิดอันตรายต่อลูกในทุกด้าน

- ที่ว่าเป็นพรหมของลูก เพราะว่าท่านมีพรหมวิหาร ๔ นั่นก็คือ มีเมตตาหมายถึง
ความเอ็นดู ความปรารถนาดีต่อลูกในทุกๆด้าน ไม่มีที่สิ้นสุด มีกรุณาหมายถึงให้ความกรุณาต่อลูก ลูก
อยากได้อะไรก็หามาให้ลูก ให้การศึกษาเล่าเรียนส่งเสียเท่าที่มีความสามารถจะให้ได้ มีมิตตาหมายถึง
ความรักที่ยอมสละได้แม้ชีวิตของตัวเองเพื่อลูก ยอมเสียสละได้ทุกอย่างและมีอุเบกขา หมายถึงการ
วางเฉย ไม่ถือโกรธเมื่อลูกประมาท ชนทำผิดพลาดเพราะความไร้เดียงสา หรือเพราะความไม่รู้

- ที่ว่าเป็นอรหันต์ของลูก เพราะว่าท่านมีคุณธรรม ๔ ประการอันได้แก่

- เป็นผู้มื่ออุปการะคุณต่อลูก คืออุปการะเลี้ยงดูมาด้วยความเหนื่อยยากกว่าจะเติบโต
เป็นผู้ใหญ่

- เป็นผู้มีพระเดชพระคุณต่อลูก คือให้ความอบอุ่นเลี้ยงดู ปกป้องจากภัยอันตรายต่างๆ
นานา

- เป็นนื่อนานบุญของลูก คือลูกเป็นส่วนหนึ่งของกรรมดีที่พ่อแม่ได้ทำไว้และเป็นผู้รับ
ผลบุญที่พ่อแม่ได้สร้างไว้แล้วทางตรง

- เป็นอาหุไนยบุคคล คือเป็นเหมือนพระที่ควรแก่การเคารพนับถือและรับของบูชา
เพื่อเทิดทูลไว้เป็นแบบอย่างการทดแทนพระคุณบิดามารดาที่ท่านสามารถทำได้ดังนี้

ระหว่างเมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่ ก็เลี้ยงดูท่านเป็นการตอบแทนช่วยเหลือเป็นธุระเรื่องการงานให้
ท่าน ดำรงวงศ์ตระกูลให้สืบไปไม่ทำเรื่องเสื่อมเสียรวมทั้งประพฤตินให้ควรแก่การเป็นสืบทอดมรดก
จากท่าน ครั้นเมื่อท่านล่วงลับไปแล้วก็ทำบุญอุทิศกุศลให้ท่านส่วนการเป็นลูกกตัญญูต่อพ่อแม่ในคำ
สอนของพระพุทธเจ้าท่านกล่าวไว้ดังนี้

๑. ถ้าท่านยังไม่มีศรัทธา ให้ท่านถึงพร้อมด้วยศรัทธาคือพยายามให้ท่านมีความศรัทธาใน
พระพุทธศาสนา เชื่อในเรื่องการทำดี

๒. ถ้าท่านยังไม่มีศีล ให้ท่านถึงพร้อมด้วยศีล คือพยายามให้ท่านเป็นผู้รักษาศีล ๕ ให้ได้

๓. ถ้าท่านเป็นคนตระหนี่ ให้ท่านถึงพร้อมด้วยการให้ทานคือพยายามให้ท่านรู้จักการให้ด้วย
เมตตาโดยไม่หวังผลตอบแทน

๔.ถ้าท่านยังไม่ทำสมาธิภาวนา ให้ท่านถึงพร้อมด้วยปัญญาคือพยายามให้ท่านหัดนั่งทำสมาธิภาวนาให้ได้

๑๒.การสงเคราะห์บุตร คำว่าบุตรนั้น มีอยู่ ๓ ประเภทได้แก่

๑.อภิชาติบุตร คือบุตรที่มีความดีคุณธรรม และความสามารถเหนือกว่าบิดา มารดา
๒.อนุชาติบุตร คือบุตรที่มีความดีคุณธรรม และความสามารถเสมอบิดา มารดา
๓.อวชาติบุตร คือบุตรที่มีความดี คุณธรรมและความสามารถต่ำกว่าบิดา มารดา

การที่เราเป็นพ่อ เป็นแม่ของบุตรนั้น มีหน้าที่ที่ต้องให้กับลูกของเราคือ

- ๑.ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว
- ๒.ปลูกฝัง สนับสนุนให้ทำความดี
- ๓.ให้การศึกษาหาความรู้
- ๔.ให้ได้คู่ครองที่ดี (ใช้ประสพการณ์ของเราให้คำปรึกษาแก่ลูก ช่วยดูแล)
- ๕.มอบทรัพย์ให้ในโอกาสอันควร (การทำบุญกรรม ก็ถือว่าเป็นสิ่งถูกต้อง)

๑๓.การสงเคราะห์ภรรยา เมื่อกับด้วยเรื่องคนที่จะมาเป็นคู่ครองของชาย หรือที่เรียกว่าจะมา เป็นภรรยานั้นในโลกนี้ท่านแบ่งลักษณะของภรรยาออกเป็น๗ประเภทได้แก่

๑.วธภรรยาหมายถึงภรรยาเสมอด้วยเพชรฆาต เป็นพวกที่มีจิตใจคิดไม่ดี ชอบทำร้าย ชอบด่าทอสาปแช่งคิดฆ่าสามี หรือมีชู้กับชายอื่น
๒.โจริภรรยา หมายถึงภรรยาเสมอด้วยโจรเป็นคนล้างผลาญ สร้างหนี้สิน หาได้เท่าไรก็ไม่พอหรือเอาเรื่องในบ้านไปประกาศให้คนข้างนอกรับรู้ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง
๓.อัยยาภรรยา หมายถึงภรรยาเสมอด้วยนาย เป็นคนชอบข่มสามีให้อยู่ในอำนาจไม่ให้เกียรติสามีเมื่ออยู่ต่อหน้าผู้อื่น ชอบสั่งการหรือเอาแต่ใจตัวเองเห็นสามีเป็นคนที่ไร้ความสามารถ แต่ตัวเองเป็นผู้นำ

๔.มาตาภรรยาหมายถึงภรรยาเสมอด้วยแม่ คือผู้ที่มีความรักต่อสามีอย่างสุดซึ้งไม่เคยทอดทิ้งแม้มยามทุกข์ยากป่วยไข้ไม่ทำให้มีเรื่องสะเทือนใจ

๕.ภคินีภรรยาหมายถึงภรรยาเสมอด้วยน้องสาว คือผู้ที่มีความเคารพต่อสามีในฐานะพ่อบ้านแต่ขัดใจกันบ้างตามประสาคนใกล้ชิดกันแล้วก็ให้อภัยกัน โดยไม่คิดพยาบาทเดินตามแนวทางของสามีต้องพึ่งพาสามี

๖.สขีภรรยา หมายถึงภรรยาเสมอด้วยเพื่อนต่างคนต่างก็มีอะไรที่เหมือนกัน ความสามารถพอกัน ไม่จำเป็นต้องพึ่งพากันไม่ค่อยยอมกัน เป็นตัวของตัวเองแต่ก็รักกันและช่วยเหลือกันโดยต่างคนต่างทำหน้าที่ของตัวเอง

๗.ทาสีภรรยาหมายถึงภรรยาเสมอด้วยคนรับใช้ คือภรรยาที่อยู่ภายใต้คำสั่งสามีโดยไม่มีข้อโต้แย้งสามีเป็นผู้เลี้ยงดู สิ่งอะไรก็ทำอย่างนั้นแม้จะไม่เห็นด้วยก็ไม่ออกความเห็นอดทนทำงานตามหน้าที่ตามแต่สามีจะสั่งการ แม้ถูกดุด่าเยียนตีก็ยังทนอยู่ได้โดยไม่โต้ตอบ ท่านว่าคนที่จะมาเป็นสามี ภรรยาได้ดีหรือคู่สร้างคู่สมนั้นควรต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- ๑.สมสัทธา คือมีศรัทธาเสมอกัน
- ๒.สมสีลา คือมีศีลเสมอกัน

๓.สมจาคะคือมีการเสียสละเหมือนกัน

๔.สมปัญญา คือมีปัญญาเสมอกัน

เมื่อได้แต่งงานกันแล้ว แต่ละฝ่ายก็มีหน้าที่ที่ต้องทำดังนี้

สามีมีหน้าที่ต่อภรรยาคือ

๑.ยกย่องนับถือว่าเป็นภรรยาคือการแนะนำเปิดเผยว่าเป็นภรรยา ไม่ปิดบังกับผู้อื่นและให้เกียรติภรรยาในการตัดสินใจเรื่องต่างๆด้วย

๒.ไม่ดูหมิ่นคือไม่ดูถูกภรรยาเมื่อทำไม่เป็น ทำไม่ถูก หรือเรื่องชาติตระกูลการศึกษาว่าต่ำต้อยกว่าตน แต่ต้องสอนให้

๓.ไม่ประพฤตินอกใจภรรยาคือการไปมีเมียน้อยนอกบ้าน เลี้ยงต้อย หรือเที่ยวเตร่หาความสำราญกับหญิงบริการ

๔.มอบความเป็นใหญ่ให้ในบ้าน คือการมอบธุระทางบ้านให้กับภรรยาจัดการรับฟังและทำตามความเห็นของภรรยาเกี่ยวกับบ้าน

๕.ให้เครื่องแต่งตัวคือให้ความสุขกับภรรยาเรื่องการแต่งตัวให้พอดีเพราะสตรีเป็นผู้รักสวยรักงามโดยธรรมชาติ

ฝ่ายภรรยาก็มีหน้าที่ต้องตอบแทนสามีคือ

๑.จัดการงานดีคืองานบ้านการเรือนต้องไม่บกพร่อง ดูแลด้านความสะอาด ทำนุบำรุงรักษา ด้านโภชนาการให้เรียบร้อยดี

๒.สงเคราะห์ญาติสามีคือให้ความเอื้อเฟื้อญาติฝ่ายสามี เท่าที่ตนมีกำลังพอทำได้ไม่ได้หมายถึงเรื่องทรัพย์สินเงินทองอย่างเดียว

๓.ไม่ประพฤตินอกใจสามีคือไม่คบชู้ หรือปันใจให้ชายอื่น ซื่อสัตย์ต่อสามีคนเดียว

๔.รักษาทรัพย์ให้อย่างดีคือรู้จักรักษาทรัพย์สินไว้ไม่ให้หมดไปด้วยความสิ้นเปลือง แต่ก็ไม่ถึงกับตระหนี่

๕.ขยันทำงาน คือไม่เกียจคร้านเอาแต่ออกงาน นอน กิน หรือเที่ยวแต่อย่างเดียวต้องทำงานบ้านด้วย

๑๔.การทำงานไม่ให้คั่งค้าง ว่าด้วยสาเหตุที่ทำให้งานคั่งค้างนั้นสรุปสาเหตุได้เพราะว่า

๑.ทำงานไม่ถูกกาล

๒.ทำงานไม่ถูกวิธี

๓.ไม่ยอมทำงาน

หลักการงานให้เสร็จจุล่งมีดังนี้

๑.ฉันทะ คือมีความพอใจในงานที่ทำ

๒.วิริยะ คือมีความตั้งใจ พากเพียรในงานที่ทำ

๓.จิตตะคือมีความเอาใจใส่ในงานที่ทำ

๔.วิมังสาคือมีการคิดพิจารณาทบทวนงานนั้นๆ

๑๕.การให้ทาน การให้ทาน คือการให้ที่ไม่หวังผลตอบแทนโดยหมายให้ผู้ได้รับได้พ้นจากทุกข์แบ่งออกเป็น๓อย่างได้แก่

๑.อามิสทาน คือการให้วัตถุสิ่งของหรือเงินเป็นทาน

๒. ธรรมทาน คือการสอนให้ธรรมะเป็นความรู้เป็นทาน

๓. อกัณฑ์ทาน คือการให้อภัยในสิ่งที่คนอื่นทำไม่ดีกับเรา ไม่จองเวร หรือพยาบาทกัน การให้ทานที่ถือว่าเป็นความดี และได้บุญมากนั้นจะประกอบด้วยปัจจัย ๓ประการอันได้แก่

๑. วัตถุบริสุทธิ์ คือเป็นของที่ได้มาโดยสุจริตไม่ได้ไปยกยอกมา โกงมา หรือได้มาด้วยวิธีแยบยล

๒. เจตนาบริสุทธิ์ คือมีจิตยินดีปล่อยใสเบิกบาน ไม่รู้สึกเสียดายสิ่งที่ให้ ตั้งแต่ก่อนให้ ขณะให้ และหลังให้

๓. บุคคลบริสุทธิ์ คือให้กับผู้รับที่มีศีลธรรมตัวผู้ให้เองก็ต้องมีศีลที่บริสุทธิ์ การให้ทานที่ถือว่าเป็นดี และยังอาจเป็นบาปกรรมถึงเราทางอ้อมอีกด้วยได้แก่

๑. ให้สุรา ยาเสพติด เป็นต้น (ถ้าเขาเมาแล้วขับรถชนตาย เราก็มมีส่วนบาปด้วย)
๒. ให้อาวุธ (ถ้าอาวุธนั้นถูกเอาไปใช้ประหัตประหาร บาปก็มาถึงเราด้วย)
๓. ให้มหรสพ คือการบันเทิงทุกรูปแบบ
๔. ให้สัตว์เพศตรงข้ามเพื่อผสมพันธ์อันนี้รวมถึงการจัดหาสาว ๆ ไปบำเรอผู้มีอำนาจ หรือผู้น้อยด้วย เป็นต้น
๕. ให้ภาพลามก หรือสิ่งพิมพ์ลามก เพราะทำให้เกิดความกำหนัด เกิดความกำเริบ (เมื่อดูแล้วเกิดไปจุดคร่ำ ข่มขืนใคร บาปก็ตกทอดมาถึงเราด้วย)

๑๖. การประพฤติกุศลธรรม การประพฤติกุศลธรรม ก็คือการปฏิบัติให้เป็นไป แบ่งออกได้เป็น ๒ อัน ได้แก่

กายสุจริต คือ

๑. การไม่ฆ่าสัตว์ หมายถึงรวมหมดตั้งแต่สัตว์เล็กสัตว์ใหญ่และมนุษย์
๒. การไม่ลักทรัพย์ หมายถึงรวมถึงการคอร์รัปชัน ไปหลอกลวงปล้นจี้ชาวบ้านด้วย
๓. การไม่ประพฤติกุศลผิดในกาม หมายถึงรวมถึงการคบชู้ นอกใจภรรยาและการข่มขืนด้วย

วจีสุจริต คือ

๑. การไม่พูดเท็จ คือการพูดแต่ความจริงไม่หลอกลวง
๒. การไม่พูดคำหยาบ คือคำที่ฟังแล้วไม่รื่นหูเกิดความรู้สึกไม่สบายใจรวมหมด
๓. การไม่พูดจาส่อเสียด การนินทาว่าร้าย
๔. การไม่พูดเพ้อเจ้อเหลวไหล คือการพูดที่ไม่เป็นสาระ หาประโยชน์อันใดมิได้

มโนสุจริต คือ

๑. การไม่โลภอยากได้ของผู้อื่นคือการนึ่กอยากได้ของเขามาเป็นของเรา
๒. การไม่คิดพยาบาทปองร้ายผู้อื่นคือการนึ่กอยากให้คนอื่นประสบเคราะห์กรรม คิดจะทำร้ายผู้อื่น

๓. การเห็นชอบคือมีความเชื่อความเข้าใจในความเป็นจริงความถูกต้องตามหลักคำสอนตาม

แนวทางพระพุทธศาสนา

๑๗. การสงเคราะห์ญาติ ลักษณะของญาติที่ควรให้การสงเคราะห์ เมื่ออยู่ในฐานะดังนี้คือ

๑. เมื่อยากจนหาที่พึ่งมิได้
๒. เมื่อขาดทุนทรัพย์ในการค้าขาย

- ๓.เมื่อขาดยานพาหนะ
- ๔.เมื่อขาดอุปกรณ์ทำมาหากิน
- ๕.เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย
- ๖.เมื่อคราวมีธุระการงาน
- ๗.เมื่อคราวถูกใส่ความหรือมีคดี

การสงเคราะห์ญาติ ทำได้ทั้งทางธรรมและทางโลกได้แก่

ในทางธรรมก็ช่วยแนะนำให้ทำบุญกุศล ให้รักษาศีล และทำสมาธิภาวนา
ในทางโลก ก็ได้แก่

- ๑.ให้ทาน คือการสงเคราะห์เป็นทรัพย์สินหรือเงินทองเพื่อให้เขาพ้นจากทุกข์หรือความลำบากตามแต่กำลัง
- ๒.ใช้ยิวาจา คือการพูดเจรจาด้วยถ้อยคำที่อ่อนโยน สุภาพ และประกอบไปด้วยความปรารถนาดี
- ๓.มีอัตถจริยา คือการประพฤติตนให้เป็นประโยชน์กับเขา อาจช่วยเหลือด้วยแรงกายกำลังใจ หรือด้วยความสามารถที่มี
- ๔.รู้จักสมานัตตตา คือการวางตัวให้เหมาะสมอย่างเสมอดันเสมอปลาย ร่วมทุกข์ร่วมสุข ไม่ถือตัว

๑๘.ทำงานที่ไม่มีโทษ งานที่ไม่มีโทษ ประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

- ๑.ไม่ผิดกฎหมายคือทำให้ถูกต้องตามกฎหมายของบ้านเมือง
- ๒.ไม่ผิดประเพณีคือแบบแผนที่ปฏิบัติกันมาแต่เดิม ควรดำเนินตาม
- ๓.ไม่ผิดศีลคือข้อห้ามที่บัญญัติไว้ในศีล ๕
- ๔.ไม่ผิดธรรม คือหลักธรรมทั้งหลายอาทิเช่นการพนัน การหลอกลวง

ส่วนอาชีพต้องห้ามสำหรับพุทธศาสนิกชนได้แก่

- ๑.การค้ามนุษย์
- ๒.การค้ายาพิษ
- ๓.การค้ายาเสพติด
- ๔.การค้าสัตว์เพื่อนำไปฆ่า

๑๙.ละเว้นจากบาป บาปคือสิ่งที่ไม่ดี เสีย ความชั่วที่ติดตัว ซึ่งไม่ควรทำท่านว่าสิ่งที่ทำแล้วถือว่าเป็นบาปได้แก่ อกุศลกรรมบถ ๑๐ คือ

- ๑.ฆ่าสัตว์
- ๒.ลักทรัพย์
- ๓.ประพฤตินิन्दในกาม
- ๔.พูดเท็จ
- ๕.พูดส่อเสียด
- ๖.พูดคำหยาบ
- ๗.พูดเพ้อเจ้อ
- ๘.โลภอยากได้ของเขา

๙. คิดพยาบาทปองร้ายคนอื่น

๑๐. เห็นผิดเป็นชอบ

๒๐. สรรวมจากการดื่มน้ำเมา ว่าด้วยเรื่องของน้ำเมานั้น อาจทำมาจากแป้ง ข้าวสุก การปรุง โดยผสมเชื้อหรืออะไรก็ได้แต่ที่ดื่มแล้วทำให้มีน้ำเมา เช่น เบียร์ ไวน์ ไม่ใช่แค่เหล้าเท่านั้นล้วนมีโทษอัน ได้แก่

๑. ทำให้เสียทรัพย์เพราะต้องนำเงินไปซื้อหาทุกอย่างที่เงินจำนวนเดียวกันนี้สามารถนำไปใช้ใน สิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างอื่นได้มากกว่า

๒. ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาท ซึ่งนำไปสู่ความวุ่นวาย เจ็บตัว หรือถึงแก่ชีวิตและคดีความ เพราะน้ำเมาทำให้ขาดการยับยั้งชั่งใจ

๓. ทำให้เกิดโรคโรคที่เกิดเนื่องมาจากการดื่มสุราล้วนแล้วแต่บั่นทอนสุขภาพกายจนถึงตายได้ เช่น โรคตับแข็ง โรคหัวใจ โรคความดัน

๔. ทำให้เสียชื่อเสียงเมื่อคนเมาไปทำเรื่องไม่ดีเข้าเช่น ไปลวนลามสตรี ปล่อยตัวปล่อยใจ ก็ทำ ให้วงศ์ตระกูลและหน้าที่การงานเสื่อมเสีย

๕. ทำให้ลืมตัวไม่รู้จักอาย คนเมาทำสิ่งที่ไม่ควรทำทำสิ่งที่คนมีสติจะไม่ทำ เช่น แก้วผ้าเดิน หรือนอนในที่สาธารณะ เป็นต้น

๖. ทอนกำลังปัญญา ทานแล้วทำให้เซลล์สมองเริ่มเสื่อมลงก็จะทำให้สุขภาพและปัญญาเสื่อม ถอย ความสามารถโดยรวมก็ด้อยลง

๒๑. ไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย ธรรมในที่นี้ก็คือหลักปฏิบัติที่ทำแล้วมีผลในทางดีและเป็น จริ่งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงโปรดแนะนำไว้ คนที่ประมาทในธรรมนั้นมีลักษณะที่สรุปได้ดังนี้คือ

๑. ไม่ทำเหตุดีแต่จะเอาผลดี

๒. ทำตัวเลว แต่จะเอาผลดี

๓. ทำย่อหย่อน แต่จะเอาผลมาก

สิ่งที่ไม่ควรประมาทได้แก่

๑. การประมาทในเวลา คือการปล่อยให้เวลาล่วงเลยไปโดยไม่ทำอะไรให้เกิด ประโยชน์หรือผลดีวันประกันพรุ่ง เป็นต้น

๒. การประมาทในวัย คือคิดว่าอายุน้อยไม่ต้องทำความเพียรก็ได้ เพราะยังต้องมี ชีวิตอยู่อีกนาน เป็นต้น

๓. การประมาทในความไม่มีโรค คือคิดว่าตัวเองแข็งแรงไม่ตายง่าย ๆ ก็ปล่อยปละ ละเลย เป็นต้น

๔. การประมาทในชีวิต คือการไม่กำหนดวางแผนถึงอนาคตคิดอยู่แต่ว่ายังมีชีวิตอยู่ อีกนาน เป็นต้น

๕. การประมาทในการงาน คือไม่ขยันตั้งใจทำให้สำเร็จ ปล่อยตามเรื่องตามราว หรือ ปล่อยให้ดินพอกหางหมู เป็นต้น

๖. การประมาทในการศึกษา คือการไม่คิดศึกษาเล่าเรียนในวัยที่ควรเรียนหรือขาด ความเอาใจใส่ที่เพียงพอ

๗.การประมาทในการปฏิบัติธรรมคือการไม่ปฏิบัติสมาธิภาวนาหรือศึกษาหลักธรรมให้ถ่องแท้เพราะคิดว่าเป็นเรื่องไกลตัวเป็นต้น

๒๒.มีความเคารพ ท่านได้กล่าวว่สิ่งทีควรเคารพมีอยู่ดังนี้

๑.พระพุทธเจ้า

๒.พระธรรม

๔.การศึกษา

๕.ความไม่ประมาทคือการดำเนินตามหลักธรรมคำสอนพระพุทธศาสนา ด้วยความเคารพ

๖.การสนทนาปราศรัยคือการต้อนรับอาคันตุกะผู้มาเยือนด้วยความเคารพ

๒๓.มีความถ่อมตน ความอ่อนน้อมถ่อมตน คือการไม่แสดงออกถึงความสามารถที่ตัวเองมีอยู่ให้ผู้อื่นทราบเพื่อข่มผู้อื่นหรือเพื่อโอ้อวด การไม่โอวดดี เยอหยิ่งจองหอง แต่แสดงตนอย่างสงบเสงี่ยมท่านว่าไว้ว่าโทษของการอวดดีนั้นมีอยู่ดังนี้คือ

๑.ทำให้เสียคนคือไม่สามารถกลับมาอยู่ในร่องในรอยได้เหมือนเดิม เสียอนาคต

๒.ทำให้เสียมิตรคือไม่มีใครคบหาเป็นเพื่อนด้วย ถึงจะมีก็ไม่ใช่เพื่อนแท้

๓.ทำให้เสียหมู่คณะคือถ้าต่างคนต่างถือดี ก็ทำให้ไม่สามารถตกลงกันได้ ในที่สุดก็ไม่ถึงจุดหมายหรือทำให้เป็นที่เบียดเบียนของคนอื่น

การทำตัวให้เป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตนนั้นมีหลักดังนี้คือ

๑.ต้องคบกับลายมมิตรคือเพื่อนที่ดีมีศีลมีธรรม คอยตักเตือนหรือชักนำไปในทางที่ดีที่ถูกทีควร

๒.ต้องรู้จักคิดไตร่ตรองคือการรู้จักคิดหาเหตุผลอยู่ตลอดถึงความเป็นไปในธรรมชาติของมนุษย์ต่างคนย่อมต่างจิตต่างใจ และรวมทั้งหลักธรรมอื่นๆ

๓.ต้องมีความสามัคคีคือการมีความสามัคคีในหมู่คณะ อะลุ่มอล่วยในหลักการ ตักเตือนรับฟังและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล

ท่านว่าลักษณะของคนถ่อมตนนั้นมีดังนี้

๑.มีกิริยาที่นอบน้อม

๒.มีวาจาที่อ่อนหวาน

๓.มีจิตใจที่อ่อนโยน

สรุปแล้วก็คือสมบูรณ์พร้อมด้วยกาย วาจา และใจนั่นเอง

๒๔.มีความสันโดษ คำว่าสันโดษไม่ได้หมายถึงการอยู่ลำพังคนเดียวอย่างเดียวกัหาไม่แต่หมายถึงการพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ในของของตัวซึ่งท่านได้ให้นิยามที่เป็นลักษณะของความสันโดษเป็นดังนี้ คือ

๑.ยถาลาภสันโดษหมายถึงความยินดีตามมีตามเกิด คือมีแค่ไหนก็พอใจเท่านั้น เป็นอยู่อย่างไรรักจะพอใจ ไม่คิดน้อยเนื้อต่ำใจในสิ่งที่ตัวเองเป็นอยู่

๒.ยถาลาภสันโดษ หมายถึงความยินดีตามกำลัง เรามีกำลังแค่ไหนก็พอใจเท่านั้น ตั้งแต่กำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังบารมี หรือกำลังความสามารถเป็นต้น

๓.ยถาสารูปสันโดษ หมายถึงความยินดีตามควรซึ่งโยงโยไปถึงความพอเหมาะพอควรในหลายๆเรื่อง เช่นรูปลักษณะของตนเองและรวมทั้งฐานะที่เราเป็นอยู่

๒๕.มีความกตัญญู คือการรู้คุณ และตอบแทนท่านผู้ที่มีบุญคุณที่ว่ามีไว้ว่าตอบแทนกันแล้วก็หายกันแต่หมายถึงการรำลึกถึงพระคุณที่เคยให้ความอุปการะแก่เราด้วยความเคารพยิ่งท่านว่าสิ่งของหรือผู้ที่ควรกตัญญูนั้นมีดังนี้

๑.กตัญญูต่อบุคคลบุคคลที่ควรกตัญญูก็คือใครก็ตามที่มีบุญคุณควรระลึกถึงและตอบแทนพระคุณ เช่น บิดามารดา อาจารย์ เป็นต้น

๒.กตัญญูต่อสัตว์ได้แก่สัตว์ที่มีคุณต่อเราช่วยทำงานให้เรา เราก็ควรเลี้ยงดูให้ดีขึ้น ช้าง ม้า วัวควาย หรือสุนัขที่ช่วยเฝ้าบ้าน เป็นต้น

๓.กตัญญูต่อสิ่งของได้แก่สิ่งของทุกอย่างที่มีคุณต่อเราเช่น หนังสือที่ให้ความรู้แก่เรา อุปกรณ์ทำมาหากินต่างๆ เราไม่ควรทิ้งขว้างหรือทำลายโดยไม่เห็นคุณค่า

๒๖.การฟังธรรมตามกาล เมื่อมีโอกาสด เวลา หรือตามวันสำคัญต่างๆก็ควรต้องไปฟังธรรมบ้างเพื่อสดับตรับฟังสิ่งที่เป็นประโยชน์ในหลักธรรมนั้นๆและนำมาใช้กับชีวิตเราเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น ท่านว่าเวลาที่ควรไปฟังธรรมนั้นมีดังนี้คือ

- ๑.วันธรรมสวนะ ก็คือวันพระหรือวันที่สำคัญทางศาสนา
- ๒.เมื่อมีผู้มาแสดงธรรม ก็อย่างเช่นการฟังธรรมตามวิทยุ การที่มีพระมาแสดงธรรมตามสถานที่ต่างๆ หรือการอ่านจากสื่อต่างๆ
- ๓.เมื่อมีโอกาสนั่งสมาธิ อาทิเช่นในวันอาทิตย์เมื่อมีเวลาว่าง หรือในงานมงคลงานบวช งานกฐิน งานวัด เป็นต้น

คุณสมบัติของผู้ฟังธรรมที่ดีควรต้องมีดังนี้คือ

- ๑.ไม่ดูแคลนในหัวข้อธรรมว่าง่ายเกินไป
- ๒.ไม่ดูแคลนในความรู้ความสามารถของผู้แสดงธรรม
- ๓.ไม่ดูแคลนในตัวเองว่ายังไม่สามารถเข้าใจได้
- ๔.มีความตั้งใจในการฟังธรรม และนำไปพิจารณา
- ๕.นำเอาธรรมนั้นๆไปปฏิบัติให้เกิดผล

๒๗.มีความอดทน ลักษณะของความอดทนนั้นสามารถจำแนกออกได้เป็นดังต่อไปนี้คือ

- ๑.ความอดทนต่อความลำบาก คือความลำบากที่ต้องประสบตามธรรมชาติซึ่งอาจมาจากสภาพแวดล้อม เป็นต้น
- ๒.ความอดทนต่อทุกขเวทนาคือทุกข์ที่เกิดจากสังขารของเราเอง เช่นความไม่สบายกาย เป็นต้น
- ๓.ความอดทนต่อความเจ็บใจ คือการที่คนอื่นทำให้เราต้องผิดหวังหรือพุดจาให้เจ็บใจ ไม่เป็นอย่างที่หวัง เป็นต้น
- ๔.ความอดทนต่ออำนาจกิเลสคือสิ่งยั่ววนทั้งหลายถือเป็นกิเลสทั้งทางใจและทางกาย อาทิเช่นความนึกโลกอยากได้ของเขา หรือการพ่ายแพ้ต่ออำนาจเงิน เป็นต้น

วิธีทำให้มีความอดทนคือ มีหิริโอตตปละ

- ๑.หิริ ได้แก่การมีความละอายต่อบาปการที่รู้ว่าเป็นบาปแล้วยังทำอีกก็ถือว่าไม่มี

ความละเอียดเลย

๒. โอบตบปะได้แก่การมีความเกรงกลัวในผลของบาปนั้นๆ

๒๘. เป็นผู้ว่าง่าย ท่านว่าผู้ว่าง่ายนั้นมีลักษณะที่สังเกตได้ดังนี้คือ

๑. ไม่พูดกลบเกลื่อนเมื่อได้รับการว่ากล่าวตักเตือน คือการรับฟังด้วยดีไม่ใช่แก้ตัว แล้วปิดประตูความคิดไม่รับฟัง

๒. ไม่นิ่งเฉยเมื่อได้รับการเตือนคือการนำคำตักเตือนนั้นมาพิจารณาและแก้ไข ข้อบกพร่องนั้นๆ

๓. ไม่จับผิดผู้ว่ากล่าวสั่งสอน คือการที่ผู้สอนอาจจะมีผิดพลาดเนื่องจากความประมาท เราควรให้อภัยต่อผู้สอนเพราะการจับผิดทำให้ผู้สอนต้องอับอายขายหน้าได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ดีงาม

๔. เคารพต่อคำสอนและผู้สอน คือการรู้จักสัมมาคารวะต่อผู้ทำให้คำสอนและเคารพในสิ่งที่ผู้สอนได้นำมาแนะนำ

๕. มีความอ่อนน้อมถ่อมตนคือไม่แสดงความยโส ถือตัวว่าอยู่เหนือผู้อื่นเพราะสิ่งที่เป็นตัวเองเป็นตัวเองมี

๖. มีความยินดีต่อคำสอนนั้น คือยอมรับในคำสอนนั้นๆด้วยความยินดีเช่นการไม่แสดงความเบื่อหน่ายเพราะเคยฟังมาแล้ว เป็นต้น

๗. ไม่ดื้อรั้น คือการไม่อวดดีคิดว่าของตัวเองนั้นผิดแต่ก็ยังดันทุรังทำต่อไปเพราะกลัวเสียชื่อ เสียฟอร์ม

๘. ไม่ขัดแย้ง เพราะว่าการว่ากล่าวตักเตือนหรือสั่งสอนนั้นก็คือสิ่งที่ตรงข้ามกับที่เราทำอยู่แล้ว เราควรต้องเปิดใจให้กว้างไม่ขัดแย้งต่อคำสอนคำวิจารณ์นั้นๆ

๙. ยินดีให้ตักเตือนได้ทุกเวลาคือการยินดีให้มีการแสดงความคิดเห็นตักเตือนได้โดยไม่มีข้อยกเว้นเรื่องเวลา

๑๐. มีความอดทนต่อการเป็นผู้ถูกสั่งสอนคือการไม่เอาความขัดแย้งในความเห็นเป็นอารมณ์แต่ให้เข้าใจเจตนาที่แท้จริงของผู้สอนนั้น

การทำให้เป็นคนว่าง่ายนั้นทำได้ดังนี้

๑. ลดมานะของตัว คือการไม่ถือดีไม่ถือตัว ความไม่สำคัญตัวเองว่าเป็นอย่างไรนัยอย่างนี้อาทิเช่นถือตัวว่าการศึกษาดีกว่า เป็นต้น

๒. ละอุปาทานคือการไม่ยึดถือในสิ่งที่เรามี เราเป็น หรือถือมั่นในอำนาจกิเลสต่างๆ

๓. มีสัมมาทิฐิ คือมีปัญญาที่เห็นชอบ การเห็นถูกเห็นควรตามหลักอริยสัจ ๔ ชื่อเรื่องความไม่เที่ยง เชื่อในเรื่องบุญเรื่องบาป เป็นต้น

๒๙. การได้เห็นสมณะ คำว่าสมณะแปลตรงตัวได้ว่า ผู้สงบ (หมายถึงผู้อยู่ในสมณเพศ) ท่านว่าคุณสมบัติของสมณะต้องประกอบไปด้วย ๓ อย่างคือ

๑. ต้องสงบกายคือมีความสำรวมในการกระทำทุกอย่าง รวมถึงกิริยา มารรยาท ตามหลักศีลธรรม

๒. ต้องสงบวาจา คือการพูดจาให้อยู่ในกรอบของความพอดีมีความสุภาพสงบเสงี่ยมในคำพูดและภาษาที่ใช้ เป็นไปตามข้อปฏิบัติ ประเพณี

การที่มีกิริยาตรงตามสุภาพย่อมโน้มน้าวจิตใจผู้พบเห็นให้เกิดความประทับใจที่ดี

๕. ใช้วาจาสุภาพคือการใช้ถ้อยคำที่สุภาพในการสนทนา ไม่ใช่คำหยาบคาย หรือ ก้าวร้าว

๖. ไม่กล่าวคำนพระพุทธรูปคือการไม่นำเอาคำสั่งสอนของพระพุทธรูปมาเป็นข้อ สงสัย หรือกล่าวคำนเพราะสิ่งที่กล่าวไว้ในพระพุทธรูปยอมเป็นความจริงตลอดกาล

๗. ไม่ออกนอกประเด็นที่ตั้งไว้ คือการพูดให้อยู่ในหัวข้อที่ตั้งไว้ไม่พูดแบบน้ำท่วมทุ่ง ผักบุ้งโหรงเหรง

๘. ไม่พูดนานจนน่าเบื่อคือการเลือกเวลาที่เหมาะสมตามสถานการณ์เนื่องจากเรื่อง บางเรื่องอาจไม่จำเป็นต้องขยายความมากเกินไป

๓๑. การบำเพ็ญตบะ ตบะ โดยความหมายแปลว่า ทำให้ร้อน ไม่ว่าจะด้วยวิธีใดการบำเพ็ญตบะ หมายความว่า การทำให้กิเลส ความรู้มรอันต่างๆ หดไป หรือเบาบางลงลักษณะการบำเพ็ญตบะมี ดังนี้

๑. การมีใจสำรวมในอินทรีย์ทั้ง ๖ (อายตนะภายใน ๖ อย่าง) ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ไม่ให้หลงติดอยู่กับสัมผัสภายนอกมากเกินไปไม่ให้กิเลสครอบงำใจเวลาที่รับรู้อารมณ์ผ่าน อินทรีย์ทั้ง ๖ (อินทรีย์สังวร)

๒. การประพฤติรักษาพรหมจรรย์ เว้นจากการร่วมประเวณี หรือกามกิจทั้งปวง

๓. การปฏิบัติธรรม คือการรู้และเข้าใจในหลักธรรมเช่นอริยสัจ เป็นต้นปฏิบัติตนให้อยู่ในศีล และถึงพร้อมด้วยสมาธิ และปัญญาโดยมีจุดหมายสูงสุดที่พระนิพพาน กำจัดกิเลสละวางทุกสิ่งได้หมดสิ้นด้วยปัญญา

๓๒. การประพฤติพรหมจรรย์ คำว่าพรหมจรรย์หมายความว่า การบวชซึ่งละเว้นเมถุน การครองชีวิตที่ปราศจากเมถุนการประพฤติธรรมอันประเสริฐท่านว่าลักษณะของธรรมที่ถือว่าเป็นการประพฤติพรหมจรรย์นั้น (ไม่ใช่ว่าต้องบวชเป็นพระ) มีอยู่ดังนี้คือ

๑. ให้ทานบริจาคทานไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินของ เงินทอง หรือปัญญา

๒. ช่วยเหลือผู้อื่นในกิจการงานที่ชอบ ที่ถูกที่ควร (เวรยาวิจมาย)

๓. รักษาศีล ๕ คือไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักขโมย ไม่ทำผิดในกาม ไม่พูดปด ไม่ดื่มน้ำเมา

(เบญจศีล)

๔. มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา กับคนที่เราต้องพบปะด้วยทุกคน (อัปมัถญา)

๕. งดเว้นจากการเสพกาม (เมถุนวิริติ)

๖. ยินดีในคู่ของตนคือการมีสามีหรือภรรยาคนเดียว (สทาร์สันโดษ)

๗. เพียรพยายามที่จะละความชั่วไม่ให้ออกในในความบากบั่น (วิริยะ)

๘. รักษาซึ่งศีล ๘ คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักขโมยไม่ร่วมประเวณี ไม่พูดปด ไม่ดื่มน้ำเมา

ไม่บริโภคอาหารตั้งแต่เที่ยงวันเป็นต้นไปไม่ฟ้อนรำ ขับร้อง บรรเลงดนตรี ดูการละเล่น ใช้ของหอม หรือเครื่องประดับไม่นอนบนที่สูงใหญ่ หรุหร่า (อุโบสถ)

๙. ใช้ปัญญาเห็นแจ้งใน ทุกข์ สมุทัย นิโรธมรรค (อริยธรรม)

๑๐. ศึกษาปฏิบัติในศีล สมาธิ ปัญญา ให้รู้แจ้งเห็นจริง (สิกขา)

๓๓. การเห็นอริยสัจ อริยสัจ หมายถึงความจริงอันประเสริฐ หลักแห่งอริยสัจมีอยู่ ๔ ประการ

ตามที่ท่านได้สั่งสอนไว้มีดังนี้

๑. ทุกข์ คือความไม่สบายกายไม่สบายใจความเป็นจริงของสัตว์โลกทุกผู้ทุกนามต้องมีทุกข์ ๓ ประการคือ การเกิด ความแก่ความตาย นอกจากนี้ก็มีความทุกข์ที่เป็นอาการหรือเกิดจากสภาพแวดล้อมสรุปได้ดังนี้คือ

- ความโศกเศร้า (โศกะ)
- ความรำพันด้วยความเสียใจ (ปริเทวะ)
- ความเจ็บไข้ได้ป่วย (ทุกขะ)
- ความเสียใจ (โหมนัสสะ)
- ความท้อแท้ สิ้นหวัง คับแค้นใจ (อุปายาสะ)
- การตรอมใจ ผิดหวังจากสิ่งที่ไม่รัก (อัปปีเยหิสัมปิโยคะ)
- การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก (ปิเยหิวิปปิโยคะ)
- ความหม่นหมองเมื่อปรารถนาแล้วไม่ได้สิ่งนั้น (ยัมปิจฉิงนลภติ)

๒. สมุทัยคือเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ นอกจากเหตุแห่งทุกข์ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นต้นตอของทุกข์ก็อยู่ที่ใจของเราด้วยนั่นก็คือความอยาก ท่านว่าเป็นต้นตอ ๓ อย่างซึ่งแบ่งออกได้เป็นดังนี้คือ

- ความอยากได้หมายรวมถึงอยากทุกอย่างที่นำมาสนองสัมผัสทั้ง ๕ และกามารมณ์ (กามตัณหา)
- ความอยากเป็น คือความอยากเป็นโน่นเป็นนี่ (ภวตัณหา)
- ความไม่อยากเป็นคือความไม่พอใจในสิ่งที่ตัวเองเป็นอยู่ (วิภวตัณหา)

๓. นิโรธ คือความดับทุกข์ภาวะที่ตัดขาดดับสิ้นไป ความหลุดพ้น หรือหมายถึงภาวะของพระนิพพานนั่นเอง

๔. มรรคคือข้อปฏิบัติ หรือหนทางที่นำไปสู่การดับทุกข์การเดินทางสายกลางเพื่อให้ถึงการดับทุกข์ คือ มรรคมี ๘ ประการ คือ

- ความเห็นชอบ เช่นความศรัทธาในเบื้องต้นต่อหลักธรรม คำสอนเช่นการเชื่อว่ากรรมดีกรรมชั่วมีจริงเป็นต้น (สัมมาทิฐิ)
- ความดำริชอบหรือความคิดชอบ มีความคิดที่ถูกต้องตามหลักธรรมเช่นการใช้ปัญญาพิจารณาความไม่เที่ยงของสังขารหรือการไม่คิดอยากได้ของเขามาเป็นของเราเป็นต้น (สัมมาสังกัปปะ)
- เจรจาชอบคือการปฏิบัติตามหลักธรรม ไม่พูดโกหก ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบไม่พูดเพื่อเจ้าเป็นต้น (สัมมาวาจา)
- ทำการชอบหรือการมีกรรมกระทำที่ไม่ผิดหลักศีลธรรม เช่นไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์เป็นต้น (สัมมากัมมันตะ)
- เลี้ยงชีพชอบ คือการทำมาหากินในทางที่ถูกไม่เบียดเบียนหรือทำความเดือดร้อนให้กับสัตว์หรือผู้อื่น อยู่ในหลักธรรมที่กำหนดเช่น ไม่มีอาชีพค้ามนุษย์ หรืออาชีพค้าอาวุธเป็นต้น (สัมมาอาชีวะ)
- ความเพียรชอบ คือการหมั่นทำนุบำรุงในสิ่งที่ถูกต้องอาทิเช่นการพยายามละกิเลสออกจากใจ หรือการพยายามสำรวม กาย วาจาใจให้ดำเนินตามหลักธรรมของท่านเป็นต้น (สัมมาวายามะ)

-ความระลึกชอบคือมีสติตั้งมั่นในสิ่งที่ถูกต้องตามหลักธรรมเช่นการพึงระลึกถึงความตายที่ต้องเกิดกับทุกคนเป็นต้น (สัมมาสติ)

-จิตตั้งมั่นชอบ คือมีจิตที่มีสมาธิ ไม่วอกแวกหรือคิดฟุ้งซ่านและการทำสมาธิภาวนาตามหลักการที่ท่านได้บัญญัติแนะนำเอาไว้ (สัมมาสมาธิ)

๓๔.การทำให้แจ้งในพระนิพพาน นิพพาน คือ ภาวะของจิตที่ดับกิเลสได้หมดสิ้น หลุดจากอำนาจกรรมและไม่ต้องวนเวียนอยู่ในสังสารวัฏอีก ซึ่งก็คือพ้นจากทุกข์นั่นเองท่านว่าลักษณะของนิพพานมีอยู่ ๒ ระดับดังนี้คือ

๑.การดับกิเลสขณะที่ยังมีเบญจขันธ์เหลืออยู่หรือการเข้าถึงนิพพานขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ -สุปปาติเสสนิพพาน

๒.การดับกิเลสที่ไม่มีเบญจขันธ์เหลืออยู่เลยคือการที่ร่างกายเราแตกดับแล้วไปเสวยสุขอันเป็นอมตะในพระนิพพาน อนุปาติเสสนิพพาน การที่จะเข้าถึงพระนิพพานได้ก็ต้องปฏิบัติธรรมและเจริญสมาธิภาวนาจนถึงขั้นสูงสุด

๓๕.มีจิตไม่หวั่นไหวในโลกธรรม คำว่าโลกธรรม มีความหมายถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นอยู่เป็นประจำบนโลกนี้ซึ่งเราไม่ควรมึจิตหวั่นไหวต่อสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ท่านว่าลักษณะของโลกธรรมมี ๔ ประการคือ

๑.การได้ลาภ เมื่อมีลาภผลก็ย่อมมีความเสื่อมเป็นธรรมดาแล้วก็ย่อมหมดไปได้ เป็นแค่ความสุขชั่วคราวเท่านั้น

๒.การได้ยศศรัทธาบรรดาศักดิ์ดีล้วนเป็นสิ่งสมมุติขึ้นมาทั้งนั้นเป็นสิ่งที่คนยอมรับกันว่าเป็นอย่างไรนอเช่นนั้น พอหมดยศก็หมดบารมี

๓.การได้รับการสรรเสริญ ที่ได้มีคนนิยมชมชอบที่นั่นก็ย่อมต้องมีคนเกลียดชังเป็นเรื่องธรรมดา การถูกนินทาจึงไม่ใช่เรื่องผิดปกติ

๔.การได้รับความสุข ที่ได้มีสุขที่นั่นก็จะมีทุกข์ด้วยมีความสุขแล้วก็อย่าหลงระเหิงไปจนลืมนึกถึงความทุกข์ที่แฝงมาด้วย

การทำให้จิตไม่หวั่นไหวในโลกธรรม มีวิธีดังนี้คือ

๑.ใช้ปัญญาพิจารณาโดยตั้งอยู่ในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา พิจารณาอยู่เรื่อยๆ ถึงหลักธรรมต่างๆ

๒.เจริญสมาธิภาวนาใช้กรรมฐานพิจารณาถึงความเป็นไปในความไม่เที่ยงในสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกและสังขาร

๓๖.มีจิตไม่โศกเศร้าท่านว่ามีเหตุอยู่ ๒ ประการที่ทำให้จิตเราต้องโศกเศร้าคือ

๑. ความโศกเศร้าที่เกิดเนื่องมาจากความรัก รวมถึงรักสิ่งของทรัพย์สินเงินทองด้วย

๒. ความโศกเศร้าที่เกิดจากความใคร่

การทำให้จิตใจไม่โศกเศร้านั้น มีข้อแนะนำดังนี้

๑. ใช้ปัญญาพิจารณาอยู่เรื่อยๆถึงความไม่เที่ยง ในสิ่งของทั้งหลาย และร่างกายของเรา

๒. ไม่ยึดมั่นในตัวตนหรือความจริงยั่งยืน ในคนหรือสิ่งของว่าเป็นของเรา

๓ .ทุกอย่างในโลกล้วนเปลี่ยนแปลงอยู่ทุกขณะ แม้ร่างกายเราก็ใช้เป็นทีอาศัย

ชั่วคราวเท่านั้น

๔. คิดว่าทุกสิ่งทุกอย่างล้วนไม่เที่ยงด้วยกันทั้งนั้น

๓๗. มีจิตปราศจากกิเลส กิเลส ก็คือสิ่งที่ทำให้เกิดความเศร้าหมอง ซึ่งได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ท่านได้แบ่งประเภทของกิเลสออกเป็นดังนี้ คือ

๑. รากะ สามารถแบ่งย่อยออกได้เป็น

- ความโลภอย่างแรงจนแสดงออกมา เช่น การลักขโมย ปล้น จี้ ช่มชืด กระทำซ้ำเราเป็นต้น (อภิขมาวิสมโลภะ)

- ความเพ่งเล็งจะเอาของคนอื่นมาเป็นของตัวเองมีใจอยากได้ของคนอื่นแต่ยังไม่ถึงกับแสดงออก (อภิขมา)

- ความอยากได้ในทางไม่ชอบ เช่น การยอมรับสินบนการทุจริตเพื่อแลกกับการมีทรัพย์สินเป็นต้น (ปาปิฉณา)

- ความมักมากเห็นแก่ได้ด้วยการเอามาเป็นของตนจนเกินพอดี เอาประโยชน์ใส่ตัวโดยไม่คำนึงถึงคนอื่น (มหิจฉนา)

- ความยินดีในกาม ก็คือยังไม่สามารถละกิจกรรมทางเพศได้ ยังมีความรู้สึกมีแรงกระตุ้น มีความพอใจในเรื่องเพศ (กามระคะ)

- ความยินดีในรูปธรรมอันปราณีต ก็คือติดอยู่ในอารมณ์ของรูปฌานปรารภณาในรูปของภพเมื่อทำสมาธิขั้นสูงขึ้นไป (รูปปราคะ)

- ความยินดีในอรุปรมาณก็คือติดอยู่ในอารมณ์ของอรุปรมาณเมื่อทำสมาธิถึงภพของอรุปรหม (อรุปราคะ)

๒. โทสะสามารถแบ่งย่อยออกได้เป็น

- พยาบาท คือการผูกใจอาฆาต มีใจที่ไม่หวังดีการจงแวงแวง

- โทสะ คือการคิดประทุษร้ายเนื่องด้วยมีใจพยาบาทแล้วก็มีใจคิดหมายทำร้าย

- โกรธ คือความโกรธความเดือดร้อนใจ ซึ่งล้วนเป็นเหมือนไฟที่เผาตัวเอง

- ปฏิฆะ คือความขัดใจความไม่พอใจอันทำให้อารมณ์หงุดหงิด

๓. โมหะ สามารถแบ่งย่อยออกได้เป็น

- ความเห็นผิดเป็นชอบ เช่นการไม่เชื่อในเรื่องบาป เรื่องบุญเป็นต้น (มิจฉาทิฐิ)

- ความหลงผิด ไม่รู้ตามความเป็นจริง (โมหะ)

- การเห็นว่ามีตัวตนเช่นการเชื่อในสิ่งที่มองเห็นด้วยตาเปล่าเท่านั้น (สังกายทิฐิ)

- ความสงสัยคือสงสัยในพระธรรม คำสั่งสอนในเรื่องการปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ (วิจิกิจฉนา)

- การยึดถืออย่างมงาย เช่นการไปกราบไหว้สัมพะเวสีที่อยู่ตามต้นไม้ขอลาภเป็นต้น

(สึลัพพตปราคาส)

- ความถือตัวคือการสำคัญตัวเองผิดว่าเป็นอย่างโน้นเป็นอย่างนี้ (มานะ)

- ความฟุ้งซ่านคือการที่จิตใจวอกแวก คิดไม่เป็นสาระ ไม่อยู่กับร่องกับรอย ไม่มีสมาธิหรือการทำสมาธิไม่นิ่ง (อุทธัจจะ)

- ความไม่รู้จริง คือการที่รู้แค่ผิวเผินหรือการที่กักเอาเอง ไม่ปฏิบัติตามหลักพระธรรม ยังไม่เกิดปัญญา (อวิชชา)

โทษของการมีกิเลสดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้สั้นๆ ดังนี้คือ

๑. รากะ มีโทษน้อยแต่คลายช้า
๒. โทสะ มีโทษมาก แต่คลายเร็ว
๓. โมหะ มีโทษมากแต่คลายช้า

๓๘. มีจิตเกษม เกษม หมายถึงมีความสุข สบาย หรือสภาพที่มีจิตใจที่เป็นสุขมีจิตเกษมก็คือว่ามีจิตที่เป็นสุขในที่นี้หมายถึงการละแล้วซึ่งกิเลสที่ท่านว่าไว้ว่าเป็นเครื่องผูกอยู่ ๔ ประการคือ

๑. การละกามโยคะคือการละความยินดีในวัตถุ สิ่งมีชีวิตทั้งหลายเรียกว่ากามคุณซึ่งประกอบด้วย รูป รสกลิ่น เสียง และสัมผัส
๒. การละภวโยคะ คือการละความยินดีในภพโดยให้เห็นว่าสิ่งใดๆในโลกล้วนไม่เที่ยงแท้ หรือคงอยู่ตลอดไป
๓. การละทิฏฐิโยคะคือการละความยินดีในความเห็นผิดเป็นชอบโดยให้ดำเนินตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่กล่าวมาแล้ว
๔. การละอวิชชาโยคะคือการละความยินดีในอวิชชาทั้งหลาย ความไม่รู้ทั้งหลายโดยให้มุ่งปฏิบัติเพื่อปัญญาที่รู้แจ้งเห็นจริง

สรุปหากพุทธศาสนิกชนรู้จักการให้ความไม่ตระหนี่ถี่เหนียวการแบ่งปันให้คนรอบข้างไม่เห็นแก่ตัวมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อคนรอบข้างด้วยความบริสุทธิ์ใจโดยไม่หวังผลตอบแทนหรือคิดถึงแต่ผลประโยชน์ส่วนตัวรักษาศีลเป็นผู้ปฏิบัติดีมีศีลธรรมประจำ สม่ำเสมอทั้งกาย วาจาใจ เป็นคนคิดดี พูดดี ทำดีไม่ให้ร้ายผู้อื่นระงับความอยากไม่เป็นคนหมกมุ่นฝึกฝืน แสวงหามุ่งหวังประโยชน์ให้ตนเองมีเมตตาให้ความรักใคร่และเมตตาช่วยเหลือเกื้อกูลคนรอบข้างชี้แนะให้คำปรึกษา ช่วยแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคเป็นคนที่รู้จักคิดและเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอซึ่งจะมีประโยชน์ในการทำงานแก้ไขปัญหาลเฉพาะหน้าตลอดจนช่วยเหลือให้คำแนะนำผู้อื่นได้ด้วยอดทนอดกลั้นอดทนต่องานหนักต่อสู้กับปัญหาต่างๆ ได้โดยไม่หวาดหวั่นมีความเพียรพยายามไม่ท้อถอยสามารถควบคุมอารมณ์ใช้สติปัญญาไตร่ตรองแก้ไขปัญหาก็ผ่านพ้นไปได้ด้วยความรอบคอบและลุล่วงด้วยดีซื่อสัตย์ความซื่อสัตย์และซื่อตรงเป็นหัวใจสำคัญในการทำงานไม่คิดคดโกงกับเพื่อนหรือองค์กรรักษาคำพูดเมื่อตกลงปากรับคำไว้แล้วก็ทำให้คนเชื่อถือได้ขยันหมั่นเพียรเป็นคนขยันกล้าเผชิญกับงานยากไม่ท้อถอยตั้งใจเรียนรู้งานปฏิบัติงานด้วยความเพียรอดสาหัสมีความตั้งใจแน่วแน่เมื่อมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบแล้วก็ใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงด้วยความตั้งใจแน่วแน่โดยอาศัยความเพียร พยายามสติปัญญาและอดทนโดยมุ่งหวังความสำเร็จเป็นที่ตั้งมีใจเป็นกลางมีความยุติธรรมไม่ลำเอียงเข้าข้างผู้ใดด้วยถือความสนิทสนมหรือเอาความเกลียดชังมาเป็นที่ตั้งในการตัดสินใจหรือพิจารณาทั้งนี้หากสามารถปฏิบัติได้ครบทั้ง ๑๐ ข้อแล้วก็สามารถมีบารมีได้

จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลเหตุปัจจัยสร้างบารมีในทางพุทธศาสนาในปัจจุบัน ดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชน ให้เหตุปัจจัยสร้างบารมีในทางพุทธศาสนาของชาวตำบลไร่น้อยเหตุปัจจัยสร้างบารมีคือต้องการแสดงการมีน้ำใจ ต้องการให้คนนับถือ ต้องการเป็นผู้นำ ต้องการสร้างชื่อเสียง ต้องการยอมรับในสังคม ต้องการความสุขโดยการให้ทาน ต้องการมีมิตรไมตรีต้องการให้เป็นตัวอย่าง บุตรหลาน

กลุ่มผู้สูงอายุ เหตุปัจจัยสร้างบารมีในทางพุทธศาสนาของชาวตำบลไรร้อยเหตุปัจจัยสร้างบารมีคือต้องการความสุขโดยการให้ทานต้องการแสดงการมีน้ำใจ ต้องการให้คนนับถือ ต้องการให้เป็นตัวอย่างบุตรหลาน

กลุ่มพุทธศาสนิกชนทั่วไป เหตุปัจจัยสร้างบารมีในทางพุทธศาสนาของชาวตำบลไรร้อยเหตุปัจจัยสร้างบารมี คือ ต้องการให้คนนับถือ ต้องการให้เป็นตัวอย่างบุตรหลาน ต้องการเป็นผู้นำ ต้องการสร้างชื่อเสียง ต้องการยอมรับในสังคม

๔.๖ สรุปเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการบริจาคทาน

สรุปได้ว่า เหตุปัจจัยสร้างบารมีในทางพุทธศาสนาเพราะ ต้องการให้คนนับถือ ต้องการให้เป็นตัวอย่างบุตรหลาน ต้องการสร้างชื่อเสียง ต้องการแสดงการมีน้ำใจ ต้องการเป็นผู้นำ ต้องการยอมรับในสังคม ต้องการความสุขโดยการให้ทาน ต้องการมีมิตรไมตรี

เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดความศรัทธาในการบริจาคทานของพุทธศาสนิกชนในเขตพื้นที่ ตำบลไรร้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ส่วนใหญ่เลื่อมใสในพระพุทธรูป เป็นที่พึ่งทางใจ เป็นสังฆธรรมเหตุปัจจัยเพื่อบูชาคุณ เป็นที่พึ่งทางใจและกาย เป็นผู้ปฏิบัติจริงและมีผลจริงเหตุปัจจัยเพื่อบำเพ็ญกุศลเป็นความต้องการที่จะรักษาไว้ซึ่งความเป็นพุทธเถรวาท จุดมุ่งหมายในการให้ทาน เชื่อเรื่องบุญ กรรม เพื่อสร้างบารมี เพื่อสาธารณประโยชน์ เพื่อสงเคราะห์ เพื่ออนุเคราะห์เหตุปัจจัยในการสร้างบารมี ต้องการให้คนนับถือ ต้องการให้เป็นตัวอย่างบุตรหลาน ต้องการสร้างชื่อเสียง

ปัจจัยความศรัทธา ปัจจัยเพื่อบูชาคุณ ปัจจัยเพื่อบำเพ็ญกุศล และปัจจัยในการสร้างบารมี ซึ่งเป็นผลอันเกิดจากคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้า ในพระไตรปิฎก เพื่อความหลุดพ้นที่เกิดจากปัญญา เพื่อผลของการให้ทานจะส่งผลให้พ้นจากวิญญูสงสาร.

บทที่ ๕ สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องศึกษาการบริจาคตานของพุทธศาสนิกชน กรณีศึกษา ตำบลไทรน้อย อำเภอมืองจังหวัดอุบลราชธานีมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการให้ทานตามหลักพุทธศาสนาเพื่อศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับการบริจาคตานในทางพุทธศาสนา เพื่อศึกษาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการบริจาคตานในทางพระพุทธศาสนา สามารถสรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๑สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ ผลของการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๕.๑การให้ทานตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท

การทำบุญให้ทานที่ถูกต้องนั้น คือ การกระทำความดีตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา การให้ทานโดยทั่วไป คือการเสียสละ ลดความเห็นแก่ตัว มุ่งประโยชน์ของผู้อื่น ช่วยเหลือสังคมตามโอกาส สำหรับทานในทางพระพุทธศาสนา คือการให้ ในสิ่งที่ควรให้ ให้แก่บุคคลที่ควรให้ แบ่งปันความสุขให้สังคมส่วนรวมประเภททานที่ให้ ได้แก่ อามิสทาน การทานด้วยปัจจัย ๔ ธรรมทาน เป็นการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามพุทธบัญญัติ อภัยทาน คือ การให้ความปลอดภัย ความไม่มีภัยแก่ตนและผู้อื่น ไม่ถือโทษโกรธเคืองในการล่วงเกินของผู้อื่น ไม่มีเวรไม่ผูกเวรกับผู้ใด ทั้งยังมีจิตเมตตาปรารถนาดีต่อผู้อื่นเป็นนิตย์

การให้ทางพุทธศาสนา เชื้อเรื่องกรรม และผลของกรรม ที่สอดคล้องกับการให้ทานในพระพุทธศาสนา จึงหมายรวมถึงอามิสทานและธรรมทานการให้ทานมีจุดประสงค์ ๒ อย่างคือส่วนตนเพื่อกำจัดกิเลสคือความโลภ และ ความตระหนี่ในจิตสันดานส่วนสังคม คือการช่วยเหลือผู้อื่นการให้ทานเป็นการผูกมิตรไมตรีและความสามัคคีต่อกันจุดหมายที่พุทธศาสนิกชนให้ทาน เช่นให้เพราะหวังผลตอบแทนซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักทางพระพุทธศาสนาและวิธีการให้ทานที่ถูกต้องสิ่งที่ถูกคือต้องให้ความสำคัญแก่วัตถุทาน และตัวผู้รับเช่นให้ทานด้วยความเคารพให้ทานด้วยศรัทธาให้ทานโดยไม่เบียดเบียนตน และผู้ตนให้ทานโดยมีจิตอนุเคราะห์ต้องการช่วยเหลือผู้อื่นเป็นต้นทานจะมีอานิสงส์มากเพียงใดนั้น ต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลัก๓ประการคือผู้ให้ผู้รับและวัตถุสิ่งของที่ให้ผู้ให้ต้องมีเจตนาดี ก่อนให้กำลังให้ และหลังให้ทานไปแล้ว การให้ทานยังมีความสำคัญ คือมีความสำคัญต่อบุคคล เมื่อปฏิบัติตามแล้วบรรลุเป้าหมายสูงสุดในชีวิต ความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา คือ เป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ให้คงอยู่ตลอดไปด้วยการให้ทานของพุทธศาสนิกชนความสำคัญต่อสังคมคือเมื่อให้ทานแล้ว สังคมย่อมมีความสามัคคีมีมิตรไมตรีและมีความเอื้อเฟื้อต่อกัน เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะดำรงพระพุทธศาสนา ให้ถาวรด้วยแรงศรัทธาของพุทธศาสนิกชน

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ทานในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการทำความดีขั้นต้น โดยมีหลักหลักปฏิบัติ คือ ศิล ๕ เป็นมาตรฐานวัดการทำความดีของสังคม และสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลในการสร้างเสริมสิ่งดีงามเป็นรากฐานที่จะก้าวขึ้นไปในธรรมที่ระดับสูงขึ้นไปได้ ๓ ระดับ

๑. ทานระดับต้น คือ อามิสทาน การให้ปันสงเคราะห์กันด้วยวัตถุสิ่งของหรือปัจจัย ๔

๒. ทานระดับกลาง คือ ทานวิริตีได้แก่ การงดเว้นจากการทำบาปโดยปฏิบัติตามศิล ๕ ซึ่งจัดเป็นมหาทาน

๓. ทานระดับสูง คือ อภัยทาน ได้แก่ การไม่ผูกพยาบาทอาฆาตจองเวร การชนะความชั่วด้วยความดี ส่วนธรรมทานมีอยู่ ๒ ระดับ คือ ระดับโลกียะและระดับโลกุตระ ผลของทานคือทำให้พ้นจากสิ่งที่มีประโยชน์ และ ทำให้ก้าวล่วงวิภวัญญะสงสารได้ ผลทาน ๓ ระดับนี้ เป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นแห่งการหลุดพ้น

๕.๒ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริจาคทานของพุทธศาสนิกชน

พุทธศาสนิกชนตำบลไทรน้อยมีความเข้าใจในการบริจาคทาน ทาน คือ (การให้ การเสียสละ การบริจาค) เป็นคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนาเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างคุณงามความดี ก่อให้เกิดผลเป็นบุญแก่ผู้กระทำ เพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดในชีวิต การบริจาคทานและการบริจาคอวัยวะเป็นทาน เพื่อกำจัดกิเลสคือความโลภและความตระหนี่ในจิตสันดานของตน และเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมให้พ้นทุกข์

ความเข้าใจในการให้ทานพุทธศาสนิกชนตำบลไทรน้อย คือการผูกไมตรี ความสามัคคีซึ่งกันและกันได้ดี โดยวิธีการให้ทานที่ถูกต้อง คือให้ความสำคัญแก่สิ่งของและตัวผู้รับ เช่น การให้ทานด้วยความเคารพ ให้ด้วยความศรัทธา ให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ให้โดยมีจิตเมตตาอุเคราะห์ อยากรช่วยเหลือผู้อื่นเป็นต้น

๕.๓ ปัจจัยที่ทำให้เกิดการการบริจาคทาน

พุทธศาสนิกชนในพื้นที่ตำบลไทรน้อย อำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริจาคทานในด้านต่างๆ ซึ่งแต่ละท่านอาจมีเหตุปัจจัยที่แตกต่างกัน เช่น ปัจจัยทางด้านผลตอบแทน ปัจจัยทางด้านของสุขภาพจิต หรือปัจจัยทางด้านบุญกุศล ดังตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถามที่มาบริจาคทานได้ให้เหตุผลการมาบริจาคทาน คือ การได้ทำบุญ ทำความดีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญของสังคม ทำบุญสะสม ซึ่งผู้บริจาคทานได้เห็นความสำคัญในการบริจาคทานก็เพื่อเป็นการทำบุญ ทำแล้วได้ผลบุญ ได้บำเพ็ญประโยชน์และยังได้ผลดีต่อสุขภาพจิต ดังความเห็นที่ว่า

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการบริจาคทาน ได้ทำตามคุณพ่อคุณแม่ที่เคยพาครอบครัวปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่อง เหตุผลคือ ต้องการทำความดีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งการทำบุญไม่ยาก สามารถทำได้ไม่เดือดร้อน และเห็นว่าการบริจาคทานเป็นการทำบุญที่ได้รับผลแห่งบุญ การบริจาคทำให้มี

ความสุขนั้นก็มีส่วนที่ได้รับจากการทำบุญ ทำแล้วจิตใจสบาย และยังผลให้บุคคลในครอบครัวพลอยมีความสุขไปด้วยก็มีส่วน เพราะการทำความดีก็ต้องได้รับผลดี

การบริจาคทาน ต้องการทำบุญสะสม มาบริจาคเป็นประจำเมื่อมีโอกาส เมื่อบริจาคทานแล้ว ได้บุญ เป็นการทำบุญที่ได้านิสงส์มาก การบริจาคสม่ำเสมอ เป็นการสั่งสมบุญ นอกจากนี้การบริจาคถือว่าเป็นต่อผลดีชีวิต

สาเหตุของการมาบริจาคทานเพื่อต้องการช่วยเหลือสังคม การได้มาบริจาคถือว่าเป็นการทำบุญให้ทาน ทำบุญแล้วได้รับผลบุญจริง บริจาคแล้วรู้สึกภูมิใจ มีความสุข และเป็นทานที่มีานิสงส์ ได้บุญมาก

นอกจากนี้แล้วผู้ที่มาบริจาคทานเห็นว่า การมาบริจาคทานก็เพื่อเป็นการทำบุญแล้ว ยังมีเหตุผลอื่น ๆ ร่วมด้วยเช่น การมาบริจาคก็เพื่อเป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และสะสมบุญไว้ในภายภาคหน้าเป็นการทำบุญที่ได้รับผลบุญ ช่วยทำให้ชีวิตดีขึ้น จิตใจสงบ และได้รับานิสงส์มาก รวมถึงการแสดงตนเป็นพุทธบริษัท รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีตามวิสัยของชาวพุทธ ที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพกาล

เหตุปัจจัยในการบริจาคทาน คือ ต้องการช่วยเหลือผู้อื่น คิดว่าจะมาทำบุญเรื่อยๆตามโอกาสที่มี การบริจาคทานเป็นศรัทธาแก่ตนเองและครอบครัว และได้ช่วยเหลือสังคมด้วยนอกจากนี้ยังช่วยให้จิตใจเป็นสุขจากการเป็นผู้ให้ ได้ช่วยเหลือผู้ขาดแคลน ได้แบ่งปันและยังได้บุญอีก

สาเหตุที่มาบริจาคทาน ถือเป็นการทำบุญ และเห็นว่าการบริจาคทานเป็นการทำบุญที่ได้รับผลบุญ มีานิสงส์ อีกทั้งยังมุ่งหวังแห่งพระนิพพานตามรอยพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้ผู้มาบริจาคทานเห็นความสำคัญในการบริจาคทาน การมีจิตสำนึกของการเสียสละเพื่อส่วนรวม คือสำนึกในเรื่องการสร้างบุญกุศล เพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ในสังคม มีความศรัทธาในการบริจาคเป็นเหตุผลสำคัญ ในการต้องการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยการทำบุญเป็นการทำความดี บริจาคเนื่องจากทำตามบุคคลในครอบครัวที่เคยประพฤติปฏิบัติมาตลอด และนอกจากนี้ยังมีปัจจัยทางเรื่องของสุขภาพจิต และหวังสร้างผลบุญไว้ยังผลให้มีความหวังแห่งพระนิพพานตามแนวพุทธ

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยข้างต้น มีหลายปัจจัยที่นำมาพิจารณา เพื่อสะท้อนถึงปัญหาที่แท้จริงของพุทธศาสนิกชนในพื้นที่ตำบลไร่น้อย อำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งสามารถนำไปปรับปรุง แก้ไข และนำไปพัฒนาให้ให้เกิดประโยชน์ในพระพุทธศาสนามีประเด็นการอภิปรายผลดังนี้

๕.๒.๑ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริจาคทานในพระพุทธศาสนา

จากผลการศึกษาพบว่าพุทธศาสนิกชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการบริจาคทาน โดยรวมยังไม่เข้าใจเรื่องทานอย่างถูกต้องแสดงให้เห็นว่าการเข้าใจเกี่ยวกับการบริจาคทานในทางพุทธศาสนาของ

ตำบลไร่น้อยควรจะต้องมีการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพที่แสดงออกมาในรูปของการมีศรัทธาอย่างแท้จริงเพราะการเกิดศรัทธาจะเป็นตัวชี้วัดในการรับรู้และเข้าใจเรื่องทานของชาวพุทธ เมื่อมีความเข้าใจเรื่องทานที่ยังไม่ถูกต้องตามหลักแห่งพุทธศาสนาอย่างครบทุกด้านการประพฤติปฏิบัติสอดคล้องในเรื่องทานตามแนวพุทธอย่างแท้จริง

ย่อมส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าในการงาน ตลอดถึงสังคมได้รับสันติสุขอย่างถาวร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอนันท์ ชวนาภิกุ(แสนแป้) การศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎกที่มีต่อสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า ชาวพุทธไทยในปัจจุบัน ยังไม่เข้าใจในเรื่องการให้ทานในพระพุทธศาสนา ส่วนมากมักเข้าใจว่า การให้ทานคือการถวายทานแก่พระสงฆ์และชอบถวายทานเจาะจงเป็นส่วนมากซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา การให้ทานที่ควรยกย่องคือให้เพื่อประโยชน์ส่วนรวมเท่านั้นและเห็นได้จากนิสัยของไทยมักจะทำบุญเป็นประจำ เป็นการกำจัดกิเลสในจิตใจให้หมดสิ้นไป นับว่าเป็นผลสืบเนื่องมาจากการศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎกนั่นเอง

๕.๒.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริจาคทานในพระพุทธศาสนา

พบว่าพุทธศาสนิกชนที่มาทำบุญในวันสำคัญทางพุทธศาสนาตามวัดต่างๆในเขตตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีปัจจัยใจมาจากเชื่อคำสอนในทางพุทธศาสนา ต้องการความสุข ต้องการไปเกิดบนสวรรค์ เชื่อนรก สวรรค์ เชื่อทำดี ได้ดี ต้องการช่วยเหลือสังคม หวังประโยชน์ในปัจจุบัน หวังประโยชน์ในอนาคต เชื่อเรื่อง เวร กรรม ความเชื่อจากบรรพบุรุษที่เคยกระทำตามประเพณีสืบทอดกันมาอันมีอิทธิพลมาจาก บุญเดือน ๕ หรือบุญผะเหวดของชาวอีสานซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาบุญทัน อานน โท(พาหา) ศึกษาเรื่องการศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องเวสสันดรชาดก ศึกษาเฉพาะทานบารมี ผลการวิจัยพบว่า อิทธิพลแห่งทานของพระเวสสันดร ในชาดก ส่งผลต่อสังคมไทยใน ด้านจริยศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และตำนานขนบธรรมเนียมประเพณี จากสมัยสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริจาคทาน กรณีศึกษา ตำบลไร่น้อย อำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี มี ๒ ปัจจัย

๑. ปัจจัยทางบวก ที่เชื่อว่าผลของการให้ทานนั้นมีประโยชน์แก่บุคคลอื่น ทำให้เป็นผู้มีจิตใจดี เบิกบานและอิ่มเอิบเมื่อให้ทานแล้ว เป็นการเกื้อหนุนเอื้อเพื่อช่วยเหลือด้วยกรุณา การให้ทานของพุทธศาสนิกชนตำบลไร่น้อยมีดังนี้ ให้ด้วยศรัทธา ให้ของที่สะอาด ส่วนใหญ่ให้เป็นปัจจัย มุ่งเน้นสถานที่ คือ วัด ถวายเป็นสังฆทาน ปาฏิปุคลิกทาน

๒. ปัจจัยทางลบ เมื่อการให้ทานไปแล้ว ผู้รับทาน (ปฎิคาหก) นำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ จะส่งผลต่อความรู้สึกของผู้ให้ อันเป็นสาเหตุของการให้ทานไม่สอดคล้องกับพุทธบัญญัติ ที่ว่า ยินดีก่อนให้ ยินดีขณะกำลังให้ และยินดีหลังการให้

ดังนั้น ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการบริจาคทานจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข พฤติกรรมของผู้รับทาน ให้พุทธศาสนิกชนที่เกิดศรัทธามีการยอมรับในทุกบริบทของการให้ทาน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงการให้ทานของชาวตำบลไร่น้อย ที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนารูปแบบการให้ทาน ไปตามกระแสของความเจริญในปัจจุบัน แต่ยังคงรูปแบบของการให้ทานไว้ ทั้งในด้าน อามิสทาน ธรรมทาน และอภัยทาน รวมทั้งได้ทราบถึงแนวโน้มของการให้ทานที่กำลังจะส่งผล ถึงความไม่เข้าใจอย่างถูกต้องตามแนวพุทธมากขึ้น

ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนผลักดันให้เกิดความเข้าใจในทานที่ถูกต้อง เช่น องค์กรทางศาสนา พระสงฆ์ ภาครัฐ ภาคเอกชน และพุทธศาสนิกชนควรจะร่วมมือสร้างความเข้าใจเรื่องทาน ให้มีความสำคัญเรื่องทานอย่างถูกต้อง ตามหลักของพุทธศาสนา ซึ่งเป็นพื้นฐานแห่งการทำความดี รวมทั้งสามารถมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน และ สามารถนำไปเป็นแนวทางศึกษาต่อไป

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยเรื่อง ศึกษาการบริจาคตานของพุทธศาสนิกชน กรณีศึกษาตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่ายังมีประเด็นที่น่าสนใจควรแก่การศึกษาวิจัยเพิ่มเติม ดังนี้

๑. ควรให้มีการวิจัยเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อการบริจาคตานของพุทธศาสนิกชนกับการเข้าเป็นประชาคมอาเซียน

๒. ควรให้มีการวิจัยเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อการบริจาคตานของพุทธศาสนิกชนทั่วไปกับพุทธศาสนิกชนในหน่วยงานราชการ

๓. ควรให้มีการวิจัยเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อการบริจาคตานของพุทธศาสนิกชนไทยกับพุทธศาสนิกชนต่างประเทศที่นับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาท

บรรณานุกรม

๑. ภาษาบาลี - ไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources)

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี. ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๐๖.

_____ . พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____ . อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาอรรถกถา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงพิมพ์วิญญูณ, ๒๕๓๒ - ๒๕๓๔.

_____ . ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาฎีกา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงพิมพ์วิญญูณ, ๒๕๓๙ - ๒๕๔๕.

_____ . ปกรณ์วิเสศภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาปกรณ์วิเสศ. ๒๕๓๙-๒๕๔๓ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญูณ, ๒๕๓๙ - ๒๕๔๓.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับสยามรกฎเตปิฎก ๒๕๓๕.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

_____ . พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล. ชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

_____ . อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับสยามรกฎเตปิฎกอรรถกถา ๒๕๓๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย ๒๕๓๕.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)

(๑) หนังสือ :

เดโช สนวนานนท์. “จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน”. กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๑๒.

เทพรัตนคุณิษฐ์. หลวง. พระคัมภีร์ธาตุปทีปิกา. กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

บุญชม ศรีสะอาด. วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย, เล่ม๑, กรุงเทพมหานคร:สุริยวิสาสนส์, ๒๕๔๑.

ปิ่น มุทุกันต์. มงคลชีวิต ภาคที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : พิศนาคะการพิมพ์, ๒๕๐๖.

พระเทพเวที(ประยุทธ์ ปยุตโต). “พัฒนาตน”. พิมพ์ครั้งที่๙ . กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๓๔

_____ . พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระพุทธรักขิตาจารย์, คัมภีร์ชินาลังการฎีกา, แปลโดย รังสี สุทนต์ และคณะ, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญูณ, ๒๕๔๘, หน้า ๒๑๙.

พุทธทาสภิกขุ. ุตรายละเอียดใน, การทำทาน, กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เอ.ลิฟวิ่ง จำกัด๒๕๔๐.

_____ . ทานอย่างไรจึงจะได้บุญมาก. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๙.

พระพรหมคุณาภรณ์(ปอ.ปยุตโต).พุทธธรรม.กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์สหธรรมมิก,๒๕๕๒.
 พระธรรมปิฎก(ปอ.ปยุตโต).พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์.กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๓๙.

.....พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์.กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๓๙.

พระมหาสมปอง มุทีโต.คัมภีร์อภิธรรมวราณา.กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์ธรรมสภา,๒๕๔๒.

พระสิริมงคลอาจารย์, **มังคลัตถทีปนี แปล เล่มที่ ๓**, พิมพ์ครั้งที่๑๘, (กรุงเทพมหานคร :
 มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗),

พวงรัตน์ ทวีรัตน์, **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่๗,
 กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร,๒๕๔๐.

พัชนี วรภิน , **จิตวิทยาสังคม ทฤษฎีและปฏิบัติ**, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๑.

พระครูปริยัตติธำรง, **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม**,เอกสารประกอบการสัมมนาทาง
 วิชาการ,พุทธศาสตร์บัณฑิต ประจำปี ๒๕๕๖,กรุงเทพมหานคร:บริษัท ระเบียบการ จำกัด
 ,๒๕๕๖.

มง.คต.ถทีปนียา ทุดิโย ภาโค, กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย๒๕๐๘.

มงคล กริชติทายาธู, **“พุทธฤทธิ์พิชิตมาร”** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์, เลียงเชียง เพื่อพุทธศาสน์
 ,๒๕๕๕,

ราชบัณฑิตยสถาน.พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน.พิมพ์ครั้งที่ ๖.กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์
 อักษรเจริญทัศน์,๒๕๔๒.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, **สถิติทางการวิจัย**, กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์สุริยวิยาสานส์
 ,๒๕๔๐.

วีระพล สุทธิพิลากร และ เฉลียว แก่นจันทร์ **“ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จขององค์กรชุมชน
 โครงการวนศาสตร์ชุมชนบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่”**, ๒๕๓๘.(อัตสำเนา)

ศักดิ์ สุนทรเสณี . **“เจคติ”**.กรุงเทพมหานคร:ดีดีบุคส์ไตร์.๒๕๓๑.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. ตูรายละเอียดใน, **วิธีสร้างบุญ
 บารมี** , กรุงเทพมหานคร:มปป.

สุชาติ บุษย์ชฎานนท์ , **“รักเหนือรักในระดับศีลห้า”**, เอกสารคำสอน คณะมนุษยศาสตร์และ
 สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี,๒๕๕๖.

สุชีพ ปุณฺณานุภาพ.**พระไตรปิฎกฉบับประชาชน**.พิมพ์ครั้งที่ ๖.โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย
 ,๒๕๒๕.

วิทยานิพนธ์

นาวาเอกกานต์ ประทุมทอง. **“ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาหมาบริจาคที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท”**.วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๔๙

ทันตแพทย์หญิงกษิรา เทียนส่องใจ. “ศึกษาวิเคราะห์อภัยทานเพื่อจัดการความขัดแย้งในสังคมไทยปัจจุบัน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐

จุฑามาศ วารีแสงทิพย์ “การศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีต่อการบริจาคอวัยวะในสังคมไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙

รุ่งนภา บุญคุ้ม “ทัศนคติของพัฒนาการต่อนโยบายการจัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาด กรณีศึกษาศูนย์ช่วยเหลือทางราชการพัฒนาชุมชน เขตที่ ๓” **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท**, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์กรุงเทพมหานคร, ๒๕๓๖.

อภิญา ทองสุขโชติ. “พระพุทธศาสนากับการบริจาคโลหิต ศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มาบริจาคโลหิตที่ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระมหาจรัญ การบรรจง “การถวายสังฆทานในทัศนะของชาวพุทธไทย” **วิทยานิพนธ์ศิลปะศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๕.

พระมหาอนันท์ ชวนาภิภู(แสนแป้) “การศึกษาเรื่องทานในพระไตรปิฎกที่มีต่อสังคมไทย”.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พระมหาทองเก็บ ญาณพล(สุขพล). “การบำเพ็ญทานของพระพรหมคุณาภรณ์(ไพบูลย์ กตปุญโญ)”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระครูไพศาลธรรมานุสิฐ (ถนอม ภิญโญจิตร), “การศึกษาเปรียบเทียบตัวอย่างการให้ทานในพระสุตตันตปิฎกกับการปฏิบัติจริงในลำพูน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระมหาชัยวัฒน์ อภิญาณจารย์(สิงห์โงน). “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของนางวิสาขามหาอุบาสิกาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑

พระครูพิสัยปริยัติกิจ (แก่น อค.ควณ.โณ). ศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรมการให้เซ็งพุทธในสังคมไทย.

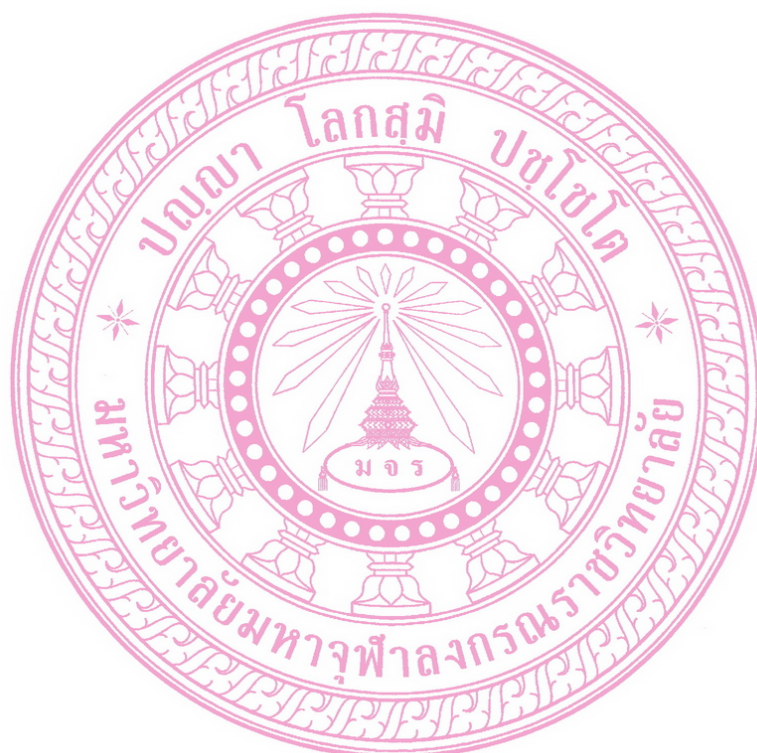
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓

พระวันชัย ธนวิโส “การศึกษาทัศนคติของเยาวชนที่มีต่ออทินนาทานในสังคมไทย : ศึกษาเฉพาะกรณี นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนภูเรือ จังหวัดเลย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๐.

ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

<http://www.hotsia.com> ๑๘ พฤษภาคม ๕๖

มารยาท โยทองยศ และ ผศ.ปราณี สวัสดิ์สรรพ, “การกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัย”
ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม, สืบค้น ๘ มิถุนายน ๒๕๕๖.

ข้อความสัมภาษณ์

ศึกษาการบริจาคตานของพุทธศาสนิกชน กรณีศึกษา: ตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัด
อุบลราชธานี

.....

ตอนที่ ๔

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

๑. ประเด็นคำถามเกี่ยวกับหลักของการให้ทาน
 - ทาน หมายถึงอะไร?
 - หลักการให้ทานคืออะไร?
๒. ประเด็นคำถามเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การให้ทาน
 - การให้ทานทำบุญของท่านเพื่อประสงค์อะไร?
 - ทาน มีความสำคัญอย่างไร?
๓. ประเด็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะของการให้ทาน
 - ลักษณะของการให้ทานมีอย่างไรบ้าง?
๔. ประเด็นคำถามเกี่ยวกับความเข้าใจเกี่ยวกับการบริจาคตาน
 - ทานส่งผลในอนาคตอย่างไร?
 - ทานส่งผลในปัจจุบันอย่างไร?
๕. ประเด็นคำถามเกี่ยวกับเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดทาน
 - ท่านทำบุญให้ทานแรงจูงใจหรือมีปัจจัยมาจากอะไร?

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

๑. นายทวี บุญล้อม กำนันตำบลไร่น้อย ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.
๒. นายสมศักดิ์ พันโคก สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลไร่น้อย ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.
๓. นายอนันต์ กิ่งวัน สารวัตรกำนันตำบลไร่น้อย ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.

๔.	นายเฉลิมพล หลวงพล ผู้ช่วยกำนันตำบลไธ้อย, ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.	
๕.	นายวิจิต พรหมน้อย ผู้ช่วยกำนันตำบลไธ้อย, ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.	
๖.	นายเนย กิ่งวัน ประชาชนชาวบ้านโนนหงส์ทอง หมู่ ๑๒, ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.	
๗.	นายทองอินทร์ สายวัน สารวัตรกำนันตำบลไธ้อย, ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖.	
๘	นางไมตรี นราศรี	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๑
๙	นายบุรชัย ธรรมสาร	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๑
๑๐	นางสุคนธ์ ทิพย์จันทร์	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๒
๑๑	นายสมเด็ค กิ่งวัน	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๓
๑๒	นายกฤษณะ ผูกมิตร	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๓
๑๓	นายสมจิตร จันท์สวัสดิ์	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๔
๑๔	นายทองปน สุวรรณภูมิ	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๔
๑๕	นายหนูป่วน วงศาเคน	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๕
๑๖	นายบรรจง คุณพงษ์	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๕
๑๗	นายบัวทอง นามผลดี	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๖
๑๘	นายวิชัย ทองศรี	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๖
๑๙	นายวินัย อุ่มบุญ	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๗
๒๐	นายจำเริญ จารุขมูล	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๗
๒๑	นายธวัชพงษ์ ตลอดจนพงษ์	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๘
๒๒	นายสมพงษ์ ลามาศย์	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๘
๒๓	นายธงชัย ทองศรี	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๙
๒๔	นายสุระพงษ์ สายกนก	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๙
๒๕	น.ส.ปรารถนา สิทธิจินดา	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๑๐
๒๖	นายประไพ มุขธรรม	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๑๐
๒๗	นายพนาวัน โพธิ์พรหม	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๑๑
๒๘	นายป้อง จันท์ทอง	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๑๑
๒๙	นายถวิล รินลิโก	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๑๒
๓๐	นายอุทัย แก้วกำไร	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๑๓
๓๑	นายทองใส ช่างมณี	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๑๓
๓๒	นายสมบัติ ชำนาญเวช	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๑๔
๓๓	นางประภาศรี สายงาม	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๑๔
๓๔	นายบุญมา สายเบา	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๑๕
๓๕	นายชาญณรงค์ ดวงจันทร์	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๑๖
๓๖	นายไวฑูรย์ เวชนาม	ส.อบต.ไธ้อย หมู่ที่ ๑๘

ภาพประกอบที่ ๑

การทำบุญของพุทธศาสนิกชนในวันสำคัญทางพุทธศาสนา

ภาพประกอบที่ ๒

การทำบุญให้ทานเป็นการทำนุบำรุงพุทธศาสนาของชาวพุทธตำบลไร่น้อย

การช่วยเหลือสังคม

การบริจาคโลหิตเป็นการให้ทานตามแนวพุทธของชาวไร่น้อย

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : นาย วีระพงษ์ แสงทอง
- วัน/เดือน/ปี เกิด : วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๐๕
- สถานที่เกิด : เลขที่ ๑๖๖ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง
จังหวัดอุบลราชธานี ๓๔๐๐๐
- การศึกษา : ปริญญาตรี สาขาวิชารัฐศาสตร์ การปกครอง
- ประสบการณ์การทำงาน : อาชีพอิสระ
- ปีที่เข้าศึกษา : ๒๕๕๕
- ปีที่สำเร็จการศึกษา : ๒๕๕๗
- ที่อยู่ปัจจุบัน : เลขที่ ๑๗๙ หมู่ ๑๒ ตำบลไร่น้อย อำเภอเมือง จังหวัด
อุบลราชธานี ๓๔๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๘๗-๓๗๙๐๖๘๒,
๐๘๐-๕๗๓๖๐๐๗

